Nr. 41, Lublin, dnia 14 grudnia 1928 r. Rok IX.

LVBELSKI DZIENNIK WOJEWÓDZKI

Cena niniejszego numeru wynosi 3 złote. Prenumerata Dziennika Wojewódzkiego na IV kwartał b. r. wynosi 6 zł. Dziennik Wojewódzki przyjmuje ogłoszenia instytucyj społecznych i użyteczności publicznej, zaś od osób prywatnych tylko takie które wynikają ze stosunku do władz rządowych i wymienionych instytucyj. W ogłoszeniach opłata za wiersz drobnego pisma jednoszpaltowego lub jego miejsce 50 groszy, za szpaltę 30 zł. Za jednokrotne ogłoszenie o zagubionych dokumentach liczy się 2 zł. 50 gr., a za trzykrotne 7 zł. 50 gr. Za ogłoszenie o rejestracji stowarzyszeń 5 zł. Wszelkie należności należy wpłacać do Pocztowej Kasy Oszczędności na konto czekowe Nr. 100.200.
Redakcja i Administracja: Gmach Urzędu Wojewódzkiego Niecała Nr. 14, drzwi Nr. 56 (parter).

Numer niniejszy poświęcony jest specjalnie sprawie meljoracyj rolnych.

Szczegółowy przegląd treści.

ROZDZIAŁ II.

ROZDZIAŁ III.

ROZDZIAŁ IV

ROZDZIAŁ V.

ROZDZIAŁ VI.

419.

Pismo okólne Wojewody Lubelskiego do wszystkich Panów Starostów Powiatowych, oraz Przewodniczących Wydziałów Powiatowych Województwa Lubelskiego, *w sprawie nowego opracowania wskazówek praktycznych o meljoracjach rolnych, spółkach wodnych, oraz postępowaniu wodno-prawnem.*

L. 8263/Adm.

Celem ułatwienia administracji ogólnej pierwszej instancji, a w szczególności powiatowym referentom spraw wodnych i znawcom technicznym w Starostwach należytego ujęcia, oraz trafnego przeprowadzania akcji w zakresie meljoracji rolnych, tudzież zakładania spółek wodnych, ogłosiłem pismem okólnem z dn. 31 maja 1927 r. L: 5968/II, zamieszczonem w Nr. 10 (poz. 191) Wojewódzkiego Dziennika Urzędowego z 1927 roku odnośne praktyczne uwagi i wskazówki uzupełnione wzorami, ażeby w ten sposób pouczyć Panów o sposobie, w jaki zagadnienia te ujmuje Urząd Wojewódzki, a w związku z tem, jakie wymagania stawia pod tym względem odnośnym referentom I-szej instancji, aby w rezultacie osiągnąć zupełną koordynację działalności obu instancyj, występujących w charakterze władz wodnych, dla usprawnienia i przyspieszenia toku załatwiania spraw wodno-meljoracyjnych.

Z licznych zadań, jakie ustawa wodna nałożyła na administrację ogólną, dotyczyły powyższe wskazówki i uwagi jedynie tylko dziedziny organizowania

akcji meljoracyjnej drogą zakładania spółek wodnych. Tymczasem życie i praktyka wykazały, że przeprowadzenie meljoracji szczegółowych bez uprzedniego uregulowania rzek i rzeczek jest wprost nie do pomyślenia. Wobec tego okazała się potrzeba opracowania dodatkowych wskazówek odnośnie **unormowania stosunków wodno-prawnych na rzekach i rzeczkach w związku z ich regulacją.** Również w międzyczasie dokonaną została **nowelizacja ustawodawstwa wodnego,** która przyniosła za sobą wiele znacznych zmian w podstawach prawnych. Wreszcie nakład broszury pod tytułem **„Meljoracje rolne i spółki wodne"** stanowiącej odbitkę z wojewódzkiego Dziennika Urzędowego, został w przeciągu roku od ukazania się **całkowicie wyczerpany.**

Wobec tego okazała się nagląca potrzeba jaknajrychlejszego **uzupełnienia, przerobienia i ponownego wydania** tych wskazówek, co niniejszem zostaje uskutecznione. Obecne drugie opracowanie pouczenia oparte tak na praktycznem doświadczeniu, jakoteż na odnośnej judykaturze, przy równoczesnem uwzględnieniu uwag krytycznych recenzentów pierwszego opracowania, zawiera prócz uzupełnionych wskazówek, dotyczących organizowania i przeprowadzania akcji meljoracyjnej, również wyjaśnienia, wskazówki i wzory, w myśl których należy ujmować także inne zagadnienia z zakresu prawa wodnego, a w szczególności: **nadawanie nowych uprawnień wodnych** na wodach płynących, jakoteż **regulowanie sprawy dawnych uprawnień wodnych,** które zaistniały przed wydaniem ustawy wodnej z 19 września 1922 r.

W związku z tem omówiono **zasady postępowania wodno-prawnego,** oraz **sprawę wpisu uprawnień do ksiąg wodnych.** Nowego opracowania niniejszych wskazówek dokonał analogicznie jak w pierwotnej redakcji Radca wojewódzki **Leon Ziegler,** przy współudziale inżynierów: **Stanisława Szramowicza,** kierownika oddziału wodnego Dyrekcji Robót Publicznych, oraz **Stanisława Mostowskiego** Radcy budownictwa D. R. P. w Lublinie, pod redakcją **Dr. Bolesława Grużewskiego,** Naczelnika Wydziału Administracyjnego Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie.

Ponieważ wyjaśnienia, wskazówki i wzory zawarte w przyległem opracowaniu mogą mieć praktyczne znaczenie nie tylko przedstawicieli władz administracji ogólnej jako dla samych wykonawców ustawy wodnej, ale także dla wszystkich interesowanych w należytem regulowaniu spraw wodnych, przeto równocześnie **ukaże się osobna broszura, jako odbitka niniejszego opracowania,** celem łatwiejszego udostępnienia szerszym kołom zapoznania się z jego treścią.

Lublin, dn, 11 grudnia 1928 r.

Wojewoda Lubelski *A. Remiszewski,*

SŁOWO WSTĘPNE.

Zgodnie z założeniem, że **Lubelski Dziennik Wojewódzki** poza ściśle urzędowemi rozporządzeniami, zarządzeniami i instrukcjami, przeznaczonemi dla wewnętrznego użytku służbowego władz i urzędów, może i powinien zawierać nadto pouczenia i wskazówki, opracowane w formie przystępnej, uzupełnione wzorami i przykładami, aby **stać się także gruntownym i praktycznym informatorem najszerszych warstw społecznych w zakresie wszystkich donioślejszych zagadnień gospodarczej i społecznej natury,** poświęcony został cały szereg zeszytów Lubelskiego Dziennika Wojewódzkiego, tak w roku ubiegłym (1927) jak i bieżącym (1928), specjalnie sprawom i zagadnieniom aktualnym z tych dziedzin naszego życia zbiorowego, a w szczególności sprawie drogowej, zagadnieniu kredytów dla związków samorządowych, instytucjom drobnego kredytu, komunalnym kasom oszczędności, szkolnictwu powszechnemu ogólnokształcącemu i zawodowemu, pożarnictwu, sprawom budowlanym i sanitarnym, a w końcu gospodarczemu uzdrowieniu wsi polskiej przez odbudowę zniszczeń wojennych, przebudowę ustroju rolnego i meljoracje rolne.

Dla tem łatwiejszego udostępnienia szerokim kołom społeczeństwa zapoznania się z treścią tych praktycznych wskazówek i uświadomienia co do istoty tych zagadnień, ukazują się wspomniane opracowania nadto **w postaci odrębnych broszurek** jako odbitki z Wojewódzkiego Dziennika.

Mam nadzieję, że tą drogą najłatwiej rozwianą zostanie legenda, zakorzeniona w opinji powszechnej, jakoby administracja nasza przeniknięta była jedynie skostniałym biurokratyzmem, objawiającym się w ślęczeniu nad drobiazgami i papierowem mechanicznem, oraz formalistycznem traktowaniu spraw, a niezdolną była do pracy twórczej, a natomiast rozbudzone zostanie zaufanie społeczeństwa do realnej wartości poczynań administracji odrodzonej Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie najżywotniejszych gospodarczych i społecznych zagadnień życia zbiorowego, traktowanych na płaszczyźnie interesu społecznego i ogólno-państwowego, co zapewni jej żywą i chętną, a tak niezbędną współpracę ze strony najszerszych kół społecznych.

W realizacji tych założeń **oddaję niniejszem do powszechnego użytku** nowy z kolei zeszyt poświęcony sprawie tak doniosłego znaczenia dla gospodarki społecznej, jak **podniesienie wydatności wytwórczości gospodarki rolnej przez meljoracje.**

W dziedzinie tej, specjalnie na terenie Lubelszczyzny, jest do wykonania olbrzymia praca, wymagająca zogniskowania wysiłków wszelkich czynników tak państwowych i samorządowych, jak zrzeszeń społecznych i kół bezpośrednio zainteresowanych, skoro się zważy, że na półtora miljona hektarów ziemi uprawnej **zabagnionych jest około sześćset tysięcy hektarów pól ornych i około trzysta tysięcy hektarów łąk, co przynosi w rocznym dochodzie z ziemi około dwieście miljonów złotych ubytku wartości plonów.**

Jeżeli zważymy, że zupełna niezawisłość polityczna Państwa jest uzależnioną od stopnia rozwoju gospodarczego i samowystarczalności społeczeństwa, to zrozumiemy, że **stały od dwu lat deficyt naszego bilansu handlowego** musi nas napawać obawą o zachwianie się naszej niezależności gospodarczej i zmusza nas do podjęcia wszelkich wysiłków, aby grożące niebezpieczeństwo zachwiania zażegnać, przez zastosowanie stanowczych środków zaradczych.

Powodem tych zatrważających objawów jest przedewszystkiem **słaby rozwój naszej wytwórczości w związku z niskim stanem warsztatów pracy, nie wyłączając gospodarstw rolnych.** Świadczy o tem chociażby sam fakt, że w roku 1927/28 sprowadziliśmy z zagranicy 94.000 tonn mąki żytniej i 220.000 tonn mąki pszennej, a więc **import zbóż chlebowych** mimo, że jesteśmy krajem o charakterze wybitnie rolniczym, **przyczynił się do znacznego pogorszenia naszego ujemnego bilansu handlowego.**

W tym stanie rzeczy przed Województwem Lubelskiem staje jako kategoryczny nakaz chwili podjęcie **zdecydowanej i energicznej akcji meljoracyjnej** dla udostępnienia marnujących się nieużytków dla postępowego zagospodarowania i dla umożliwienia jak najintensywniejszego użytkowania ziemi przy zastosowaniu wszelkich dostępnych obecnie, na zasadzie postępu wiedzy rolniczej, środków ulepszonej uprawy.

Województwo nasze **pod względem jakości gleby** ma wszelkie warunki do intensywnego rozwoju rolnictwa. Jednakże **pod względem warunków te-**

renowych, to jest położenia, jest upośledzone, gdyż bardzo znaczny procent gruntów ornych jest podmokłych, a około 8% całkowitej powierzchni województwa stanowią niedostępne bagna, stracone zupełnie dla wytwórczości rolnej. Bagna te należy osuszyć, podmokłe zaś grunta orne zdrenować i takie ulepszone ziemie oddać rolnikowi do zagospodarowania, ażeby mógł on na nich pracować bez szkody dla zdrowia swego i swego inwentarza i osiągnąć jak najlepsze wyniki.

Po długoletnim okresie **zupełnego zastoju w zakresie spraw meljoracyjnych** nastąpiło obecnie, od dwu lat, znaczne ożywienie na tem polu, dzięki obudzeniu odpowiedniego zainteresowania i właściwego zrozumienia dla tych spraw tak ze strony władz państwowych i samorządowych, jak w kołach ludności wiejskiej i w organizacjach zawodowych rolniczych. We wszystkich jednak projektowanych i realizowanych zamierzeniach i poczynaniach meljoracyjnych na terenie Lubelszczyzny ciągle jeszcze uderza **fragmentaryczność, przypadkowość i bezplanowość**. Akcja bowiem nie jest ujęta z punktu widzenia całokształtu terytorjum Województwa, a o kolejności rozstrzygają nie interesa gospodarcze ogólne, ale miejscowe względy, zwyczaj jedynie prywatnej natury.

Dla opracowania ogólnego planu akcji meljoracyjnej dla całego Województwa, planu, któryby objął całokształt niezbędnych potrzeb w tym kierunku, zorganizowany został przezemnie na wniosek sekcji rolnej wojewódzkiego komitetu regjonalnego specjalnie tej sprawie poświęcony **wojewódzki zjazd samorządowy** z udziałem przedstawicieli zainteresowanych władz państwowych centralnych, wojewódzkich, banków państwowych, następnie Wojewódzkiej Rady Wodnej, Wojewódzkiego Komitetu Regjonalnego, Stowarzyszeń i Związków Zawodowych rolniczych wreszcie przedstawicieli inżynierji wodnej, zwołany na dzień 15 grudnia 1928 roku.

Przedmiotem obrad tego zjazdu będzie przedewszystkiem ścisłe określenie obecnego stanu faktycznego, następnie **opracowanie całkowitego planu akcji meljoracyjnej oraz całokształtu sieci urządzeń meljoracyjnych**, wskazanie sposobu stopniowej częściowej realizacji tego planu, z ustaleniem kolejności poszczególnych prac, **zestawienie generalnego kosztorysu i obmyślenie sposobu sfinansowania.** W końcu sprawa sił technicznych rozporządzalnych i zasilenia ich nowym narybkiem (kursa), niezbędnym wobec wzmożonej akcji, oraz sprawa właściwego zagospodarowania meljorowanych gruntów, na zasadzie opinji agro-techników i agronomów.

Jest to jednakże dopiero początek całej na wielką skalę zakrojonej planowej akcji meljoracyjnej i regulacyjnej. Aby wyniki Zjazdu były realne należy przystąpić do urzeczywistnienia generalnego projektu w szybkich etapach przez opracowanie planów szczegółowych: podjęcie kosztownych prac i robót wykonawczych na gruncie, bo na setki lat nie można tego rozciągać. Temu olbrzymiemu zadaniu jednak sam skarb państwowy podołać nie może, gdyż inwestycje odnośne wymagają w całem państwie wkładu w przybliżeniu **ośmiu miljardów złotych** z czego na samą Lubelszczyznę przypada około **ośmiuset miljonów złotych.** Muszą tu zatem, zgodnie zresztą z obowiązującemi postanowieniami ustawowemi, wziąć na siebie odpowiednią część pracy i kosztów także inne czynniki życia zbiorowego, a mianowicie samorząd terytorjalny w postaci Powiatowych Związków Komunalnych i gminy, tudzież bezpośrednio interesowani.

Jednakże odnośne przepisy ustaw, a nawet oparte na nich nakazy władz pozostaną jedynie martwą literą, jeżeli akcję meljoracyjną i regulacyjną będzie hamował opór bierny miejscowych czynników, wywołany brakiem zrozumienia celowości odnośnych zamierzeń i poczynań władz państwowych. Dlatego nieodzownym czynnikiem, który jedynie może zapewnić powodzenie akcji meljoracyjnej i realizację jej w pożądanem tempie, jest **odpowiednie uświadomienie pod tym względem najszerszych warstw społecznych naszej wsi przez stosowną propagandę.**

Tutaj wysuwa się na pierwszy plan rola wszelkich organizacyj i **zrzeszeń społecznych,** oraz **zawodowych organizacyj rolniczych,** pracujących wśród ludności wiejskiej, a w szczególności **miejscowych kółek rolniczych, tudzież Związków młodzieży wiejskiej i Stowarzyszeń młodzieży polskiej.** Jako środek tej propagandy, wskazane jest organizowanie w poszczególnych wioskach **specjalnych pogadanek,** poświęconych omówieniu zagadnień meljoracyjnych, a nadto poruszanie ich przy każdej sposobności na organizowanych przez Starostów względnie Przewodniczących Wydziałów Powiatowych powiatowych zjazdach wójtów, zebraniach sekretarzy gminnych, sesjach sołtysów wioskowych, posiedzeniach rad gminnych, zgromadzeniach gminnych i zebraniach wioskowych względnie gromadzkich. **Pracę organizacyjną** w powyższym kierunku winni rozwinąć **powiatowi referenci spraw wodno-meljoracyjnych** przy współpracy powiatowych Inspektorów samorządowych, a pod kierownictwem Starostów.

Ważnym bardzo czynnikiem składowym kosztów robót meljoracyjnych **jest robocizna.** Ponieważ wedle przybliżonych obliczeń na terenie samego Województwa lubelskiego wśród ludności wiejskiej **marnuje się bezużytecznie 22 miljony dni roboczych rocznie, przedstawiających wartość 66 miljonów złotych,** przeto użycie tej zmarnowanej energji „przymusowych bezrobotnych" dla ziemnych robót meljoracyjnych **w drodze bezpłatnego szarwarku,** otwiera nieoczekiwane widoki znacznego zaoszczędzenia szczupłych środków finansowych, znajdujących się w rozporządzeniu Państwa i Samorządu na te cele, co zarazem umożliwiłoby znaczne przyśpieszenie tempa tej nader produktywnej, a więc zbawiennej dla życia gospodarczego, akcji. Ponieważ jednak **powodzenie systemu pracy szarwarkowej zależne jest w wysokim stopniu od dobrej woli i gorliwości obywatelskiej najszerszych mas społecznych,** rozumiejących wspólny interes leżący w podniesieniu zdolności wytwórczej naszej ziemi jako warsztatu rolnego, przeto główny kierunek propagandy powinien iść po linji **obudzenia zapału dla tego systemu pracy zbiorowej przy robotach meljoracyjnych,** który w zakresie budownictwa dróg dał już bardzo pomyślne wyniki realne.

Tylko przez takie zogniskowanie i skoordynowanie wysiłków wszystkich czynników życia zbiorowego, możemy dokonać w krótkim stosunkowo czasie wielkiego dzieła usunięcia zaniedbań ubiegłych dziesiątków lat w zakresie prawidłowego zagospodarowania wsi naszej.

Wojewoda Lubelski

(—) *A. Remiszewski*

UWAGI WSTĘPNE.

Państwo i społeczeństwo, doceniając znaczenie meljoracji rolnych dla podniesienia gospodarstwa społecznego — podejmują jak najżywszą działalność w kierunku jaknajszerszego stosowania w praktyce tej metody ulepszania warsztatu pracy na roli.

W tym celu podjęło Państwo przedewszystkiem działalność na polu ustawodawczem, której wynikiem było wydanie ustawy wodnej z dnia 27.IX.1922 roku uzupełnionej nowelą, ogłoszoną Rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24.II.1928 roku w Dzienniku Ustaw № 24/28 pozycja 205 (jednolity tekst ustawy ogłoszony został w № 60 pozycja 574 Dziennika Ustaw ex 1928), a następnie stworzenie kredytu państwowego na cele meljoracyjne. W parze z tem idzie praca społeczna, podejmowana przez poszczególne jednostki, zmierzająca do uświadomienia ogółu, przez propagandę o znaczeniu meljoracji i ich potrzebie, szerzoną przez wygłaszanie odczytów oraz wydawanie prac temu zagadnieniu poświęconych. Do takich prac, jako jedna z pionowych, mająca niemałą praktyczną wartość, należy broszura **Profesora Inżyniera Stanisława Turczynowicza,** Naczelnika Wydziału Meljoracyjnego Ministerstwa Rolnictwa, pod tytułem **„Spółki meljoracyjne i ich zawiązywanie“.** Wydawnictwo Ministerstwa Rolnictwa w Warszawie z roku 1924. (Stron 22). Dzięki temu w ostatnich latach zaznaczył się znaczniejszy postęp w rozwoju meljoracji rolnych, przeprowadzanych wspólnemi siłami interesowanych, **przez zakładane w tym celu spółki wodne.**

Bliższa obserwacja rozwoju akcji meljoracyjnej, nasuwa jednak spostrzeżenie, że są przyczyny, które należyty rozwój tej akcji hamują.

W szczególności znaczniejsze trudności pod tym względem nasuwa — trafna **interpretacja postanowień ustawy wodnej,** zwłaszcza dotyczących organizacji spółek wodnych, oraz **nienależyte sporządzanie projektów technicznych,** które zazwyczaj nie uwzględniają w odpowiednim stopniu zasadniczych momentów prawnej natury, skutkiem czego projekty te nie mogą stanowić wystarczającej podstawy do założenia spółek wodnych. Powszechnym brakiem tych projektów jest pominięcie wykazania stopnia korzyści, stanowiącego zasadniczą podstawę do obliczenia wysokości udziału poszczególnych członków spółki w kosztach jej założenia i prowadzenia robót, jako też należyte i wyczerpujące ujęcie stosunków prywatno - prawnych spółki do osób trzecich — skutkiem czego następuje niepożądany zastój w pracach założycielskich i organizacyjnych, za czem idzie także wstrzymanie samych robót meljoracyjnych. Aby akcję meljoracyjną, będącą na terenie Lubelszczyzny w zastoju, pchnąć z martwego punktu i nadać jej właściwy kierunek, ukazało się jako wydawnictwo Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego w roku 1927 pierwsze wydanie niniejszego pouczenia, będące odbitką z № 10 pozycji 191 Wojewódzkiego Dziennika Urzędowego z 1927 roku (stron 192—220). Obecne t. j. drugie wydanie, poprawione i uzupełnione, stanowi popularne i przystępne ujęcie całokształtu postanowień ustawy wodnej, dotyczących spółek wodnych, uzupełnione zarysem **postępowania wodno — prawnego** wraz z praktycznemi wskazówkami dla ułatwienia stosowania zasad prawnych i opracowania technicznych projektów **przy zawiązywaniu spółek wodnych** oraz przy udzielaniu koncesji czyli zezwolenia na użytkowanie wód, (z artykułu 45 Ustawy wodnej). W dodatku umieszczono cały szereg wzorów i przykładów mających ułatwić zrozumienie uwag zawartych w tekście. Sprawa meljoracji rolnych, ich znaczenie dla gospodarstwa narodowego, oraz kredyty na ten cel stworzone, omówione zostały w niniejszej pracy jedynie ogólnikowo, ponieważ kwestje te nadzwyczaj wyczerpująco i przystępnie opracował pan **Inżynier Marjan Prokopowicz,** Dyrektor Departamentu w Ministerstwie Robót Publicznych, w obszernem dziele pod tytułem **„Meljoracje w Polsce“** (Toruń 1926 roku stron 339).

CZĘŚĆ I.

ROZDZIAŁ I.

MELJORACJE ROLNE, ICH ZNACZENIE I POTRZEBA ICH PRZEPROWADZENIA.

Pod meljoracjami rolnemi należy rozumieć w znaczeniu ogólnem **zastosowanie środków technicznych dla podniesienia wydajności oraz rentowności roli** w sposób trwały to jest, że skutki tego ulepszenia w przeciwieństwie do nawożenia roli, trwają przez dłuższy czasokres (kilkanaście a nawet kilkadziesiąt lat).

W szczególności przez przeprowadzenie meljoracji następuje ulepszenie fizycznych właściwości gleby, **uregulowanie stopnia wilgotności,** oraz przystępu powietrza, a niekiedy zupełna zmiana dotychczasowego sposobu zużytkowania.

Celem meljoracji jest zwiększenie i zabezpieczenie produktywności gospodarstwa rolnego i odpowiedniego oprocentowania kapitału w ten dział wytwórczości włożonego. Dlatego też celowość i dążność do osiągnięcia wyników zamierzonych jak najprostrzymi środkami muszą cechować każdy projekt meljoracyjny, który winien być wykonany z niezwykłą sumiennością.

Do środków technicznych ulepszających glebę zaliczyć należy przedewszystkiem **urządzenia odwadniające i nawadniające grunta.**

Ze względu na nadmiar wilgotności w naszym kraju, najdonioślejsze znaczenie praktyczne dla nas mają urządzenia odwadniające. W szczególności na terenie Lubelszczyzny na 1.720.000 ha ogólnego obszaru gruntów ornych — 900.000 ha wymaga odwodnienia. Przyjmując jako wynik przeprowadzenia na tym obszarze prac meljoracyjnych, zwiększenie produkcji w życie o 3 q z 1 ha, musimy dojść do wniosku, że przy dzisiejszych cenach żyta wynoszących przeciętnie 36 złotych za 1 q wzrósłby skapitalizowany dochód z ziemi okrągło o 100 miljonów złotych rocznie.

Powyższe obliczenie odnosi się do gruntów ornych. Poza gruntami ornymi mamy na terenie Województwa Lubelskiego 80% łąk, wymagających odwodnienia. W samych tylko dorzeczach rzek Bugu i Wieprza znajduje się 210.000 ha bagnisk. Dodając do tego 40.000 ha bagnisk w dorzeczach rzek w zachodniej części Województwa, otrzymamy 250.000 ha nieużytków. Przyjmując zwiększenie produkcji z tych gruntów przez meljorowanie o 35 rubli, z 1 ha, czyli obecnie około 150 złotych, stwierdzić należy przyrost wartości tych terenów, dotąd bez użytku leżących o 40 miljonów złotych.

Skoro doliczy się do powyższych 140 miljonów nadto wartość słomy, oraz uwzględni się lepszą jakość ziarna i traw po zmeljorowaniu można osiągnąć sumę 200 miljonów złotych. Równa się to kosztowi wybudowania 5000 km. drogi lub 500 siedmioklasowych szkół.

Do takich wyników można dojść przez meljoracje, w które trzeba jednak włożyć wiele pracy i duży kapitał.

Zadaniom tym jednostka gospodarcza najczęściej pod żadnym warunkiem nie może sprostać samoistnie, gdyż koszta odnośne przerastają jej rozporządzalne środki materjalne. Dlatego chcąc przeprowadzić roboty meljoracyjne należy się zazwyczaj uciekać do współpracy i pomocy finansowej osób bezpośrednio lub pośrednio zainteresowanych w przeprowadzeniu tego przedsięwzięcia. Przez współdziałanie zainteresowanych powstaje wspólne dzieło służące wspólnej korzyści.

Żeby jednakowoż tak stworzone dzieło nie miało charakteru jedynie przemijającego, zachodzi potrzeba oparcia całej akcji meljoracyjnej na pewnych trwałych podstawach prawno-organizacyjnych jak i technicznych. Taką właśnie formą prawną, w której można zorganizować współpracę zainteresowanych w urzeczywistnieniu urządzeń meljoracyjnych, są **Spółki wodne.**

ROZDZIAŁ II.

KREDYTY MELJORACYJNE I ICH ŹRÓDŁA.

I. Ułatwienie wykonania **publicznych meljoracji t. zw. podstawowych**, wyszczególnionych poniżej pod 1 do 5, jest celem ustawy meljoracyjnej z dnia 26.X 1921 roku (Dziennik Ustaw № 91 pozycja 671) znowelizowanej ustawą z dnia 23.VI.1925 roku (Dziennik Ustaw № 75 pozycja 524) o popieraniu przedsiębiorstw meljoracyjnych. Ustawa wymieniona powołuje do akcji meljoracyjnej samorządy i **przewiduje** dla nich **zasiłki ze Skarbu Państwa na pokrycie kosztów** takich robót, których wykonanie leży w interesie publicznym a mianowicie:

1) regulacja rzek i potoków z wyjątkiem żeglowych i granicznych — których wykonanie należy do Państwa (Ustawa z dnia 9.VII.1919 roku Dziennik Ustaw № 59 pozycja 356).
2) obwałowanie wszystkich rzek i potoków.
3) osuszanie większych obszarów gruntów za pomocą regulacji potoków, zabagniających grunta.
4) nawodnianie większych obszarów łąk i pastwisk oraz
5) budowa zbiorników dla celów regulacji lub ochrony od wylewów.

Przyjęto zatem zasadę, że nie Państwo, lecz **samorządowe ciała i spółki mają przeprowadzać i inicjować publiczne roboty meljoracyjne.** Udzielenie i wysokość zasiłku ze Skarbu Państwa na pokrycie kosztów takich robót uzależniono od równoczesnego udziału w kosztach samorządu **przekazując w tym celu samorządom wojewódzkim ustawodawstwo w dziedzinie meljoracji,** oraz pozostawiając otwartą kwestję **sfinansowania tych robót.** Mianowicie projekt wykonania robót mogą inicjatorzy poruczyć **komukolwiek,** naturalnie uprawnionemu znawcy wedle swobodnego wyboru, wymaga on jednak zatwierdzenia Ministerstwa Robót Publicznych zaś **ustawa wojewódzka, normuje sposób pokrycia kosztów.**

Dla wykonania i sfinansowania postanowień powyższej ustawy meljoracyjnej, powstał **państwowy fundusz meljoracyjny** z dniem 1.I 1925 roku t. j. z dniem uzyskania mocy obowiązującej ustawy meljoracyjnej.

Celem głównym tego funduszu jest umożliwienie przeprowadzenia wspomnianych publicznych meljoracyj, oraz **realizacja minimalnego państwowego programu** w tej dziedzinie.

II. Natomiast odnośne kredyty w ścisłem znaczeniu, Państwowy Bank Rolny udziela gospodarstwom rolnym niezależnie od ich obszaru pożyczki **na meljoracje podstawowe,** o ile ich uprzednie przeprowadzenie jest potrzebne jako punkt wyjścia dla przeprowadzenia późniejszego, rolnych **meljoracji szczegółowych.**

Udzielanie tych pożyczek tak na meljoracje podstawowe, przeprowadzane w celach powyżej wyszczególnionych, t. j. w związku z meljoracjami szczegółowemi, jako też na meljoracje szczegółowe, których przeprowadzenie pozostawia ustawa wodna spółkom wodnym **normują:**

1) Rozporządzenie Ministrów Reform Rolnych, Skarbu i Rolnictwa z dnia 11 czerwca 1928 roku ogłoszone w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej Nr. 65 pozycja 595 z roku 1928 o emisji złotych 7% obligacyj meljoracyjnych Państwowego Banku Rolnego oraz o długoterminowych pożyczkach amortyzacyjnych w tych obligacjach udzielanych.

2) Statut Państwowego Banku Rolnego, ogłoszony w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej Nr. 64 z dnia 25.VI.28 roku pozycja 584.

Pożyczki omawiane udzielane są w złotych 7% obligacjach meljoracyjnych Państwowego Banku Rolnego, jako długoterminowe pożyczki amortyzacyjne.

A. **Zasady udzielania tych pożyczek** podaje przytoczone wyżej Rozporządzenie Ministrów w Dziale II w następującym brzmieniu:

1. (§ 14 Rozporządzenia). Pożyczki w złotych 7% obligacjach meljoracyjnych udzielane będą na podstawie § 39 statutu Banku na następujące meljoracje:

a) drenowanie, odwadnianie i nawadnianie wszelkich gruntów,
b) regulowanie odpływu i dopływu wód, płynących z terenów i do terenów, wymagających meljoracji, jak również regulacje rzek i potoków, oraz ich obwałowanie, o ile takie roboty są potrzebne dla szczegółowych meljoracji rolnych,
c) meljoracje łąk, pastwisk i torfowisk,
d) zakładanie i przebudowa gospodarstw rybnych,
e) utrwalenie i meljoracje piasków,
f) uprawa wikliny,
g) przeprowadzenie dróg gospodarczych związanych ze zmeljorowanemi terenami.

2. (§ 15 Rozporządzenia). Pożyczki w obligacjach meljoracyjnych będą udzielane:

a) spółkom wodnym na zasadach i przy zabezpieczeniu wedle artykułu 160 ustawy wodnej (Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej z roku 1928 Nr. 62 pozycja 574).

(Uwaga: postanowienia artykułu 160 ustawy wodnej omówiono poniżej w dziale „Zasady organizacyjne Spółek wodnych).

b) wszelkim innym osobom fizycznym i prawnym — za zabezpieczeniem hipotecznem zgodnie z §§ 25—28 statutu Banku.
c) gminom wiejskim — na zasadach przewidzianych w przepisach obowiązujących o zaciąganiu przez nie zobowiązań.

3. (§ 16 Rozporządzenia). Wszelkie pożyczki mogą być przyznawane do wysokości sumy kosztorysu zamierzonych meljoracji, zaakceptowanego przez Państwowy Bank Rolny z tym warunkiem, że przewidywane skutkiem meljoracji przeciętne zwiększenie dochodu zmeljorowanej posiadłości nie powinno być niższe od rat należnych Bankowi z tytułu przyznawanej pożyczki, oraz że pożyczki zabezpieczane hipotecznie muszą się mieścić w granicach szacunku określonego w §§ 26, 27, 28 i 30 niniejszego rozporządzenia.

4. (§ 17 Rozporządzenia). 1) Ubiegający się o pożyczki na cele wskazane w § 14 niniejszego rozporządzenia winni złożyć do Banku:

a) podanie o przyznanie pożyczki w obligacjach meljoracyjnych ze wskazaniem celu, na jaki pożyczka jest potrzebna,
b) projekt techniczny urządzeń meljoracyjnych i ich kosztorys w dwóch egzemplarzach,
c) plan wykonania zamierzonych robót ze wskazaniem okresów czasu, w których mają być rozpoczęte i wykonane poszczególne części projektowanych urządzeń meljoracyjnych, a także terminy i wysokości, w jakich ubiegający się o pożyczkę życzyliby sobie otrzymywać raty pożyczkowe,
d) zaświadczony przez właściwy urząd gminny kwestjonarjusz statystyczny według ustalonego przez Bank wzoru.

2) Prócz tego winny być złożone:

A. przez spółki wodne — zezwolenie władzy nadzorczej wodnej na zaciągnięcie pożyczki, oraz poświadczony przez tę władzę odpis statutu spółki i protokół z posiedzenia właściwego organu spółki, na którym zapadła uchwała o zaciągnięciu pożyczki,
B. przez gminy wiejskie — uchwała właściwego organu o zaciągnięciu pożyczki, oraz dowód zatwierdzenia tej uchwały przez właściwą władzę nadzorczą,
C. przez osoby fizyczne, jak również osoby prawne nie objęte ustępami A i B:

a) dokumenty stwierdzające obszar i stan hipoteczny nieruchomości,
b) określona przez Bank kwota na koszty oszacowania.

3) Bank może żądać według swego uznania i innych uzupełniających dokumentów, a także może w poszczególnych przypadkach uznać za zbędne składanie niektórych dokumentów wyszczególnionych w części 1 i 2.

5. (§ 18 Rozporządzenia). Pożyczki w obligacjach meljoracyjnych mogą być udzielane także na pokrycie kosztów meljoracji już wykonanych, a to w przypadkach, gdy meljoracje wykonane zostały przez upoważnione do tego władze z urzędu lub przez osoby zainteresowane na skutek zarządzenia władz, a pożyczki mają być użyte na pokrycie należności, przypadających z tego tytułu od osób, obowiązanych do ponoszenia kosztów wykonanych prac.

6. (§ 19 Rozporządzenia). 1) pożyczki w złotych 7% obligacjach meljoracyjnych będą udzielane na lat 15 z tem, że spłata kapitału rozpocznie się po upływie okresu ulgowego (§ 20). Przy wypłacie każdej części pożyczki (§ 34) dłużnik obowiązany będzie uiścić Bankowi następujące należności:

a) procent w stosunku 7 rocznie, oraz dodatek na administrację za czas od daty wypłaty, do najbliższego terminu 1 lipca, względnie 1 stycznia, czyli do końca bieżącego półrocza kalendarzowego,
b) wpisowe na fundusz rezerwy listów zastawnych i obligacji w wysokości $^1/_4$%;
c) opłatę jednorazową w wysokości 1% na pokrycie związanych z udzieleniem pożyczki (sprawdzanie projektu, kosztorysu, nadzór techniczny i t. p.).

2) Wymienione w części I należności będą pobierane w gotówce, obliczone od imiennej sumy wypłacanej pożyczki.

7. (§ 20 Rozporządzenia). 1) W dniu 1 kwietnia i 1 października każdego roku dłużnicy uiszczać będą raty półroczne, zawierające do 5-go półrocza kalendarzowego włącznie następującego po dniu wydania pierwszej części pożyczki, kwotę na oprocentowanie w wysokości $3^1/_2$% półrocznie oraz dodatek na administrację, obliczone procentowo od wypłaconej imiennej sumy pożyczki; od 6 zaś półrocza kalendarzowego dłużnicy uiszczać będą w tychże terminach oprócz wymienionych należności także kwotę na amortyzację, która zgodnie z planem umorzenia stanowić będzie wraz z oprocentowaniem 6,23% półrocznie.

2) Pierwsza rata płatna będzie w dniu 1 kwietnia, jeżeli pożyczka wydaną została w drugiem półroczu kalendarzowem roku ubiegłego. Gdy zaś pożyczka wydaną została w pierwszem półroczu, pierwsza rata płatna będzie 1 października tego roku.

3) Wysokość stałego dodatku na administrację zatwierdzona będzie przez Ministra Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrem Skarbu i Ministrem Rolnictwa, na wniosek Rady Nadzorczej Banku (§ 34 statutu).

4) Część raty, stanowiąca kwotę na umorzenie kapitału, może być uiszczona w obligacjach podług imiennej ich wartości, nie później jednak, jak w terminie płatności tej raty.

8. (§. 21. Rozp.) 1) Całkowite, lub częściowe uchylenie terminu którejkolwiek z ustanowionych półrocznych rat wkładać będzie na opóźniającego się dłużnika obowiązek płacenia Państwowemu Bankowi Rolnemu odsetek zwłoki (§. 30. statutu) z tem, iż:

a) odsetki zwłoki nie będą pobierane, jeżeli zaległość najpóźniej w ciągu dni 15 po terminie będzie uiszczoną,
b) w razie zwłoki ponad dni 15 dłużnik obowiązany będzie zapłacić Bankowi odsetki zwłoki do dnia płatności.

2) Przy obliczaniu odsetek zwłoki ułamki miesięcy ponad dni 15 liczyć się będą za całe miesiące.

9. (§ 22 Rozporządzenia). Odsetki zwłoki obliczone będą od całej sumy zaległości tak w kapitale, jak w procentach, oraz od należnego przy racie dodatku na administrację i biegną aż do czasu całkowitego uiszczenia zaległości.

10. (§. 23 Rozporządzenia). Wszelkie należności z tytułu pożyczek zaciągniętych w złotych w 7% obligacjach meljoracyjnych uiszczane, gotówką mają być wpłacane przez dłużników w kasach Państwowego Banku Rolnego w walucie polskiej, podług równo-

wartości $^{900}/_{5332}$ grama czystego złota za jeden złoty w złocie, a to bądź złotemi monetami polskiemi, bądź innemi środkami płatniczemi, mającemi moc prawną umarzania zobowiązań przez zapłatę bez ograniczenia kwoty. Równowartość ta obliczona będzie na dzień poprzedzający bezpośrednio dzień zapłaty według wartości złota, ogłaszanej w Monitorze Polskim przez Ministra Skarbu na podstawie cen czystego złota na giełdzie w New-Yorku i przeciętnego kursu dolara Stanów Zjednoczonych w postaci czeków na New-York na giełdzie w Warszawie w myśl rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 5 listopada 1927 r. (Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej Nr. 97 pozycja 855). W razie wpłaty należności bankowej za pośrednictwem poczty lub instytucji kredytowych, wpłata uznaje się za dokonaną dopiero wtedy, gdy Bank pozyskał możność dysponowania odnośną kwotą.

11. (§ 24 Rozporządzenia) Wszelkie koszty związane z udzieleniem przez Bank pożyczki i jej spłatą ponosi zaciągający pożyczkę względnie dłużnik (§ 9 statutu).

12. (§ 25 Rozporządzenia). Bank ma prawo odmówić udzielenia pożyczki bez podania powodów (§ 10 statutu).

13. (§ 26 Rozporządzenia). 1) Przy pożyczkach udzielanych za zabezpieczeniem hipotecznem Państwowy Bank Rolny przed przyznaniem pożyczki zarządza oszacowanie nieruchomości, mających stanowić zabezpieczenie pożyczki. Oszacowanie może być sporządzone na gruncie lub też kameralnie, w myśl przepisów z dnia 27 lipca 1927 r. (Monitor Polski Nr. 218 z 1927 r.) z uwzględnieniem późniejszych ich uzupełnień, przyczem wysokość udzielonej pożyczki winna mieścić się w $^2/_3$ szacunku sporządzonego na gruncie i w $^1/_3$ szacunku na sporządzonego kameralnie.

2) Przy udzielaniu pożyczek na meljoracje, mające na celu poprawę fizykalnych własności gleby, szacunek gruntów może obejmować przybytek wartości, jaki ma być spowodowany zamierzonemi nakładami meljoracyjnemi. Zwiększenie szacunku nie może jedak przekraczać 75% przybytku wartości.

14 (§ 27 Rozporządzenia). Ciężary wieczyste i służebności, które z natury swej zachowują pierwszeństwo przed pożyczką, powinny być ocenione i w razie potrzeby potrącone z szacunku nieruchomości (§ 25 statutu).

15. (§ 28 Rozporządzenia). W wypadku gdyby pożyczka niezbędna dla przeprowadzenia objętych kosztorysem robót meljoracyjnych nie mogła być przed ich ukończeniem należycie zabezpieczona na meljorowanej nieruchomości, Bank może przyjąć dodatkowe zabezpieczenie hipoteczne na innej nieruchomości w granicach 50% jej szacunku - ustalonego przez Bank.

16. (§ 29 Rozporządzenia). 1) O przyznaniu pożyczki i warunkach jej udzielenia Bank zawiadamia ubiegającego się o pożyczkę i wyznacza termin złożenia do Banku dokumentów dotyczących jej zabezpieczenia. W przyrzeczeniu oznaczony będzie również dzień, w którym gaśnie zobowiązanie Banku do udzielenia pożyczki. Niepodjęcie pierwszej części pożyczki przed upływem wyznaczonego w tym celu terminu — będzie uważane za zrzeczenie się pożyczki.

2) Zabezpieczeniem pożyczek, udzielanych spółkom wodnym i gminom wiejskim, służyć będą skrypty dłużne według wzoru ustalonego przez Bank.

17. (§ 30 Rozporządzenia). 1) Tytuł własności nieruchomości ziemskiej, pod której hipoteczne zabezpieczenie ma być udzielona pożyczka — winien być należycie ujawniony w wykazie hipotecznym.

2) Pożyczki wydane w obligacjach meljoracyjnych przy zabezpieczeniu hipotecznem, winny być w zasadzie zabezpieczone na pierwszem miejscu hipoteki, w każdym razie powinny mieścić się łącznie z ewentualnemi poprzedzającemi je obciążeniami, w granicach szacunku ustalonego przez Bank zgodnie z §§ 26-28 niniejszego rozporządzenia (§§ 25, 40 i 41 statutu).

3) Na obszarze województw poznańskiego, pomorskiego i górnośląskiej części województwa śląskiego pożyczki, udzielone przez Państwowy Bank Rolny w obligacjach meljoracyjnych zabezpieczone będą hipoteką zwyczajną w rozumieniu § 1113 Kodeksu Cywilnego z roku 1896.

18. (§ 31 Rozporządzenia). 1) Udzielona na meljoracje pożyczka lub jej pozostałość wraz z procentami i innemi należnościami (§ 27 statutu) bez względu na pierwotnie umówiony termin, staje się natychmiast wymagalna bez postawienia dłużnika w zwłoce:

a) jeżeli nieruchomość na której zmeljorowanie udzielono pożyczki jest rozmyślnie lub przez niedbalstwo niszczona,
b) jeżeli w ten sam sposób niszczone są urządzenia meljoracyjne,
c) jeżeli pożyczka nie została użyta na cel wskazany przy jej udzieleniu,
d) jeżeli pożyczka względnie wypłacona jej część będzie użyta na roboty przeprowadzone niezgodnie z projektem technicznym urządzeń meljoracyjnych, złożonym Państwowemu Bankowi Rolnemu (p. b. § 17),
e) jeżeli roboty meljoracyjne, na które była udzielona pożyczka względnie jej część bez dostatecznego uzasadnienia ze strony pożyczkobiorcy, nie zostały wykonane w terminie, oznaczonym w planie robót (punkt c. część 1. §. 17),
g) jeżeli dłużnik nie wykona innych warunków zastrzeżonych przy udzielaniu pożyczki.

2) Przy hipotecznie zabezpieczonych pożyczkach w obligacjach meljoracyjnych właściciel obciążonej nieruchomości podlega ponadto następującym rygorom:

A. że bez zezwolenia Banku:

a) nieruchomość obciążona pożyczką Banku nie może być zbywana pod tytułem darmym lub obciążliwym w całości lub w części,
b) znajdujące się na niej budynki nie mogą być odprzedawane ani usuwane z gruntu,
c) nieruchomość nie może być dzieloną w naturze,
d) nieruchomość nie może być w całości ani w części oddawaną w dzierżawę lub poręczającą administrację ani w posiadanie lub użytkowanie na termin dłuższy ponad rok jeden, w szczególności nie może być na niej ustanowione prawo dożywotniego użytkowania.

B. Że budynki, których wartość uwzględniona została przy udzieleniu pożyczki, powinny być ubezpieczone od ognia w jednej z instytucji wskazanych przez Ministra Skarbu co najmniej do wysokości tej części pożyczki, która została oparta na ich wartości, z zastrzeżeniem, iż wynagrodzenie asekuracyjne wypłacone będzie właścicielowi nie inaczej, jak za zgodą Banku.

C. Że na obszarze mocy obowiązującej procedury cywilnej z roku 1864. w razie wystawienia nieruchomości na licytację, dłużnik zrzeka się oceny sądowej i zgadza się, aby licytacja rozpoczęła się od sumy stdnowiącej całkowitą należność Banku wraz z sumami wierzytelności, zapisanych w dziale IV na numerach poprzedzających numer wierzytelności Banku.

D. Że pożyczka lub jej pozostałośc wraz z procentami, oraz innemi należnościami bez względu na pierwotnie umówiony termin staje się natychmiast wymagalną bez postawienia dłużnika w zwłoce w razie niedopełnienia któregokolwiek z powyższych warunków, jak również jeżeli:

a) nie są uiszczone dwie ostatnie składki ogniowe (premje asekuracyjne) od budynków, których wartość została uwzględniona przy przyznawaniu pożyczki;
b) wszczęta została egzekucja do nieruchomości obciążonej pożyczką,
c) nieruchomość obciążona pożyczką uległa znacznemu pogorszeniu zagrażającemu bezpieczeństwu pożyczki,

3) Ponadto właściciel obciążonej nieruchomości do czasu całkowitej spłaty pożyczki podlega wszelkim rygorom i przepisom, wynikającym ze statutu Państwowego Banku Rolnego, zarówno już wydanym jak mogącym być wydanemi w przyszłości w związku z rozwinięciem lub zmianą tego statutu.

19. (§ 32 Rozporządzenia). 1) Akt zaciągania pożyczki; względnie skrypt służny powinien zawierać wszystkie warunki wyszczególnione w przyrzeczeniu udzielenia pożyczki.

2) Pożyczkobiorca winien pokwitować odbiór należności, przypadający mu z tytułu długoterminowej pożyczki w obligacjach meljoracyjnych, oraz wyrazić zgodę, aby wypłata tej należności została uznana za dokonaną z chwilą faktycznego odbioru pieniędzy w Banku, bądź też w razie niestawienia się osób uprawnionych do odbioru pieniędzy z chwilą wysłania im przez Bank pod adresem wskazanym w akcie rejentalnym względnie w skrycie dłużnym, zawiadomień o złożeniu w Państwowym Banku Rolnym do ich dyspozycji przypadających sum. Pozatem zaciągający pożyczkę winien wyrazić w akcie względnie skrypcie dłużnym, zgo ę aby dzień decyzji Banku o wypłacie pożyczki był miarodajny dla obrachunku co do kuponów oraz należnych Bankowi opłat wstępnych i rat półrocznych.

3) Bank może zastrzec sobie wyłączne prawo realizacji obligacji, przypadających z pożyczki na warunkach każdorazowo w przyrzeczeniu ustalonych.

20. (§ 33 Rozporządzenia). 1) Bank zarządza wypłatę pożyczki po przedstawieniu dokumentów zastrzeżonych w przyrzeczeniu, w szczególności:

a) spółkom wodnym, po złożeniu skryptą dłużnego sporządzonego według wzoru ustalonego przez Państwowy Bank Rolny, a podpisanego imieniem spółki przez osoby upoważnione do wystawienia skryptu dłużnego, względnie do podniesienia pożyczki lub jej części, oraz do wystawienia pokwitowań; Podpisy na skrypcie dłużnym winny być uwierzytelnione przez notarjusza sąd, lub starostę; przyczem w uwierzytelnieniu tem należy stwierdzić charakter: w jakim występują osoby podpisujące zobowiązanie imieniem spółki, oraz uprawnienie do podpisywania za spółkę,
b) gminom wiejskim — po złożeniu przez nie skryptów dłużnych według wzoru ustalonego przez Państwowy Bank Rolny, podpisanych przez ustawowo upoważnione osoby do zaciągania imieniem gminy pożyczek, oraz do podnoszenia tych pożyczek względnie ich części i wystawiania pokwitowań.

2) Wypłata pożyczek zabezpieczonych hipotecznie osobom fizycznym i prawnym następuje:

A. na obszarze mocy obowiązującej procedury cywilnej z roku 1864, po przedstawieniu wpisu aktu hipotecznego z kopją decyzji wydziału hipotecznego orzz pełnego wykazu hipotecznego jak również wszelkich odnoszących się de zaświadczenia Banku załączników, z wyjątkiem tych, które ulegają dołączeniu do zbioru dokumentów przy księdze wieczystej,

B. na obszarze mocy obowiązującej Kodeksu Cywilnego z roku 1896 wypłata pożyczki nastąpi po przedłożeniu wyciągu z księgi gruntowej stwierdzającego, że zaciągający pożyczkę wpisany jest w Dziale I, jako właściciel nieruchomości, a w Dziale III wpisana została, z ustanowieniem przyrzeczeniu pierwszeństwem hipoteka dla pożyczki oraz po przedłożeniu odpisu aktu zaciągnięcia pożyczki;

C. na obszarze mocy obowiązującej Kodeksu Cywilnego z roku 1811 wypłata pożyczki nastąpi po złożeniu w Banku:

a) wpisu notarjalnego aktu pożyczki, zaopatrzonego klauzulą co do uskutecznienia wpisów hipotecznych,
b) uchwały sądu hipotecznego dozwalające wpisów wyszczególnionych w akcie zaciągnięcia pożyczki.
c) wyciągu hipotecznego, uzupełnionego omawianemi wpisami, który w tym celu należy zwrócić stronie,
d) pełnomocnictwa na rzecz Banku, upoważniającego do wnoszenia wszelkiego rodzaju podań hipotecznych.

21. (§ 34 Rozporządzenia). Pożyczki w obligacjach meljoracyjnych mogą być wypłacane w miarę postępu robót meljoracyjnych. Częściowe wypłaty pożyczki będą ustalone przez Bank w ten sposób, aby otrzymujący pożyczkę mógł przy pomocy wypłaconej sumy zaopatrzyć się w potrzebną ilość materjałów, lub też mógł wykonać taką część zaprojektowanych urządzeń meljoracyjnych, która tworzyłaby pewną całość. Wypłacanie każdej następnej części pożyczki ma być poprzedzone stwierdzeniem przez Państwowy Bank Rolny, że conajmniej $^3/_4$ poprzednio wypłaconej sumy już zostało użyte przez pożyczkobiorcę zgodnie z jej przeznaczeniem.

22. (§ 35 Rozporządzenia). 1) Stosownie do §. 31 statutu Państwowy Bank Rolny mocen będzie przystąpić do ściągania należności drogą przymusową, o ile w ciągu 30 dni po terminie płatności raty zaległości nie zostaną zapłacone.

2) Ściąganie należności od spółek wodnych będzie odbywać się w trybie przewidzianym w art. 160 ustawy wodnej.

23. (§ 36 Rozporządzenia). Przy częściowej spłacie zaległości będą pokrywane przedewszystkiem koszty, spowodowane egzekucją i wydatkami poczynionemi przez Bank na podstawie statutu Rozporządzenia niniejszego oraz warunków, ustalonych przy udzielaniu pożyczek, następnie reszta uiszczonej kwo-

ty zaliczona będzie na zmniejszenie samych rat zaległych wraz z odsetkami zwłoki.

24. (§ 37 Rozp.). 1) Dłużnik może spłacić przed ustanowionym w planie umorzenia terminem, (§ 32 statutu) pożyczkę w części lub w całości obligacjami meljoracyjnemi albo gotówką.

2) Na częściową przedterminowaną spłatę pożyczki mogą być zaliczane jedynie kwoty, zmniejszające imienną sumę pożyczki najmniej o kwotę 1000 złotych, wszelkie zaś mniejsze spłaty zaliczane będą na poczet najbliższych rat.

3) W razie przeterminowanej spłaty pożyczek w okresach czasu między 1 stycznia i 31 marca, oraz 1 lipca i 30 września winien dłużnik uiścić procenty wraz z dodatkiem na administrację od sumy spłacanej pożyczki, licząc od początku kalendarzowego półrocza do dnia wpłaty, przy spłacie zaś między 1 kwietnia i 30 czerwca, oraz między 1 października i 31 grudnia winien dłużnik wymienioną należność uregulować do końca półrocza kalendarzowego.

25. (§ 38 Rozporządzenia). Nad meljoracjami rolnemi projektowanemi, prowadzonemi lub ukończonemi przy pomocy pożyczek w obligacjach meljoracyjnych Państwowego Banku Rolnego, będzie zorganizowana kontrola celem stwierdzenia, czy roboty są fachowe i należycie zaprojektowane i prowadzone, czy odpowiadają projektom technicznych urządzeń meljoracyjnych, oraz czy wykonane urządzenia są należycie konserwowane.

26. (§ 39 Rozporządzenia). W razie ustalenia przez kontrolę niezgodności wykonanych urządzeń meljoracyjnych ze złożonym projektemi Państwowy Bank Rolny może wstrzymać dalsze wypłaty z tytułu przyznanej pożyczki, oraz zażądać u dłużnika wykonania w oznaczonym terminie poprawek lub zmian i uzupełnień, przeprowadzonych w robotach pod rygorem przedterminowego ściągnięcia już wypłaconej części pożyczki wraz z przypadającemi odsetkami. Dopiero po zadośćuczynieniu przez dłużnika powyższemu żądaniu Państwowego Banku Rolnego może być wypłacona następna część pożyczki.

27. (§ 40 Rozporządzenia). W razie stwierdzenia, że dłużnik nie utrzymuje w należytym stanie wykonanych urządzeń meljoracyjnych Państwowy Bank Rolny, zawiadamia go piśmiennie o spostrzeżonych uchybieniach i wzywa go do naprawy uszkodzonych urządzeń w określonym terminie. O ile dłużnik nie zastosuje się do tego wezwania, Państwowy Bank Rolny może żądać od niego natychmiastowego zwrotu całej pożyczki wraz z przypadającemi odsetkami.

28. (§ 41 Rozporządzenia). 1) Gdyby zaszła potrzeba wprowadzenia zmian zatwierdzonych przez Państwowy Bank Rolny w projekcie meljoracyjnych urządzeń bądź w czasie wykonania robót, bądź przed ich rozpoczęciem, należy uzyskać zgodę Państwowego Banku Rolnego na zmianę wymienionego projektu.

2) Drobne odchylenia od projekta mogą być na ryzyko dłużnika wprowadzone w trakcie dokonywania robót z tem jednak, że zmiany te będą zaznaczone w projekcie, a Państwowy Bank Rolny będzie o tych zmianach jednocześnie zawiadomiony.

3) O ile zmiany te (część 1 i 2) spowodują obniżenie się ogólnych kosztów meljoracji o sumę przekraczającą 5000 złotych to wysokość pożyczki podlega odpowiedniemu zredukowaniu.

4) Wysokość przyznanej pożyczki może być dodatkowo zwiększona, jeżeli przy wykonywaniu meljoracji okaże się, że rzeczywiste koszty ich wykonania przekraczają kwotę przewidzianą w przyjętym przez Państwowy Bank Rolny kosztorysie jednak z zastosowaniem § 16, 26, 27, 28 i 30.

Jakkolwiek postanowienia § 19 ust. 1 a) Rozporządzenia Ministrów dotyczące należności, jakie dłużnik będzie obowiązany uiszczać Bankowi, ustalają stopę procentową w stosunku 7 rocznie, jednakowoż mimo to może nastąpić obniżenie oprocentowania pożyczek udzielonych w złotych 7% obligacjach meljoracyjnych Państwowego Banku Rolnego.

Zasady, na jakich może być przyznane takie **obniżenie stopy procentowej,** ustaliło Ministerstwo Rolnictwa w piśmie swem wystosowanem do Państwowego Banku Rolnego z dnia 26.VI.1928 roku Nr. 515-R.V.

Są one następujące:

1) obniżeniu ulega tylko stopa procentowa. Inne opłaty na rzecz Banku, podobnie jak strata na kursie obligacji obniżeniu nie podlegają.

2) Obniżona stopa procentowa wynosić będzie przy pożyczkach na:

a) drenowanie, odwodnienie i nawodnienie gruntów--5%
b) regulowanie odpływów wód, jak również na regulację rzek i potoków, oraz ich obwałowanie—3%,
c) meljoracje łąk, pastwisk i torfowisk — 4%,
d) utrwalenie i meljoracja piasków — 3%,
e) uprawa wikliny na nieużytkach — 3%.

A. Projekty i roboty wykonawcze meljoracji, korzystających z obniżonego oprocentowania pożyczek, podlegają kontroli organów Ministerstwa Rolnictwa niezależnie od kontroli wykonywanej przez Bank.

B. W związku z powyższem Rozporządzeniem Ministrów pozostaje wspomniany **statut Państwowego Banku Rolnego,** którego odnośne postanowienia szczegółowe o kredycie w obligacjach meljoracyjnych opiewają:

1. (§ 38 Statutu). Pożyczki w obligacjach meljoracyjnych będą udzielane przez Państwowy Bank Rolny na rolne meljoracje szczegółowe oraz na meljoracje podstawowe, potrzebne dla przeprowadzenia rolnych meljoracyj szczegółowych dla gospodarstw rolnych, niezależnie od ich obszaru a to stosownie do przepisów, jakie w tym przedmiocie wydane będą na mocy § 34 niniejszego Statutu.

2. (§ 39 Statutu). Pożyczki w obligacjach meljoracyjnych będą udzielane:

1) spółkom wodnym — na zasadach i przy zabezpieczeniu wedle art. 160 ustawy wodnej (Dz. U.R.P.) z 1928 roku Nr. 62 poz. 574,

2) wszelkim innym osobom fizycznym i prawnym z zabezpieczeniem hipotecznem zgodnie z § 25, 26, 27 i 28 niniejszego Statutu,

3) gminom wiejskim — na zasadach przewidzianych w przepisach obowiązujących w zaciąganiu przez nie zobowiązań.

3. (§ 40 Statutu). Przy udzielaniu pożyczek na meljoracje, mające na celu poprawę fizykalnych własności gleby, jak: drenowanie, osuszanie rowami, nawadnianie oraz inne meljoracje rolne, szacunek gruntów może obejmować przybytek wartości, ma być spowodowany zamierzonemi nakładami meljoracyjnemi. Zwiększenie szacunku nie może jednak przekraczać 75% przybytku wartości.

Wysokość pożyczek udzielonych na meljoracje nie może przekraczać rzeczywistych kosztów meljora-

cyjnych. Nadto przewidywane wskutek meljoracji przeciętne zwiększenie dochodu z danej posiadłości nie powinno być niższe od rat, należnych od pożyczki przyznanej na meljoracje.

4. (§ 41 Statutu). W wypadku, gdyby pożyczka niezbędna dla przeprowaozenia objętych kosztorysem robót meljoracyjnych nie mogła być przed ich ukończeniem należycie zabezpieczona na meljorowanej nieruchomości, Bank może przyjąć dodatkowe zabezpieczenie hipoteczne na innej nieruchomości w granicach 50% jej szacunku.

5. (§ 42 Statutu). Udzielona na meljoracje pożyczka lub jej pozostałość wraz z procentami i innemi przynależnościami, bez względu na pierwotnie umówiony termin, staje się natychmiast wymagalna, bez postawienia dłużnika w zwłoce jeżeli:

1) nieruchomość, na której zmeljorowanie udzielono pożyczki jest rozmyślnie lub przez niedbalstwo niszczona,

2) jeżeli w ten sam sposób niszczone są urządzenia meljoracyjne,

3) jeżeli pożyczka nie została użyta na cel wskazany przy jej udzieleniu,

4) jeżeli dłużnik nie wykona innych warunków, zastrzeżonych przy udzieleniu pożyczki.

Ponadto nieruchomość, na której została zabezpieczona pożyczka w obligacjach meljoracyjnych do całkowitej jej spłaty — podlega pozostałym rygorom wyszczególnionym w § 37 niniejszego Statutu.

6. (§ 43 Statutu). Dla utrzymania należytego zabezpieczenia emitowanych obligacyj oraz dla zapewnienia wykonania i konserwacji urządzeń meljoracyjnych, Bank zastrzegać będzie wypłatę pożyczki w ratach w zależności od postępu robót, jako też zastrzegać może inne warunki, niezbędne dla zapewnienia należytego bazpieczeństwa pożyczek zużytkowania ich zgodnie z przeznaczeniem oraz utrzymaniem w należytym stanie meljoracji, przeprowadzanych przy pomocy pożyczki obligacyjnej.

Zanim Spółka wodna uzyska kredyt długoterminowy na meljoracje — może uzyskać od Państwowego Banku Rolnego pożyczkę krótkoterminową na sporządzenie projektów technicznych, urządzeń meljoracyjnych. Wysokość tego kredytu zależy od przestrzeni meljorowanych gruntów i kosztów sporządzenia projektu technicznego.

Termin pożyczki 6-cio miesięczny z ewentualną prolongatą. Oprocentowanie 11 proc. rocznie.

Na zabezpieczenie kredytu przedłożyć należy skrypt dłużny, zeznany przez pełnomocników Spółki wodnej z solidarną odpowiedzialnością.

Do podania należy dołączyć:

a) informacje o stanie majątkowym zeznających skrypt dłużny,
b) odpis uchwały organizującej się spółki wodnej,
c) zaświadczenie sporządzającego plan meljoracji inżyniera, względnie firmy (Biura meljoracyjnego).

Na wypadek przyznania Spółce wodnej kredytu długoterminowego z funduszu meljoracyjnego pożyczka krótkoterminowa będzie potrącona.

III. Oprócz Państwowego Banku Rolnego także **Bank Gospodarstwa Krajowego** udziela kredytu związkom komunalnym, spółkom wodnym i innym osobom prawnym na **cele meljoracji rolnych.**

Kredytu tego udziela Bank Gospodarstwa Krajowego zarówno na meljoracje szczegółowe jak: odwadnianie, drenowanie, nawadnianie, meljoracje torfowisk i.t.p., jak też na **meljoracje podstawowe** a zatem na regulację rzek.

Omawiany kredyt bywa udzielany tak na wykonanie robót meljoracyjnych, jakoteż na **sporządzanie projektów technicznych** meljoracji szczegółowych i podstawowych.

Podania o ten kredyt należy wnosić bezpośrednio do Centrali Banku Gospodarstwa Krajowego w Warszawie.

ROZDZIAŁ III.

WSPÓŁDZIAŁANIE PAŃSTWOWYCH WŁADZ ADMINISTRACYJNYCH W ZAKRESIE MELJORACJI ROLNYCH.

W zakresie działalności Państwa i społeczeństwa nad podniesieniem poziomu życia gospodarczego wsi polskiej, niedoceniono doniedawna jednego bardzo ważnego czynnika, mianowicie meljoracji, tak ogólnych (publicznych) jak i szczegółowych (rolnych). Że przeprowadzenie robót meljoracyjnych jest niezbędne do wzmożenia wytwórczości rolnej w Polsce dowodzi fakt, że na terenie tylko samego b. Królestwa Kongresowego około 4,000.000 ha **gruntów ornych** (co stanowi około 60% ogólnego obszaru tych gruntów) bez zmeljorowania nie może wydawać należytej ilości plonów i gospodarka rolnicza na tych gruntach zaledwie się opłaca. Stosunki te, jeżeli chodzi **o użytki łąkowe i pastwiskowe,** przedstawiają się jeszcze mniej pomyślnie, gdyż około 80% ogólnego obszaru łąk i pastwisk w Państwie bez osuszenia i zmeljorowania nie da się należycie wykorzystać z powodu zabagnienia i zakwaszenia. Jeżeli weźmiemy pod uwagę, że wydajność gruntów zmeljorowanych wzrasta o 30—50% przy uprawie zbóż kłosowych i ponad 100% (do 130%) przy uprawie roślin okopowych, to zmeljorowanie gruntów w samej tylko b. Kongresówce równoznaczne będzie z powiększeniem obszaru pól uprawnych o blisko 2 miljony hektarów. Jest to cyfra bardzo znaczna, jeżeli porównamy ją z ogólnym zapasem ziemi do parcelacji, który dla całego Państwa wynosi zaledwie około 2,150.000 ha. Rola zatem meljoracji w uregulowaniu stosunków agrarnych w Polsce jest pierwszorzędną i skoordynowane wysiłki tak władz państwowych jak i społeczeństwa, zwrócone być winny w kierunku jaknajszybszego zmeljorowania wszystkich wymagających meljoracji użytków rolnych. Praca to olbrzymia, a więc pole do działania niezmierne! Każdy rok zmarnowany odbija się fatalnie na produkcji rolnej, tym podstawowym czynniku bogactwa naszego Kraju. Dlatego też wskazanem jest jak najenergiczniejsze i najszersze współdziałanie wszystkich czynników, które sprawą meljoracji są zainteresowane, w pierwszym zaś rzędzie **Urzędów ziemskich,** pracujących z przeznaczenia swego nad naprawą ustroju rolnego w Polsce.

Również **rola władz administracji ogólnej** w sprawach związanych z meljoracjami jest nader doniosła. Obowiązująca Ustawa wodna zakreśla władzom administracyjnym pierwszej instancji szerokie kompetencje zwłaszcza w dziedzinie zawiązywania i kontroli nad działalnością tak zwanych **„Spółek wodnych".** Z ducha i treści ustawy wodnej wynika, że właśnie „Spółki wodne" powołane są w pierwszym rzędzie do

pracy nad przeprowadzeniem meljoracji, tak ogólnych jak i szczegółowych.

Od ilości spółek wodnych i od ich sprawnej działalności zależyć będzie przedewszystkiem szybkie usunięcie tych niedomagań gospodarczych, jakie odczuwa ludność wiejska na skutek małej wydajności plonów i utrudnionej uprawy gruntów podmokłych.

Stosunki wodne w Województwie Lubelskiem są nawet bardziej może niepomyślne niż w innych częściach Państwa. W szczególności **na Podlasiu** (9 powiatów północnych) około 550.000 ha gruntów ornych i około 180.000 ha łąk wymaga meljoracji, co stanowi około 80% ogólnego obszaru tych użytków. W pozostałych dziesięciu powiatach Lubelszczyzny sprawa przedstawia się nieco lepiej gdyż, meljoracji wymaga tu stosunkowo mniejsza ilość gruntów ornych o obszarze około 350.000 ha (40% ogólnego obszaru gruntów ornych) i łąki o obszarze 125.000 ha (70% ogólnego obszaru łąk). Niezależnie od meljoracji szczegółowych zachodzi potrzeba uregulowania na terenie Województwa Lubelskiego — szeregu rzek i rzeczek na długości ogólnej około 1500 klm. (nie licząc Wisły i Bugu). Od regulacji tych rzek uzależniony jest ostateczny dodatni wynik meljoracji szczegółowych. To też na poczynania instytucji i osób prywatnych w tej dziedzinie, winny władze administracyjne zwrócić baczną uwagę i poczynania te wszelkimi dostępnymi środkami popierać. Doniosłe znaczenie mieć tu będzie także inicjatywa związków samorządowych (Sejmików i Wydziałów Powiatowych) dla poparcia usiłowań władz państwowych w tym kierunku. (Bliżej o tem współdziałaniu samorządów traktuje rozdział następny).

Celem szerokiego rozpowszechnienia wśród ludności rolniczej idei meljoracji, wskazanem jest **organizowanie w poszczególnych gminach specjalnych zebrań zainteresowanych właścicieli gruntów,** wymagających zmeljorowania, na których to zebraniach mogliby Inspektorzy samorządu gminnego, referenci spraw wodnych, oraz Komisarze ziemscy zapoznawać ludność z zasadami obowiązującego ustawodawstwa wodnego, Ustawy z dnia 26 października 1921 r. o popieraniu publicznych przedsiębiorstw meljoracyjnych (Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej Nr. 91 z 1921 r. pozycja 671) w brzmieniu noweli z dnia 23 czerwca 1925 r. (Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej Nr. 75, pozycja 524) i Rozporządzenia Ministrów Reform Rolnych, Skarbu i Rolnictwa z dnia 11.VI.1928 ogłoszonego w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej Nr. 65 z roku 1928 pozycja 595 o emisji złotych 7% obligacyj meljoracyjnych Państwowego Banku Rolnego oraz o długo terminowych pożyczkach amortyzacyjnych w tych obligacjach wydanych.

Zgłoszone przez strony w myśl artykułu 191 Ustawy Wodnej **prośby o przyznanie uprawnień wodno - prawnych,** winny właściwe władze rozpatrywać z możliwą szybkością, bez niepotrzebnego przewlekania, w szczególności odnośnie spółek wodnych, należy bezzwłocznie po rozpatrzeniu podania w przedmiocie zawiązania takiej spółki, wysłać na miejsce specjalnego delegata względnie komisarza (ustęp 2 artykuł 211 Ustawy wodnej) najlepiej w osobie **referenta dla spraw wodno - prawnych,** który w każdem Starostwie powinien się znajdować. Na referentów tych, a zarazem **delegatów dla prowadzenia akcji założycielskiej w zakresie spółek wodnych,** należy wyznaczyć urzędników referendarskich, możliwie pracowników dokładnie obeznanych tak w teorji jak i praktyce z zadaniami władz administracji ogólnej w zakresie spraw wodnych, a w szczególności znających dokładnie **całokształt podstaw prawnych,** oraz posiadających **zdolności organizacyjne** i obeznanych ze sposobem prowadzenia propagandy w zakresie realizacji zagadnień gospodarczych. Delegaci ci winni dołożyć wszelkich starań, ażeby wahających się, czy też niechętnych, właścicieli gruntów potrzebujących meljoracji **skłonić do przystąpienia do spółki wodnej.** Ważnym środkiem zachęcającym interesowanych do meljoracji jest **pouczenie ich o uprawnieniach spółek wodnych co do otrzymania kredytów** w myśl Ustawy z dnia 21 lipca 1925 roku Dziennik Ustaw Nr. 88 pozycja 609, oraz Rozporządzenia Ministerstwa Reform Rolnych z dnia 14.I.1927 r. Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej Nr. 6 pozycja 36.

Specjalną baczną uwagę winny zwrócić władze wodne na uporządkowanie stosunków wodnych i na meljoracje, **we wsiach poddanych scaleniu** na mocy ustawy z dnia 31.7.23 r. o wykonaniu reformy rolnej (Dziennik Ustaw Nr. 92 pozycja 718) i rozporządzenia Ministerstwa Reform Rolnych z dnia 12.IV.1926 roku (Dziennik Ustaw Rzeczpospolitej Polskiej Nr. 39, pozycja 244). W tym celu należy nawiązać **ścisły kontakt z właściwymi terytorjalnie Powiatowymi Urzędami Ziemskimi** i wszelkie poczynania tych urzędów, bądź w kierunku przeprowadzenia najprostszych meljoracji, drogą wykopania otwartych rowów, przez uczestników scalenia, bądź w kierunku zawiązania spółek wodnych, jaknajusilniej popierać. **Urzędy gminne należy pouczać,** że wszelkie pieniężne należności od uczestników scalenia z tytułu przeprowadzenia meljoracji wynikłe, należy ściągać na żądanie uprawnionych władz w pierwszej kolejności. Tylko w ten sposób rozpoczęte prace meljoracyjne nie ulegną zastojowi. **Nadzór nad spółkami wodnemi** (artykuł 145 Ustawy wodnej) winien być przez władze wykonywany w sposób jaknajbardziej sprężysty. W szczególności wszelkie przedstawienia Komisarzy Ziemskich w tych sprawach, zwłaszcza jeżeli chodzić będzie o opieszałe traktowanie swych obowiązków przez Zarząd Spółki wodnej lub poszczególnych jej członków, winny być bezzwłocznie załatwiane.

W końcu zauważyć należy, że jakkolwiek powyżej określone zadania władz administracji ogólnej w zakresie nadzoru nad spółkami wodnemi przysparzają im już same przez się sporo pracy, powinny te władze dążyć nadto do odwadniania gruntów poza spółkami wodnemi. W tym kierunku należy wyzyskać w całej rozciągłości uprawnienia wypływające z ustawy wodnej i na ich zasadzie wydawać odpowiednie zarządzenia. Idąc po tej linji w interesie dobra publicznego, a zarazem wychodząc z założenia, że przeprowadzanie akcji meljoracyjnej wyłącznie drogą organizowania spółek wodnych, przeciągnie się przez długi szereg lat, Lubelski Urząd Wojewódzki wykorzystał wspomniane uprawnienia ustawowe i zarządził **renowację (t. j. odnowienie) i konserwację wszystkich starych rowów meljoracyjnych, oraz odczyszczanie rzek i rzeczek** na terenie całego Województwa. Dla osiągnięcia jak najdalej idącej oszczędności szczupłych środków finansowych na cele meljoracyjne rozporządzalnych, przepisał wspomniany Urząd Wojewódzki w zarządzeniu swem w jaknajszerszej mierze **zastosowanie szarwarku** i przewidział

pomoc techniczną ze strony powiatowych związków komunalnych.

Na skutek tego zarządzenia już w pierwszym roku (1928) **wykonano kilka tysięcy kilometrów, bieżących rowów meljoracyjnych,** jakoteż odczyszczono znaczną ilość rzek i strug. Odczyszczanie rzek miało na celu **zabezpieczenie wodom swobodnego przepływu,** zaś odnośne roboty polegały na usunięciu z koryta rzeki wszelkiego rodzaju przedmiotów, wstrzymujących bieg wody, jako to zarośli, pni drzew, potworzonych wysp i t. d., przy równoczesnem pogłębianiu dna rzeki, zabezpieczaniu i prostowaniu jej brzegów.

Należy podkreślić, że zainteresowana ludność odniosła się początkowo do tego zarządzenia nader nieprzychylnie. Jednakowoż wobec zdecydowanego stanowiska powiatowych władz państwowych, przy trafnem ujęciu i umiejętnem prowadzeniu akcji, ze strony powiatowych referentów spraw wodnych i organów technicznych, oraz wobec widocznych wyników dodatnich akcji rychło nastąpiło pożądane uświadomienie.

Cel akcji został całkowicie osiągnięty, albowiem po pierwsze odwodniono znaczny obszar terenu Województwa Lubelskiego, o powierzchni kilkudziesięciu tysięcy ha, bez znaczniejszych wkładów pieniężnych, a po drugie wskutek zastosowania systemu szarwarkowego, przygotowano ludność do przyszłych poważniejszych prac, jakie nastręczy realizacja meljoracyj podstawowych.

Zdając sobie bowiem doskonale sprawę z trudności szybkiego uregulowania rzek przy pomocy zasiłku ze Skarbu Państwa, wobec szczupłych dotacyj na te cele w budżetach państwowych zamierza Lubelski Urząd Wojewódzki wszystkie roboty ziemne, mające się wykonać przy regulacjach, **oprzeć na fizycznych świadczeniach zainteresowanej ludności miejscowej.**

W ten sposób przy wyzyskaniu marnujących się wartości, drzemiących w niezużytkowanych siłach ludności wiejskiej, można szybko podnieść gospodarstwo rolne, a tem samem bogactwo kraju.

ROZDZIAŁ IV.

POPIERANIE MELJORACYJ ROLNYCH PRZEZ ZWIĄZKI POWIATOWE I SAMORZĄDOWE.

Artykuł 7 dekretu o ordynacji powiatowej z dnia 4.II.1919 roku stanowi między innemi, że do własnego zakresu działania powiatowych związków komunalnych należy **ochrona i rozwój rolnictwa.**

Działalność samorządów w powyższej dziedzinie dążyć powinna przedewszystkiem **do wzmożenia produkcji rolnej,** ktora jak wiadomo stanowi w Polsce podstawowe źródło majątku i dochodu społecznego. Jednym z głównych czynników wzmożenia produkcji rolnej jest doprowadzenie gruntów do stanu, zapewniającego zwiększoną ich wydajność chociażby z tej racji, że grunta zmeljorowane dają przy zasiewie zbóż kłosowych 30 — 50% przyrostu plonów, przy roślinach zaś okopowych 100 do 130%. Podjęcie zatem i propagowanie akcji meljoracyjnej w kraju wysuwa się siłą rzeczy na czoło zadań związków samorządowych, zarówno powiatowych jak i gminnych.

Mając powyższe na oku winny reprezentacje samorządowe wstawiać corocznie do budżetów, zarówno powiatowych związków komunalnych jak też i gmin wiejskich, odpowiednie **sumy na poparcie akcji meljoracyjnej.**

Sumy te powinny stanowić **fundusz kredytu meljoracyjnego,** przeznaczonego dla drobnej własności rolnej na pokrycie kosztów związanych z zakładaniem, oraz podjęciem wstępnych czynności przez spółki wodne, mające za zadanie w pierwszym rzędzie dążenie do zdobycia dla kultury rolnej jak największych obszarów, dziś podtapianych lub zalanych wodą.

Pierwszym krokiem do założenia spółki wodnej mającej na celu meljorację gruntów, jest przeprowadzenie studjów i pomiarów na gruncie, a następnie sporządzenie projektu i kosztorysu.

Ponieważ w dotychczasowem ustawodawstwie uzyskanie specjalnego kredytu na sporządzanie projektów nie jest przewidziane, a uzyskanie pożyczek na ten cel od Państwowego Banku Rolnego i Banku Gospodarstwa Krajowego jest nader ograniczone i utrudnione, bo możliwe jedynie za zabezpieczeniem hipotecznem, przeto koniecznem jest **oparcie akcji założycielskiej w zakresie tworzenia spółek wodnych o samopomoc społeczną** w postaci uzyskiwania na ten cel kredytów ze wspomnianych powyżej funduszów meljoracyjnych związków samorządowych.

Ze względu na **zwrotny charakter tych zasiłków** odnośna akcja nie uszczupli funduszów samorządowych, gdyż dotacja na ten cel będzie stanowić nieuszczuplający się **kapitał żelazny.**

Projekty opracowane przy pomocy finansowej samorządów przez osoby, względnie instytucje do tego upoważnione, będą mogły służyć spółkom wodnym jako podstawa do uzyskania w myśl ustawy z dnia 22 lipca 1925 r. (Dziennik Ustaw Nr. 88 ex 1925 r. pozycja 609) pożyczek z funduszu państwowego kredytu na meljoracje rolne na faktyczne wykonanie na gruncie zaprojektowanych robót meljoracyjnych.

Pożyczki udzielane przez samorządy na wstępne studja i projekty meljoracyjne, będą zwracane odnośnym związkom samorządowym z pożyczek uzyskanych następnie przez spółki wodne z funduszów państwowych na roboty wykonawcze.

Zaznaczyć należy, że dla ciągłości akcji meljoracyj rolnych na terenie działania odnośnego związku samorządowego niezbędne jest, ażeby zwracane w powyższy sposób pożyczki nie były zaliczane jako zwroty do ogólnych wpływów odnośnego samorządu, ale żeby wracały do wspomnianego specjalnego samorządowego funduszu meljoracyjnego, który ze względu na nader rozległe potrzeby naszego rolnictwa w tym kierunku powinien równocześnie rosnąć przez coroczne dalsze dotacje dodatkowe.

Ze względu na to, że koszt sporządzenia projektu, obejmującego pomiary na gruncie, przeprowadzenia analizy mechanicznej i chemicznej, próbek ziemi, wziętych z terenu, oraz niwelacji koniecznych odpływów wynosi na 1 ha gruntu przeciętnie od 15 — 20 złotych, należy w zależności od przestrzeni zamierzonych robót meljoracyjnych na terenie danego związku samorządowego wstawiać do budżetów odpowiednio wysokie sumy.

Równocześnie należałoby przewidzieć w budżetach powiatowych związków komunalnych pewne sumy na cele założenia przy Wydziałach Powiatowych bibljotek z dziełami traktującymi o meljoracjach rolnych oraz o budownictwie wodnem, jako jednego z głównych środków propagandowych, jako też na

opłacenie hydrotechnika, którego należałoby zaangażować do prowadzenia robót meljoracyjnych na terenie danego powiatu.

ROZDZIAŁ V.

ORGANIZACJA POMOCY PRAWNEJ I TECHNICZNEJ W DZIEDZINIE MELJORACJI ROLNYCH PRZY URZĘDACH WOJEWÓDZKICH.

Skierowanie rozwoju rolnictwa na właściwe tory pod względem wzmożenia wydatności produkcji—jest jednym z pierwszych warunków podniesienia się dobrobytu społecznego i jako takie powinno stać się głównym celem naszych zamierzeń gospodarczych.

Chociaż porównanie dzisiejszego stanu rolnictwa, że stanem jego z przed lat kilku wykazuje pewne polepszenie się stosunków w tej dziedzinie, jednakowoż wyniki prowadzonej akcji okazują się zbyt nikłemi w stosunku do tego, co można było zdziałać na tem polu w ciągu dziesięciu lat naszej niezawisłości politycznej.

Przyczyn takiego stanu rzeczy należy, poza zapoznaniem doniosłości naszego zagadnienia, dopatrywać się w nieskoordynowaniu sił społeczeństwa w tej pracy i w nieumiejętnem jej prowadzeniu, wypływającem przedewszystkiem z nieświadomości i braku fachowego kierownictwa w tej sprawie.

Ażeby zapobiec marnowaniu się funduszów publicznych z powodów wyłuszczonych, już z wiosną 1927 roku na skutek zarządzenia Wojewody Lubelskiego pana Antoniego Remiszewskiego zorganizowano samorzutnie przy Lubelskim Urzędzie Wojewódzkim pomoc prawną i techniczną w dziedzinie meljoracji rolnych w postaci Wojewódzkiego Biura Meljoracyjnego, które wszystkim związkom komunalnym służy fachowemi wskazówkami i radami tak pod względem prawnym jak i technicznym, a nawet udziela pomocy w dziedzinie planowania przez te związki prac meljoracyjnych.

Ze względu na to, że koszty połączone z organizacją takiego biura, jako nieprzewidziane w budżecie państwowym, nie mogły być pokryte z funduszów rządowych, przeto Związki Komunalne Województwa Lubelskiego, wpłacają corocznie z sum preliminowanych na popieranie meljoracyj rolnych po złotych 500 na cele zorganizowania wspomnianego Biura. W ten sposób powstał **fundusz organizacyjny** Wojewódzkiego Biura Meljoracyjnego.

Tak zorganizowana samorzutnie przy Lubelskim Urzędzie Wojewódzkim pomoc techniczna i prawna przybrała konkretniejszą formę z chwilą ukazania się Rozporządzenia Ministerstwa Robót Publicznych z dnia 11.VII.1927 roku L. 1 Os. 2105/27, które zaleciło na terenie całego Państwa utworzenie przy Dyrekcjach Robót Publicznych referatu o charakterze biura konstrukcyjnego dla spraw meljoracyjnych.

Reorganizacja Lubelskiego Wojewódzkiego Biura Meljoracyjnego w myśl zasad tego rozporządzenia nastąpiła z dniem 1 marca 1928 roku.

Do zakresu działania tak zorganizowanych Biur meljoracyjnych należą następujące zadania:

1) Opracowywanie projektów meljoracji podstawowych (regulacji rzek niespławnych), obwałowanie rzek, podstawowych urządzeń dla odwodnień i nawodnień i ich kosztorysów dla ciał samorządowych, spółek wodnych lub celem tworzenia spółek wodnych.

2) Opracowywanie projektów meljoracyjnych i ich kosztorysów w związku z operacjami agrarnemi dla celów Okręgowych Urzędów Ziemskich.

3) Opracowywanie projektów meljoracji i ich kosztorysów dla ciał samorządowych, spółek wodnych, lub celem założenia spółek wodnych, w związku z pożyczkami z państwowego funduszu kredytu na meljoracje rolne.

4) Kontrola wykonania meljoracji wymienionych w poz. 2 i 3-ej.

5) Opinjowanie dla celów urzędowych i udział w dochodzeniach wodno-prawnych dla projektów meljoracyjnych opracowanych przez firmy prywatne.

Natomiast nie należy do zakresu działania Biura Meljoracyjnego wykonywanie kontroli publicznych przedsiębiorstw meljoracyjnych i współdziałanie w sprawach administracji wodnej, gdyż czynniki te jako należące do władzy wodnej wchodzą w zakres agend Oddziału Wodnego Dyrekcji Robót Publicznych, tudzież do zakresu działania referatu wodno-prawnego, pozostającego nadal w Wydziale Administracyjnym Urzędu Wojewódzkiego.

Wpływy Biura meljoracyjnego, które służyć mają na pokrycie kosztów jego utrzymania, wykonania pomiarów i sporządzenia projektów, oraz na wynagrodzenia dla zajętego w biurze personelu składają się:

1) z kwot przekazanych Biuru **z państwowego funduszu meljoracyjnego** za wykonanie projektów meljoracji publicznych, ustalonych w procentowej wysokości udziału, jaki w pokryciu kosztów danej meljoracji przypada ustawowo na Państwo.

2) z kwot wpłaconych przez **Okręgowe Urzędy Ziemskie** na rzecz funduszu meljoracyjnego za opracowane na ich rachunek projekty w wysokościach ustalonych, bądź na podstawie norm wynagrodzenia jednostkowego ustanowionego przez Ministerstwo Reform Rolnych, bądź też na podstawie umów specjalnych, oraz

3) z kwot wpłaconych na rachunek funeuszu meljorbcyjnego przez **Samorządy, Spółki wodne i Bank Rolny** za wykonanie projektów według specjalnych umów.

Z wpływów tych, po pokryciu wydatków związanych z utrzymaniem Biura, pokrywane będą zaliczkowo przez Biura przedewszystkiem **koszta projektów meljoracji dla zawiązać się mających Spółek wodnych**, gdy strony zainteresowane złożą prawomocne zobowiązanie, że zwrócą koszty projektu w przeciągu dwu lat, o ile w ciągu tego okresu nie przystąpią do zawierania Spółki wodnej.

Powyżej projektowana organizacja, oraz obsada personalna Biura meljoracyjnego, nie wyklucza możliwości oddawania projektów do opracowania, w całości lub częściowo prywatnym biurom technicznym, oraz wolno praktykującym inżynierom, którzy zgłoszą w Urzędzie Wojewódzkim chęć podejmowania się prac meljoracyjnych lub zostaną zakontraktowani przez samorządy lub zainteresowanych do zaprojektowania urządzeń meljoracyjnych, względnie uskutecznienia robót wykonawczych na gruncie. Jednakże Urząd Wozastrzegł sobie kontrolę nietylko **jako władza wodna** nad jakością opracowanych i przedkładanych do zatwierdzenia planów, ale **jako władza nadzorcza nad samorządami** także nad treścią umów zawieranych przez pode.mujące roboty meljoracyjne samorządy z

prywatnemi firmami technicznemi, ażeby w ten sposób zapewnić należyte zawarowanie interesów publicznych, oraz finansów komunalnych, w warunkach odnośnych umów. W szczególności należy zastrzegać w umowach dotrzymanie terminów, oraz należyte opracowanie projektów, aby mogły stanowić wystarczającą podstawę nietylko do technicznego wykonania zamierzonej meljoracji n.p. osuszenia danego terenu, ale także do uregulowania w drodze postępowania wodnoprawnego stosunków prawnych do osób trzecich, to jest sąsiednich właścicieli, nie objętych spółką, graniczących z urządzeniami meljoracyjnemi, względnie przez których grunta będą przechodziły rowy odwadniające. Również należy przewidzieć w projekcie umowy **nadzór nad przebiegiem robót,** oraz uzależnić od postępu poszczególnych stadjów dokonanych prac stopniową wypłatą należytości. Dlatego właśnie wskazane jest ze strony samorządów zasięganie opinji wojewódzkiego Biura meljoracyjnego, co do treści projektów takich umów przed ich definitywnem wiążącem podpisaniem, względnie posługiwanie się opracowanymi w tem celu wzorami takich umów (patrz załącznik Nr. 35).

ROZDZIAŁ VI.

ZASADY ORGANIZACYJNE SPÓŁEK WODNYCH.

1) Ustawa wodna z dnia 19.IX.1922 roku Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej № 102 pozycja 936 w brzmieniu ustalonem Rozporządzeniem Ministerstwa Robót Publicznych z dnia 13.IV.1928 roku (Dziennik Ustaw Nr. 62 pozycja 574) wymienia w artykule 133 wypadki i **cele dla których mają powstać spółki wodne.** Są one następujące:

1) dla osuszania gruntów rowami i drenami, nawodnienia, namulania i podnoszenia (kolmatacji) gruntów, uprawy i eksploatacji torfowisk, urządzenia i eksploatacji gospodarstw rybnych, budowy i utrzymania zakładów dla piętrzenia wody i wyzyskania siły popędowej wody i budowy zbiorników wody;

2) dla regulacji i utrzymania wód płynących, a w szczególności: wytworzenia łożyska dla poprawy odpływu i odprowadzenia wielkiej wody, ubezpieczenia brzegów, usunięcia przeszkód w odpływie wielkiej wody, budowy i utrzymania wałów celem ochrony od powodzi wraz z urządzeniami ochronnemi, odwodniającemi i nawodniającemi (związki wałowe), zabudowań potoków górskich wraz z ustaleniem i zalesieniem stoków górskich;

3) dla uspławnienia wód płynących dla statków i tratew jakoteż dla budowy i utrzymania nowych dróg żeglownych i spławnych i innych urządzeń dla żeglugi i spławu;

4) dla zakładania, utrzymania i użytkowania urządzeń dla zaopatrywania w wodę do picia i do użytku gospodarczego, dla utrzymania wód w czystości oraz odprowadzenia wód zużytych i zanieczyszczonych (kanalizacji);

5) dla utrzymania istniejących urządzeń meljoracyjnych;

2) W artykule 134 ustępie 1 zmienionym nowelą podaje ustawa wodna **warunki utworzenia spółki wodnej,** w ustępie 2 tego artykułu wylicza podstawy prawnego zaistnienia spółek a mianowicie:

1) przez zatwierdzenie statutu na podstawie **zgody wszystkich zainteresowanych** na zawiązanie spółki,

2) przez zatwierdzenie statutu na podstawie **zgody większości zainteresowanych** na zawiązanie spółki przy równoczesnym przymusowym pociągnięciu mniejszości do udziału w spółce,

3) przez wydanie z urzędu w drodze zarządzenia władzy administracyjnej statutu mimo braku zgody wszystkich względnie większości interesowanych na zawiązanie spółki **(przymusowe spółki wodne).**

3. Wreszcie w innych artykułach ustawy wodnej od 136 do 183 podaje ta ustawa dopuszczalność i **sposoby zawiązywania spółek.** W przeważnej ilości wypadków powstają spółki wodne **na skutek dobrowolnego porozumienia się interesowanych,** a to bądź na podstawie jednomyślnej zgody, bądź też zgody większości interesowanych, z zastosowaniem przymusu jedynie względem mniejszości, w nielicznych zaś wypadkach tworzy się je przymusowo, na podstawie zarządzenia właściwej władzy.

W każdym wypadku prawne **zaistnienie spółki wodnej,** tak dla celów noszących charakter publiczny, jak i dla zadań leżących wyłącznie w interesie prywatnym, **zawisło od wyraźnego uznania jej przez właściwą władzę administracyjną.**

Uznanie to następuje, albo przez **zatwierdzenie statutu spółki** powstałej na zasadzie dobrowolnego porozumienia interesowanych, albo w osobnym akcie administracyjnym przez **wydanie z urzędu statutu spółki przymusowej.**

Z powodu wymagania zatwierdzenia władzy jako nieodzownego warunku prawnego zaistnienia spółek wodnych charakter ich jest odmienny od innych związków i zrzeszeń. Mianowicie spółki wodne są **„publiczno-prawnemi spółkami realnemi".**

4. **Realny (rzeczowy) charakter spółki** polega na tem, iż uczestnikami spółki właściwie są nie osoby, ale grunty, względnie inne objekty, dla których ochrony lub meljoracji spółkę założono. Kto nabywa grunt, lub objekt należący do spółki wodnej, staje się temsamem jej członkiem i jest obowiązany do ponoszenia ciężarów wypływających z tego stosunku. **Ciężary te są ciężarami rzeczowymi,** ponieważ obciążają grunty, kopalnie i zakłady przemysłowe zainteresowane w danem przedsiębiorstwie meljoracyjnem i istnieniu jego urządzeń.

Ciężary te mają **ze względu na publiczno — prawny charakter spółek wodnych** aż do wysokości 3-ch letnich zaległości pierwszeństwo przed innymi ciężarami realnymi, bezpośrednio po państwowych podatkach i innych należytościach publicznych (artykuł 154 ustawy wodnej).

W szczególności **zaległe świadczenia (prestacje) członków** należy, na żądanie spółki, **ściągać w drodze egzekucji administracyjnej** (patrz artykuły 159 i 160 ustawy wodnej).

Jeżeli spółka za zezwoleniem administracji Państwa zaciągnie pożyczkę przez wypuszczenie obligacji udziałowych albo otrzyma ją ze Skarbu Państwa, z funduszów samorządowych, lub z publicznego zakładu kredytowego, mają być zastosowane następujące wyjątkowe postanowienia będące **wyrazem uprzywilejowania spółek wodnych:**

1) **datki na rzecz spółki wodnej** ściągane być mają od członków w terminach płatności bez osobnej prośby lub zezwolenia zarządu spółki przez Państwo-

we Kasy Skarbowe, tak jak podatki państwowe, aż do wysokości najbliższej raty pożyczki i odsyłane do właściwej kasy tej instytucji, która udzieliła kredytu. W tym celu zarząd spółki dostarczyć ma Kasie Skarbowej potrzebnych wykazów. Administracja Państwa ma prawo zażądać zwrotów i ściągać od interesowanej spółki nadwyżkę kosztów, którą Kasa Skarbowa przez to ponosi,

2) gdyby członek spółki dłużej, niż przez rok zalegał z uiszczeniem datku na spłatę pożyczki, Kasa Skarbowa postarać się ma niezwłocznie **o zahipotekowanie zaległej wierzytelności** spółki na nieruchomościach dłużnika.

Przynależność gruntu do spółki ustaje, gdy grunt zgodnie z przepisami ze spółki wydzielono, albo też, gdy spółkę rozwiązano (artykuł 164 i 178 ustawy wodnej).

Ponadto realny charakter spółki objawia się także w następujących przepisach.

Większość głosów potrzebną do założenia spółki wbrew woli mniejszości, oblicza się nie według ilości osób, ale jeżeli do spółki mają należeć same tylko grunty **według obszaru tych gruntów i ich dochodu,** stanowiącego podstawę dla wymiaru podatku gruntowego. Jeżeli wszystkie grunty, mające należeć do spółki, poddano komasacji (scalaniu) wtedy podstawę przyznania uprawnień przy głosowaniu stanowi wartość lub dochód obliczony dla celów określenia równoważnika gruntowego należnego wzamian za stary stan posiadania. Wreszcie, gdy chodzi o udział w spółce wodnej **kopalni, zakładu przemysłowego,** spółki, lub innego związku — większość głosów oblicza się **na podstawie tymczasowo ustalonych korzyści** (artykuł 167 ustawy wodnej). Prawo głosu członków spółki, **o ile obecni przy głosowaniu interesowani inaczej jednogłośnie nie postanowią,** normuje się według stosunku ich udziałów w ciężarach spółki (artykuł 155). **Koszta wykonania i konserwacji robót** (udział w ciężarach spółki), dla których spółkę założono, pokrywają jej członkowie według miary korzyści dla nich z urządzeń meljoracyjnych wynikających, o ile podobnie jak wyżej t. j. przy normowaniu prawa głosu interesowani jednogłośną uchwałą nie postanowią innego klucza dla repartycji tych kosztów (artykuł 155).

Statuty spółki muszą być uchwalone **zwykłą większością głosów obecnych interesowanych** obliczoną według głów (artykuł 215). Natomiast przy wyborze Zarządu spółki jest wymagana zwykła większość głosów obliczona zgodnie z postanowieniami artykułu 155 ust. 2 ustawy, oraz art. 7 ust. 4 wzorowego statutu t. j. **według stosunku udziału poszczególnych członków w ciężarach spółki.**

Wyjątek od powyższej zasady dopuszcza art. 139 ust. 4 ustawy wodnej gdy, zgodnie ze statutem, w miejsce walnego zgromadzenia członków wstąpi wybrany przez nich **„wydział“.** Wówczas przewodniczącego spółki, jego zastępcę i innych członków zarządu wybiera wydział bezwzględną **większością głosów obliczoną według głów.**

W danym wypadku, przy wyborze tych dwóch przedstawicieli spółki i innych członków Zarządu spółki, nie ujawnia się zatem charakter realny spółki.

Publiczno-prawny charakter spółki wodnej objawia się między innymi także w przepisach o przymusie przystąpienia mniejszości przegłosowanej do spółki.

ROZDZIAŁ VII.

POSTĘPOWANIE PRZY ZAWIĄZYWANIU SPÓŁEK WODNYCH.

Wniosek o zawiązanie Spółki Wodnej.

W części VI w art. od 209 do 225 zawiera ustawa wodna przepisy normujące postępowanie przy zawiązywaniu spółek wodnych.

Postępowanie może być wdrożone **na wniosek interesowanych lub z urzędu.** W pierwszym wypadku winni zainteresowani właściciele objektów (gruntów, zakładów i t. d.) wnieść podanie (prośbę) do właściwego Starostwa. (Wzór Nr. 1)

1. **Właściwem jest to Starostwo,** w którego granicach leży zainteresowana gmina lub teren spółki. Jeżeli natomiast teren spółki zawiązać się mającej leży w granicach kilku okręgów administracyjnych, wówczas ma zastosowanie artykuł 188 ustawy wodnej, wedle którego władza administracyjna wyższej instancji wyznaczy władzę administracyjną pierwszej instancji (Starostwo) do przeprowadzenia rozprawy i zatwierdzenia statutu spółki wodnej.

2) **Załączniki podania (wzory Nr. 2 i 3).** W podaniu wniesionem do Starostwa winien być wskazany a) cel spółki uzasadniający, że przedsiębiorstwo ma na celu dobro publiczne lub wspólny gospodarczy pożytek, b) ogólna powierzchnia gruntów wymagających meljoracyj, albo gruntów, których meljoracja uzależniona jest od uregulowania rzeczki, jeżeli chodzi o założenie spółki celem regulacji, c) zgoda wyrażona w dołączonej do podania uchwale gromady, lub podpisy właścicieli gruntów na podaniu, d) obszar gruntu przez nich reprezentowany, to ze względu na realny charakter S-ki, e) projekt techniczny wraz z obliczeniami i objaśnieniami opisem technicznym oraz kosztorysem.

3. Postępowania wstępne.

Starostwo rozpatrując podanie wraz z załącznikami winno **baczniejszą uwagę poświęcić projektowi technicznemu,** ponieważ na tym projekcie opiera się całe postępowanie.

I tak należy zbadać przy współudziale urzędowego znawcy technicznego (hydrotechnika) przedewszystkiem a) czy projekt jest celowy, t. zn. czy przedsiębiorstwo na niem oparte **służy dla dobra publicznego lub ma na celu wspólny gospodarczy pożytek.** b) czy dołączono do projektów aa) potrzebne rysunki i objaśnienia zawierające wykazanie niewątpliwej korzyści, którą odniosą członkowie z urządzeń spółki, bb) czy te rysunki będą mogły służyć za podstawę do postępowania wodno prawnego dla wydania pozwolenia wymaganego art. 45 ust. wodnej, oraz do rozstrzygnięcia zarzutów i żądań osób nie należących do Spółki. W związku z tem nadmienić wypada, że pozwolenie władzy wodnej z art. 45 ustawy wodnej potrzebne jest dla wykonania robót meljoracyjnych na terenie spółki wodnej, jako też **dla utworzenia i utrzymania odpływów wody z terenu zmeljorowanego na gruntach sąsiednich osób trzecich nie należących do spółki,** ani też nie objętych projektem spółki, i odprowadzenia wody tak do wody publicznej jak również do zbiorników stanowiących własność osob trzecich t.j. do wody prywatnej, o ile w ostatnim wypadku nie zaistnieje dobrowolne porozumienie stron zainte-

resowanych, cc) **Kosztorys przedsiębiorstwa,** dd) **wykaz gruntów** ewentualnie innych objektów oraz ich właścicieli, jak również i jednostek prawnych, które mają wziąć udział w spółce i ee) wyciągi (wykazy) katastralne (gruntowe) do oznaczenia powierzchni i czystego dochodu, zaś przy gruntach scalonych wykazy dochodów i wartości tych gruntów.

c) Gdy chodzi o udział w spółce **kopalni, zakładów przemysłowych, spółek albo innych związków** należy dostarczyć **obliczenie spodziewanych korzyści** płynących dla przedsiębiorstwa (spółki) z urządzeń meljoracyjnych i podać miarę, według której korzyść tę należy rozłożyć na przedmioty objęte projektem spółki.

Przez **wspólny gospodarczy pożytek,** który wyżej przytoczono, jako jeden z warunków do zaistnienia spółki wodnej, należy rozumieć z uwagi na realny charakter spółki **pożytek, jakie odniosą grunta objęte spółką przez zaprowadzenie i utrzymanie wspólnych urządzeń meljoracyjnych,** jak naprzykład: zbieracze, rowy podstawowe, rowy odpływowe.

Pod żadnym natomiast warunkiem nie należy uważać za wspólny gospodarczy pożytek jedynie cel uzyskania finansowych środków, naprzykład przez zaciągnięcie wspólnej pożyczki.

Powyższe okoliczności należy uwzględnić również przy zawiązywaniu spółki z urzędu.

4. Delegowanie specjalnego Komisarza.

Po stwierdzeniu, że przeciw zawiązaniu spółki nie zachodzą żadne przeszkody ani natury technicznej ani prawnej, oraz że wniosek o zawiązanie spółki jest gospodarczo uzasadniony, oraz wykonalny pod względem technicznym, wyznacza starostwo specjalnego Komisarza do przeprowadzenia rozprawy (Wzór Nr. 6). W braku powyższych wymogów odrzuca Starostwo zgłoszony wniosek umotywowanem orzeczeniem.

Pożądanem jest mianowanie takim komisarzem specjalnym, powiatowego referenta spraw wodnych w starostwie jako obznajomionego z przepisami o zawiązywaniu spółek wodnych i o postępowaniu administracyjnem, a temsamem dającego rękojmię należytego załatwienia sprawy pod względem formalno-prawnym tembardziej, że ustawa wodna w artykule 224 punkt 2 wyraźnie wskazuje na urzędników państwowych, jako na właściwych kandydatów do tej funkcji.

5. Czynności Komisarza specjalnego.

Zadaniem tego Komisarza jest przedewszystkiem: a) **ułożenie projektu statutu spółki** wedle wzoru Nr. 4. Do najważniejszych czynności komisarza przy układaniu projektu statutu należy **oznaczenie stosunku udziału członków** w korzyściach i ciężarach spółki, oraz prawa głosu tychże. b) Drugiem zadaniem Komisarza jest ewentualne uzupełnienie podania brakującymi wykazami. c) O ile chodzi o przedsiębiorstwa, np. kopalnie, zakłady przemysłowe, należące do spółki winien Komisarz przeprowadzić nadto tymczasowe obliczenie oczekiwanych z przedsiębiorstwa korzyści dla poszczególnych interesowanych. d) Przygotowanie głosowania co do aa) zawiązania spółki na podstawie uchwały większości, bb) ustanowienia odmiennej, od ustalonej w art. 155, miary dla udziału w ciężarach spółki, lub dla odmiennego stosunku głosów członków. e) Zwołanie zebrania zainteresowanych w założeniu spółki (rozprawa).

To samo stosuje się przy postępowaniu wdrożonem z urzędu.

6. Wezwanie do rozprawy.

Do rozprawy należy wezwać interesowanych najpóźniej na tydzień przed terminem zebrania. Termin ten w wyjątkowych wypadkach może być skrócony do 3-ch dni, a powody skrócenia terminu wezwania należy wyszczególnić w wezwaniu. W wezwaniu należy podać przedmiot rozprawy. O ile wezwania (ogłoszenia) nie odnoszą się do głosowania nad założeniem spółki, przy której wykonanie przymusu do udziału nie jest dopuszczalne, ale odnoszą się do **spółki zawiązywanej w interesie dobra publicznego** dla jednego z celów wyszczególnionych w art. 173, między innemi dla odwodnienia gruntów (p. 3), a więc gdzie dopuszczalny jest przymus, muszą one zawierać ostrzeżenie, że niejawiących się albo nie głosujących uważać się będzie za zgadzających się z większością głosów (art. 221). Wzór Nr. 8.

7. Rozprawa.

W dniu rozprawy na zebraniu interesowanych, po udzieleniu wyjaśnień przy współudziale i pomocy znawcy technicznego, winien Komisarz dążyć do powzięcia uchwały w sprawie projektu statutu i zawiązania spółki. W powyższym celu zarządza głosowanie.

8. Uchwała zawiązująca spółkę.

Zależnie od wyniku głosowania w sprawie zawiązania Spółki powstaje:

1) Spółka na podstawie jednogłośnej uchwały interesowanych, gdy wszyscy obecni uczestnicy oświadczą się za zawiązaniem spółki (art. 134 ust. 2 p. 1).

2) Na podstawie uchwały większości — gdy większość uczestników przedsiębiorstwa oświadczy się za zawiązaniem spółki (art. 134 ust. 2 p. 2).

ROZDZIAŁ 8.

OBLICZANIE WIĘKSZOŚCI PRZY POWZIĘCIU UCHWAŁ PRZEZ SPÓŁKI WODNE.

Większość przy powzięciu wszystkich uchwał aż do zatwierdzenia statutu, oblicza się według ilości obecnych osób. Wyjątek od tej zasady stanowią trzy wypadki:

a) **uchwała zawiązująca spółkę,**

b) **uchwała w sprawie unormowania udziału członków** w ciężarach spółki i stosunku ich głosów w wypadkach, gdy obecni na zebraniu interesowani ustanowią jednogłośnie inną miarę od przewidzianej w ustawie (artykuł 155 ustawy wodnej wyżej omówiony),

c) **uchwała w sprawie wniosku na przymusowe włączenie do spółki** właścicieli gruntów i związków sprzeciwiających się woli większości (artykuł 172 ustawy wodnej).

ad a) 1. Przymus przy zawiązywaniu spółek wodnych.

Dla umożliwienia zawiązania spółek wodnych dla osiągnięcia celów wspólnych dopuszczalnych i koniecznych ze względów publicznych, wprowadza ustawa wodna pewnego rodzaju przymus dla tych, którzy czy to z powodu nieświadomości, czy też z premedytacji (złej woli) mogliby przeszkodzić w przeprowadzeniu powyższych zamierzeń, gdyby to była uzależniona jedynie od ich swobodnego uznania.

Przymus ten ujawnia się w majoryzowaniu (przegłosowaniu) niechętnych przez powzięcie uchwały większości.

2. Obliczenie większości przy zawiązywaniu spółki wodnej.

W tym wypadku większość oblicza się nie według głosów (głów) obecnych interesowanych, lecz jeżeli mają należeć do spółki tylko grunta, **tak w/g obszaru jak i w/g czystego dochodu** z tych gruntów, które reprezentują odnośni interesowani obecni na zebraniu. **(Wzór obliczenia większości załącznik Nr. 10).** Natomiast w innych wypadkach, np. **przy gruntach scalonych,** większość oblicza się w/g oszacowanej w postępowaniu komasacyjnem wartości lub dochodu gruntów reprezentowanyck przez obecnych, zaś **przy kopalniach, zakładach przemysłowych, spółkach** i innych związkach w/g tymczasowo obliczonych korzyści (art. 167,210/2 — 212 i 215 ustawy wodnej).

Jeżeli w ostatnim wypadku ma być zastosowany względem sprzeciwiających się właścicieli gruntów przymus przystąpienia do spółki, potrzebna jest oprócz tego większość interesowanych właścicieli gruntów, obliczona w/g powierzchni i dochodu (art. 167/2).

3. Obliczenie większości w sprawie przymusu.

Większość w sprawie wniosku o przymusowe przystąpienie do spółki właścicieli gruntów, zakładów spółek i inych związków sprzeciwiających się woli większości zainteresowanych oblicza się identycznie jak przy zawiązaniu spółki wodnej (art. 172 ustawy wodnej).

4. Uchwała o przymusowem wcieleniu sprzeciwiających się do spółki.

Jeżeli spółka ma być utworzona dla celów wyszczególnionych w art. 167 ust. 1, a zatem i dla osuszenia gruntów rowami lub drenami, mogą być sprzeciwiający się jej zawiązaniu zmuszeni do udziału w spółce.

Przymus do przystąpienia do spółki może zaistnieć gdy a) przedsiębiorstwo może być celowo przeprowadzone tylko w drodze utworzenia spółki, b) większość uczestników zgadza się na zawiązanie spółki, c) korzyści z przedsiębiorstwa przewyższają ciężar, jaki mają ponosić sprzeciwiający się właściciele gruntu.

W celu stworzenia podstawy prawnej do zastosowania przymusu względem przeciwników, winien Komisarz, o ile możności w dniu powzięcia uchwały o zawiązaniu spółki, wywołać nadto **odrębną uchwałę większością obecnych,** którzy stawili się do głosowania w oznaczonym terminie **o zastosowanie przymusu przystąpienia do spółki sprzeciwiających się jej zawiązaniu.**

Do powzięcia uchwały w sprawie zastosowania przymusu w powyższych wypadkach mogą interesowani **wybrać pełnomocników.** Na żądanie sprzeciwiających się w przytaczanych już wypadkach, przewidzianych w art. 168, dotyczących zawiązania spółki na podstawie uchwały większości, należy wybierać pełnomocników oddzielnie, w stosunku do oddanych głosów za i przeciw zawiązaniu spółki. Liczbę pełnomocników oznaczy Komisarz. Każdy pełnomocnik ma jeden głos. Uchwały ich zapadają większością głosów.

O ile nie powzięto innej uchwały, mogą pełnomocnicy dokonać zmiany projektu statutu spółki, oraz za zezwoleniem Komisarza na wypadek zatwierdzenia statu zawiązać się mającej spółki, mogą zawierać umowy imieniem Spółki.

ad b) Obliczenie większości przy powzięciu nchwały w sprawie przyjęcia odmiennej, od ustalonej w art. 155 ustawy wodnej, **miary dla udziału członków w ciężarach i prawa głosu.**

Większość w tym wypadku oblicza się według czystego dochodu gruntowego względnie innych danych służących do wymiaru podatku gruntowego, albo według wartości lub dochodu uczestniczących gruntów, oszacowanych w postępowaniu komasacyjnem, jeżeli zaś chodzi o udział innych objektów, jak np. kopalń i przedsiębiorstw, spółek wodnych lub innych związków, według tymczasowo obliczonej korzyści (art. 215 ust.).

Wyniki głosowania należy ogłosić.

ad c) 1. Przymusowe pociągnięcie do uczestniczenia w spółce, lecz bez udziału w ciężarach spółki odnośnie gruntów, dla których przedsiębiorstwo nie przynosi korzyści.

Właściciele gruntów, dla których przedsiębiorstwo meljoracyjne nie przedstawia żadnych korzyści, mogą być zmuszeni do przystąpienia do spółki, o ile to jest potrzebne **dla uzyskania lub utrzymania wolnego odpływu, albo dla przeprowadzenia urządzeń odwadniających lub nawadniających.**

Tego rodzaju grunty **są wolne od wszelkich ciężarów spółki** mimo, że należą do spółki. Jeżeli ulegną uszkodzeniu, szkodę winna spółka wynagrodzić (art. 167 ustawy wodnej).

Przeciw pociągnięciu przez Zarząd Spółki do udziału w ciężarach spółki i wymiarowi składek udziałowych **przysługuje wniesienie sprzeciwu** do tegoż zarządu spółki w przeciągu czterech tygodni. Przeciw uchwale zarządu spółki może być wniesiona, w przeciągu 2 tygodni **skarga do władzy wodnej,** jeżeli obie strony nie odwołały się do **Sądu polubownego.** Spory zatem o przynależność do spółki rozstrzyga zasadniczo Starostwo, jako władza wodna pierwszej instancji.

Wniesienie skargi nie wstrzymuje wykonania uchwały zarządu spółki. Wydatki w gotówce spowodowane wnioskami lub zarzutami, które zostały odrzucone lub cofnięte, ponosi wnioskodawca lub żalący się.

2. Przymusowe pociągnięcie do udziału w ciężarach bez należenia do spółki nieruchomości, które odnoszą korzyści z urządzeń spółki.

Jeżeli **nie należący do spółki właściciele gruntów, kopalń lub zakładów przemysłowych, spółki lub inne związki,** albo jeżeli nie należące do spółki grunty, kopalnie lub zakłady będące własnością członków spółki odnoszą korzyści z wykonanych urządzeń spółki, lub przyczyniają się do zanieczyszczenia wo-

dy, dla której odczyszczenia spółka została utworzoną — **mogą być pociągnięci przez zarząd spółki do opłacania datków udziałowych według postanowień obowiązujących dla członków.** Datki, o ile są pobierane od pociągniętych do opłaty z powodu przypadającej im korzyści — z urządzeń spółki, nie mogą przewyższać tej korzyści.

3. **Również dopuszcza ustawa wodna zastosowanie przymusu** w stosunku **do spółki wodnej na rzecz interesowanych w jej istnieniu** i nakłada na taką spółkę następujące obowiązki:

a) Obowiązek przyjęcia nowych członków.

Spółka wodna jest obowiązana przyjąć do swego związku w charakterze członków właścicieli gruntów, kopalń, zakładów przemysłowych, jako też spółki i inne związki o ile zainteresowani nie mogą inaczej osiągnąć celu zamierzonego, leżącego w meljoracji gruntów jak tylko **przez przyłączenie do urządzeń istniejącej spółki** i ich wspólne użytkowanie jeżeli tylko tego wyraźnie zażądają.

W takim wypadku przewiduje ustawa **warunek pokrycia przez nowo wstępującego członka wszelkich kosztów** wynikłych z połączenia z urządzeniami spółki i wspólnego ich użytkowania (art. 163 ustawy wodnej).

b) Wyłączenie ze związku spółki.

Z drugiej strony **może spółka żądać wyłączenia** gruntów, zakładów przemysłowych, lub kopalń wbrew woli właściciela, za zwrotem wyłożonych przez niego kosztów, gdy inaczej nie mogłaby osiągnąć zamierzonego celu (art. 164).

Spółka jest obowiązaną na żądanie członka wyłączyć jego grunt, kopalnię lub zakład ze związku jeżeli się okaże, że te objekty **ponoszą trwałą szkodę** z wykonanego przedsiębiorstwa.

Spółka jednakowoż może uzyskać **prawo wywłaszczenia** gruntu, o którego wyłączenie chodzi, o ile jest potrzebny do przeprowadzenia celów spółki (art. 169).

c) Uwolnienie od płacenia datków.

Spółka jest obowiązaną zwolnić interesowanego na jego żądanie od datków udziałowych, o ile wykonane przedsiębiorstwo nie przynosi mu żadnej korzyści (artykuł 168).

ROZDZIAŁ IX.

ZAISTNIENIE SPÓŁKI WODNEJ.

1. Uchwała w sprawie projektu statutu spółki wodnej.

Po powzięciu uchwały zawiązującej spółkę przystępuje Komisarz w tym samym lub innym terminie (art. 214 p. 1) do rozpatrzenia i omówienia z interesowanymi projektu statutu i powzięcia w tym względzie uchwały.

Uchwałę w sprawie statutu musi poprzedzić **wyłożenie** tegoż projektu na ośm dni przedtem do publicznego wglądu, przyczem w wezwaniu należy oznaczyć miejsce i czas wyłożenia.

2. Zatwierdzenie projektu statutu.

Statut spółki przyjęty uchwałą wszystkich obecnych lub większości artykuł 215 ustawy wodnej) zatwierdza jako terytorjalnie właściwa władza wodna pierwszej instancji to Starostwo, które delegowało Komisarza.

Jednakowoż statut spółki utworzonej na podstawie uchwały większości zatwierdza Starostwo **dopiero po prawomocności orzeczenia,** wydanego po ukończonej rozprawie, w którem winno Starostwo orzec o tem, czy zachodzą warunki utworzenia spółki na podstawie uchwały większości (artykuł 222 ustawy wodnej znowelizowany).

3. Ogłoszenie statutu i zaistnienie osobowości prawnej spółki.

Po zatwierdzeniu lub wydaniu z urzędu statutu, późniejsze zarzuty podnoszone ze względu na brak warunków do zatwierdzenia pozostają bez skutku.

a. Ogłoszenie statutu następuje w Dzienniku Wojewódzkim jednak nie w pełnem brzmieniu, ale w wyciągu, który może się ograniczyć do podania:

1) daty zatwierdzenia statutu,

2) nazwy i siedziby spółki,

3) celu spółki z powołaniem się na plan przedsiębiorstwa,

3) warunków i formy zwoływania zgromadzenia członków lub wydziału, pełniącego jego czynności, tudzież sposób dokumentowania powziętych przez nich uchwał,

5) spraw mających podlegać uchwale zgromadzenia członków lub wydziału,

6) formy obwieszczeń spółki i pism publicznych, w których obwieszczenia mają być umieszczane, o ile to jest przewidziane w statucie (artykuł 222 ustawy wodnej znowelizowanej).

Koszta ogłoszenia statutu ponosi interesowana spółka wodna (artykuł 224 pozycja 2 ustawy wodnej).

b. Z chwilą zatwierdzenia statutu **spółka zyskuje osobowość prawną** t. j. należy uważać ją za prawnie istniejącą, a tem samem zdolną do działań prawnych do których jako jedno z pierwszych należy uważać wystąpienie do właściwej władzy wodnej o uregulowanie stosunków wodno-prawnych (załącznik Nr. 20).

Spółka zatwierdzona ma prawo posiadać majątek, kupować i sprzedawać, zaciągać pożyczki dalej, ma prawo nakładania na swych członków obowiązków, oraz ściągania z nich w drodze administracyjnej zaległych składek.

Również dla przeprowadzenia swych zamierzeń może spółka spowodować przymusowe włączenie do niej niechętnych, jakoteż wywłaszczenie ich gruntów, ewentualnie obciążenie gruntów służebnościami.

Za majątek spółki należy uważać wszystkie przedmioty jako to: nieruchomości, ruchomości i sumy, do których spółka nabyła tytuł własności jako osoba prawna, naprzykład grunt przez spółkę kupiony, na jej rzecz wywłaszczony, lub kwota uzyskana ze sprzedaży takich gruntów, pożyczki i zakupione budynki, lub materjały przed ich zużyciem (naprzykład rurki drenowe).

Pod żadnym zaś warunkiem nie można uważać za majątek spółki **„grunta zmeljorowane“** przez spółkę, a stanowiące własność członków spółki (prawo cywilne).

4. Prawa współwłaścicieli w obrębie spółki.

Przy wszystkich głosowaniach w sprawach spółki wodnej uważa się głosy współwłaścicieli danej nieruchomości jako oddane za tym wnioskiem, za którym głosowała większość obecnych przy głosowaniu współwłaścicieli odnośnego objektu, obliczona według wielkości ich udziałów we wspólnej własności. (Wzór Nr. 11).

5. Protokół rozprawy.

Z rozprawy z zainteresowanymi w sprawie zawiązania spółki należy spisać protokół, podpisany przez Komisarza protokólanta, znawców oraz pełnomocników, jeżeli ci zostali wybrani (Wzór Nr. 9).

6. Koszta zawiązania spółki.

Należą tutaj koszty podróży i djet urzędników państwowych biorących udział w postępowaniu, zmierzającem do powołania do życia spółki wodnej oraz inne wydatki rzeczowe z tem związane. Wszystkie te wydatki ponosi Spółka wodna, a tem samem po jej zawiązaniu, na wniosek zgłoszony przed ukończeniem rozpraw komisyjnych przez osobę, która zastępczo za spółkę przed jej powstaniem wydatki założycielskie poniosła, może władza administracyjna zobowiązać spółkę do zwrotu w gotówce takich celowo przez wnioskodawcę poczynionych wydatków.

Pozatem wszystkie inne czynności władz dotyczące postępowania i rozpraw, a także sporządzanie i uwierzytelnianie wyciągów gruntowych, są wolne od należytości i stempli. (Wzór Nr. 7).

Inne koszty związane z wstępnemi czynnościami przy zawiązywaniu spółki wodnej mianowicie ekspertyza techniczna (studja), sporządzenie projektu technicznego wraz ze sprawozdaniem technicznem i inne wydatki o charakterze ogólnym obciążają — wszystkie grunta objęte spółką w stosunku do posiadanego przez członków spółki obszaru włączonego do spółki.

7. Odwołanie od zarządzeń specjalnego Komisarza.

Zażalenia na Komisarza z powodu jego czynności stojących w związku z prowadzeniem postępowania oraz odwołania od kar porządkowych, wymierzonych przez niego z racji niewłaściwości popełnionych podczas rozprawy przez uczestników, znawców i inne osoby, należy wnosić do tego Starostwa, które delegowało komisarza.

8. Zawiązanie z urzędu spółki wodnej przymusowej względnie przymusowego związku wałowego.

Ustawa wodna przewiduje również zawiązanie spółki przymusowej (artykuł 134 ustawy 3 punkt 3).

Powyższe może mieć miejsce, jeżeli zawiązania spółki **domaga się interes dobra publicznego** dla celów przewidzianych w artykule 173 ustawy 1 do 5 (ustawy wodnej), a mianowicie:

a) dla utrzymania wód płynących w celu zabezpieczenia brzegów,
b) dla usunięcia przeszkód w odpływie wielkiej wody i dla obwałowania wód płynących w celu ochrony od powodzi,
c) dla uniknięcia zabagnienia gruntów,
d) dla utrzymania wód w czystości (kanalizacji), jeżeli znaczne zanieczyszczenie inaczej nie da się usunąć.

Z powyższych postanowień ustawy wodnej, stanowiących podstawę prawną do zawiązania spółek wodnych przymusowych (z urzędu) wynika, że celem ustawodawcy było **ułatwienie przeprowadzenia w interesie publicznym meljoracji większych t. zw. podstawowych,** których ani jednostka ani nawet większe zrzeszenia przeprowadzić nie zdołałyby bez pomocy Państwa.

Nadto jeżeli Państwo lub związki samorządowe podejmują roboty dla celów wyszczególnionych w artykule 133 (zawiązania spółek) na podstawie specjalnych ustaw państwowych lub wojewódzkich przy udziale Skarbu Państwa lub funduszów samorządowych, ma być zawiązana spółka przymusowa dla rozłożenia i ściągnięcia datków przypadających na właścicieli gruntów, kopalń, zakładów przemysłowych tudzież istniejące spółki wodne i inne związki (artykuł 174 ustawy wodnej).

W wypadkach tworzenia spółek przymusowych postępowanie w sprawie zawiązania spółki zostaje wdrożone z urzędu, a zatem bez zgody interesowanych, na podstawie odpowiedniego rozporządzenia władzy administracyjnej drugiej instancji, która przeprowadza to postępowanie, opierając się na projekcie technicznym dostarczonym przez osoby prawne lub fizyczne wskazane w tem rozporządzeniu np. Państwo lub związek samorządowy (artykuł 174 ustawy wodnej).

Dostarczony projekt techniczny ma bezwzględnie zawierać te same dane, które wyszczególniono powyżej w rozdziale 7 w związku z wnioskiem zawiązania spółki.

Postępowanie przeprowadza władza nadzorcza nad spółkami, to jest starostwo w tensam sposób jak przy zawiązywaniu spółek dobrowolnych, to jest porucza komisarzowi przesłuchanie uczestników projektowanej spółki co do warunków, utworzenia i statutu projektowanej spółki przymusowej.

Protokół postępowania prowadzonego przy odpowiednim stosowaniu przepisów zawartych w rozdziale II części V ustawy wodnej wraz z odpowiednim wnioskiem i projektem statutu spółki przymusowej, przesyła władza prowadząca postępowanie (starostwo) władzy administracyjnej II instancji, celem wydania statutu z urzędu (artykuł 173 ustęp 2 ustawy wodnej).

Postanowienia ustawy wodnej regulujące stosunki prawne spółki dobrowolnej i jej członków mają w całej rozciągłości analogiczne zastosowanie także do spółek przymusowych.

ROZDZIAŁ X.

NADZÓR PAŃSTWA I KONTROLA WŁADZ NAD SPÓŁKAMI WODNEMI.

(Uprawnienia władz nadzorczych).

Państwo wykonywa nadzór nad spółkami wodnemi i ich działalnością przez Starostwa, jako bezpośrednie władze nadzorcze, oraz za pośrednictwem Urzędów Wojewódzkich jak władz wodnych drugiej instancji.

1. Nadzór tych władz polega na kontroli prawidłowego wykonywania, utrzymania i naprawy urządzeń spółek wodnych, jako też na przestrzeganiu

ażeby sprawy spółek były prowadzone i zarządzane zgodnie z ustawami i statutami.

Władza nadzorcza może wykonanie swych zarządzeń przeprowadzić przez **zastosowanie bezpośredniego przymusu.**

2. Po utworzeniu spółki ma władza nadzorcza natychmiast zarządzić **wybór i utworzenie zarządu spółki** według przepisów statutu (Wzory Nr. Nr. 12-16).

Jeżeli przepisany statutem wybór zarządu, lub poszczególnych jego członków, pomimo wezwania władzy nadzorczej, nie przyjdzie do skutku, przysługuje tejże **prawo mianowania zastępców** na miejsce brakujących członków, którzy do czasu prawidłowego wybrania przez spółkę brakujących członków mają zastępczo spełniać ich obowiązki, za co Władza nadzorcza może im wyznaczyć odpowiednie **wynagrodzenie na koszt spółki** (Wzór Nr. 14).

3. Jeżeli spółka zaniedba lub wzbrania się wstawić do budżetu lub uchwalić poza budżetem świadczeń i wydatków, które w myśl ustawy lub statutu na nią przypadają, lub przez władzę w granicach jej właściwości (kompetencji) zostały ustalone, może władza nadzorcza w uzasadnionem orzeczeniu **zarządzić z urzędu ustalenie i wstawienie do budżetu nadzwyczajnego wydatku** i ściągnąć przymusowo potrzebne datki.

4. Władzy nadzorczej przysługuje również **prawo złożenia z urzędu członków zarządu**, którzy się dopuszczą ciężkiego zaniedbania obowiązków. Złożeni z urzędu mogą wnieść odwołanie do wyższej instancji.

Jeżeli zarząd spółki mimo wezwań władzy nadzorczej zaniedbuje należyte wykonanie, utrzymanie albo naprawę urządzeń spółki, władza nadzorcza może usunąć zarząd i **na koszt spółki ustanowić komisarza** i ciało doradcze złożone z członków spółki, do zarządu spraw spółki.

5. Do sprzedarzy gruntów, albo zaciągania pożyczek, z wyjątkiem takich, przez które nie zwiększa się stan obdłużenia spółki, potrzebuje spółka **zezwolenia władzy nadzorczej.** (Wzór Nr. 16, 17, 18)

Statut może przepisać konieczność uzyskania takiego zezwolenia także w innych wypadkach.

6. **Wgląd w akta i księgi.** Na żądanie władzy nadzorczej muszą jej być przedłożone do przejrzenia akty spółki i odpisy budżetu, zamknięcia rachunkowego, jakoteż sprawozdań komisji rewizyjnej, oraz protokółów posiedzeń zarządu i zgromadzenia członków. Władzy nadzorczej przysługuje **prawo zarządzenia nadzwyczajnych rewizji** kasy spółki i całej administracji spółki, jak również brania osobiście lub przez pełnomocników udziału w rewizjach i zebraniach zarządu, oraz zgromadzenia członków, tudzież w posiedzeniach wydziału.

Celem należytego i przejrzystego prowadzenia agend spółki dla umożliwienia kontroli, należy zaprowadzić w każdej spółce biurowość opartą na odpowiednich księgach jako to dziennik podawczy (i załatwień), protokół posiedzeń zarządu i zebrań komisji rewizyjnej, oraz księgi kasowe (Wzór Nr. 14).

Stan urządzeń technicznych spółki należy przy najmniej raz do roku skontrolować. W skład Komisji rewizyjnej powinni oprócz zarządu, albo poszczególnych jego członków, wchodzić także inni czlonkowie spółki.

7. **Zmiany statutu spółek** związanych dobrowolne i na podstawie uchwały większości **wymagają zatwierdzenia władzy wodnej I instancji, jako władzy nadzorczej** t. j. Starostwa zaś odnośnie spółek przymusowych właściwym jest w tym kierunku Urząd Wojewódzki, jakoteż władza, która statut w pierwotnem brzmieniu wydała.

8. **Nadzór władz państwowych ustaje** po rozwiązaniu spółki dopiero z chwilą ukończenia likwidacji spółki.

ROZDZIAŁ XI.

OZNACZENIE UDZIAŁU CZŁONKÓW SPÓŁKI.

A. Udział członków w ciężarach spółki normuje się zasadniczo **wedle miary korzyści członków z urządzeń spółki** (art. 155/I) (Wzór Nr. 5) o ile nie zapadnie odmienna uchwała.

Natomiast jeżeli chodzi o udział w spółce wodnej w charakterze otworów kopalń, zakładów przemysłowych, spółek albo innych związków, **zasada obliczania udziału członków w ciężarach spółki wedle miary korzyści z urządzeń spółki obowiązuje bezwzględnie**, (art. 210 ustawy wodnej) to jest ustawa nie dopuszcza żadnej pod tym względem zmiany ani odmiennej uchwały.

Przy spółkach związanych w celu utrzymania wód w czystości, udział członków w kosztach oblicza się **według stopnia zanieczyszczenia** i nakładów czynionych dla jego usunięcia.

W tym wypadku ustawa nakłada obowiązek na przedsiębiorcę, a tem samem na projektodawcę **dostarczenia władzy wodnej obliczeń spodziewanych korzyści** z przedsiębiorstwa i miary, wedle której tę korzyść należy rozłożyć na grunta, kopalnie, zakłady przemysłowe i związki.

Z brzmienia pierwszego zdania, ustęp 2, art. 210 ustawy wodnej należałoby wnosić, że gdy chodzi o udział w spółkach tylko gruntów, można zgóry ustanowić inną od powyżej omówionej miary udziału w kosztach przedsiębiorstwa, n.p. stosunek proporcjonalny.

Praktyka jednakowoż wykazuje, że jedynie przy meljorowaniu gruntów o jednakiej glebie i jednolitej rozstawie sączków, można taką zasadę t. j. proporcjonalności bezwzględnie przyjąć i na jej podstawie pociągnąć do udziału w ciężarach właściciell gruntu, zaś opłaty rozdzielić w stosunku do wielkości powierzchni objętej drenowaniem.

Również przy meljorowaniu gruntu spółki o jednakiej glebie rowami otwartymi, można przyjąć tę samą zasadę i pociągnąć do udziału w ciężarach bez uwzględnienia korzyści wynikłej z wzmożonej produkcji.

Natomiast skoro przedsiębiorstwo obejmuje roboty drenarskie na różnorodnej glebie i przy różnej rozstawie sączków, albo dotyczy kopania rowów (zbieracze) na terenie spółki, wreszcie obejmuje kopanie rowów odpływowych w rozumieniu art. 45 ustawy wodnej i § 12 p/g instrukcji o sporządzeniu projektów meljoracyjnych, wydanej rozporządzeniem Ministerstwa Rolnictwa z dnia 26.IX-1925 r. (odpływy przeprowadzone przez grunta obce) można rozłożyć

a) koszta rowów odpływowych na właścicieli tych gruntów spółki, z których wody tymi rowami odpływają **w stosunku prostym do rozmiarów posiadanego przez nich obszaru** w obrębie tych gruntów, t.j. w stosunku proporcjonalnym,

b) natomiast koszta drenarskich robót **w stosunku odwrotnym do rozstawy sączków** na danej

powierzchni o ile na to obecni na rozprawie interesowani jednomyślnie się zgodzą.

W przeciwnym razie udział w ciężarach spółki oblicza się w myśl art. 155/I ustawy wodnej t. j. według miary korzyści, oraz zgodnie zresztą z art. 12 ustępu 1 wzorowego statutu.

B. **Prawo głosu członków spółki** oblicza się zasadniczo **według stosunku ich udziału w ciężarach spółki** tak jednak, by każdy składający datki udziałowe miał przynajmniej jeden głos (art. 155 ust. 2 ustawy wodnej).

Natomiast w spółkach mających więcej niż dwu członków żaden z nich nie może mieć więcej niż $^2/_5$ wszystkich głosów (art. 144 ustawy wodnej).

Tak w jednym jak i w drugim wypadku (oznaczenie stosunku udziału w ciężarach i prawa głosu) jednogłośna uchwała obecnych przy głosowaniu interesowanych może postanowić inną miarę norm, np. w/g obszaru gruntów objętych spółką (art. 155 p. 3 ustawy wodnej).

Zależnie od przyjętej przez zainteresowanych w projekcie statutu miary udziału w ciężarach i stosunku głosu członków, winno walne zgromadzenie na pierwszem zebraniu rozłożyć koszta i ciężary spółki, oraz **obliczyć ilość głosów** przysługujących członkom spółki.

Praktyka wykazuje, że przeprowadzenie całkowitego rozdziału kosztów między uczestników już w czasie trwania robót możliwem jest tylko w nielicznych wypadkach. Jedną z przyczyn uniemożliwiających ten cel jest trudność dokładnego przewidywania w kosztorysach wszystkich bezwzględnie wydatków, oraz późniejsze zwiększenie kosztów budowlanych w czasie trwania robót z powodu niesprzyjających warunków atmosferycznych. Z powyższych względów wskazanem jest przeprowadzenie ostatecznego rozdziału kosztów dopiero po zupełnym ukończeniu robót meljoracyjnych.

ROZDZIAŁ XII.

ROZWIĄZANIE SPÓŁEK WODNYCH.

Rozwiązanie spółki może nastąpić na skutek zarządzenia władzy nadzorczej, po wypełnieniu zobowiązań wobec osób trzecich gdy:

1) zgromadzenie członków uchwali rozwiązanie większością dwóch trzecich głosów;

2) na wniosek jednego członka, gdy spółka składa się poza nim jeszcze tylko z dwóch członków (ogółem trzech członków);

3) gdy w przeciągu roku licząc od zatwierdzenia statutu nie przystąpiono do wykonania przedsiębiorstwa, albo gdy rozpoczęte prace uległy przerwie przynajmniej jednorocznej, a przerwa powstała z winy członków spółki, albo gdy skutkiem tego zmieniły się istotne warunki na jakich statut został zatwierdzony.

Po ukończeniu likwidacji władza nadzorcza przejmuje do przechowania księgi, akta i plany rozwiązanej spółki.

ROZDZIAŁ XIII.

TECHNIKA ROBÓT MELJORACYJNYCH.

(OPRACOWAŁ INŻYNIER STANISŁAW SZRAMOWICZ).

Główną przyczyną małej wydatności naszej wytwórczości rolnej **są znaczne obszary gruntów podmokłych i zabagnionych**. W szczególności Województwo Lubelskie, posiadające według danych zebranych ankietą w październiku 1928 r. około 1.720.000 ha ziemi ornej i ponad 460.000 ha łąk i pastwisk, ma gruntów podmokłych około 900.000 ha, które w $^1/_3$ części stanowią podmokłe łąki. Ponieważ przy odpowiednim dozorze technicznym łąki te **osuszyć będzie można w sposób szarwarkowy**, przez pociągnięcie do świadczeń zainteresowanej ludności, dlatego też podaję krótkie wskazówki celem zorjentowania jakiemi zasadami należy kierować się przy wykonaniu tych robót.

Z doświadczenia wiadomo, że dla uprawy roślin wymagany jest pewien **konieczny stopień wilgotności gleby**. Zbyt mała, jak i zbyt wielka ilość wody jest dla kultury rolnej szkodliwą. W szczególności **nadmiar wody** powstrzymuje przystęp powietrza do wnętrza gleby, stają się one ciężkie, zimne, trudne dla racjonalnej uprawy, co wpływa ujemnie na wszelkie procesy sprzyjające rozwojowi roślin.

Zabagnienie znaczniejsze widoczne jest na oko. Wtedy woda stoi na powierzchni takich gruntów i dla rolnictwa są one stracone, gdyż z wyjątkiem pewnych gatunków drzew karłowatych, inne rośliny szlachetniejsze na nich się nie udają.

Często jednak zabagnienie nie jest tak znaczne i stwierdzić je można dopiero po szczegółowem zbadaniu stosunków miejscowych przez rzeczoznawców (hydrotechników).

Niezawodną oznaką zabagnienia jest wysoki stan wód gruntowych, stwierdzony w rowach, studniach i t. p.

Przyczyną zabagnienia gruntów jest zbieranie się na danym terenie nadmiaru wody i brak odpowiedniego odpływu. Woda ta może pochodzić z opadów, lub też napływać z miejsc wyżej położonych. Część jej wsiąka tworząc wodę gruntową, reszta pozostaje na powierzchni — stanowiąc wodę powierzchniową.

Zabagnienie powstaje zatem wskutek:

1) zwężenia koryt istniejących odpływów naturalnych lub też spiętrzenia w nich wody,

2) zbyt małego spadku terenu, wskutek czego odpływ wody jest utrudniony,

3) istnienia kotlin bez ujścia lub sztucznego wytworzenia ich przez nasypy kolejowe, lub drogowe bez uwzględnienia odpływu,

4) nieprzepuszczalnego podglebia płytko położonego, tamującego przeciekanie wody w warstwy głębsze,

5) wód źródlanych, nie mających odpływu,

6) właściwości niektórych gruntów, np. torfiastych, odznaczających się nadzwyczajną zdolnością pochłaniania wody i trudnego jej oddawania.

Celem uprzystępnienia takich gruntów dla kultury rolnej stosujemy pewne środki techniczne mające na celu **usunięcie nadmiaru wody, czyli t. z. meljoracje rolne.**

Zależnie od przyczyn zabagnienia i stopnia wilgotności, jaką w glebie utrzymać chcemy, stosujemy rozmaite zasady odwodnienia gruntów.

Przy przeprowadzaniu meljoracji należy ująć i odprowadzić poza teren osuszany wody, które na ten teren spływają z obszarów wyżej położonych, odprowadzić nadmiar wód powierzchniowych przez zbudowanie większego kanału, lub uregulowanie strugi przepływającej przez omawiany teren, wreszcie przez zbudowanie sieci rowów lub kanałów krytych z ujściem do wyżej wymienionych recypjentów obniżyć w miarę potrzeby wodę gruntową.

W odpowiednich warunkach (kotlinach), w których naturalnego odpływu uzyskać nie możemy, dochodzimy do tychże wyników przez stosowanie środków mechanicznych.

Zasadniczo mamy dwa typy odwodnienia: odwodnienie ogólne, polegające na budowie nowych lub uregulowaniu starych odpływów i odwodnienie szczegółowe terenu za pomocą rowów otwartych lub drenów.

1. Osuszenie za pomocą rowów otwartych stosujemy:

1) jeśli chodzi o możliwe szybkie odprowadzenie znacznych mas wód powierzchniowych, zmiennych co do swej ilości, zwłaszcza pochodzących z roztopów wiosennych,

2) jeśli nie zależy na zbyt równomiernem i głębokiem osuszeniu, jak np. na łąkach,

3) gdy chodzi o urządzenia mniej kosztowne,

4) gdy są małe spadki terenu.

Ażeby przeprowadzenie jakichkolwiek meljoracji było możliwe, muszą być dla nich zabezpieczone **odpływy,** czy to naturalne, czy też sztuczne.

Przez odpływy naturalne rozumieć należy istniejące rzeki, potoki i t. p. ścieki wód opadowych, które w szczególności w okolicach płaskich są przyczyną zabagnień nieraz bardzo znacznych obszarów.

Powodem tego są małe spadki, liczne zakręty i ramiona i związane z tem zmniejszenie prędkości co powoduje zamulenie i zarastania koryta, podwyższanie się zwierciadła wody, wreszcie występowanie jej z brzegów.

Pierwszym więc etapem robót meljoracyjnych powinno być **oczyszczenie ścieków naturalnych,** względnie jeśli by to miało być niewystarczające, ich regulacja.

Celem regulacji jest:

1) ułatwienie wodzie odpływu przez nadanie korytu normalnych profili t. j. takich, przy których wielkie letnie wody przepłyną, nie występując z brzegów, względnie wystąpią tylko w bardzo nieznacznych rozmiarach, a wody t. zw. normalne będą przepływać warstwą 20 — 40 cm. grubą,

2) nadanie korytu właściwych kierunków, przyczem stosowane krzywizny nie mogą być bardzo ostre, a promienie łuków małe, wreszcie

3) umocnienie brzegów i dna przed ewentualnem ich rozmyciem.

Ponieważ regulacja rzek nie chroni gruntów przybrzeżnych przed zalewem wodami wiosennemi, a tylko ich spływ przyśpiesza, dlatego też w wypadkach, w których wylewy takie powodują wielkie szkody, stosuje się specjalne budowle t. zw. obwałowanie rzek, które grunta te przed zalewem zabezpieczają.

Przechodząc z kolei do właściwego **osuszenia terenu zapomocą rowów,** nadmienić należy, że dla osiągnięcia koniecznego obniżenia wody gruntowej musi być założona sieć rowów, przyczem rozplanowanie ich na gruncie opierać się winno na planie sytuacyjno - niwelacyjnym (warstwicowym) sporządzonym na podstawie przeprowadzonych poprzednio studjów w polu.

Sieć rowów obejmuje: rów główny, zwykle przeprowadzony miejscami najniższemi, do którego doprowadzone będą rowy drugorzędne, a te z kolei przyjmą sieć rowów drobniejszych.

Oprócz tych rowów, mających za zadanie odwodnienie danego terenu, przy napływie wód obcych, winne być też zastosowane rowy graniczne, które jak to już poprzednio zaznaczono wodę tę odprowadzą poza teren osuszany.

Wszystkie rowy winny być budowane według pewnych zasad technicznych, które bez szkodliwych następstw dla wykonywanych meljoracyj nie mogą być pominięte, ani przekroczone.

A więc:

a) **Spadek podłużny kanałów** powinien być taki, by nie powodował zamulenia, a także i podrywania dna i boków kanałów. Jako minimum poniżej, którego schodzić nie wolno jest spadek 0,2‰, t. zn. 20 cm. na 1 klm. długości.

Zastosowanie mniejszego spadku będzie powodować stałe zamulenie się koryta a tem samem bardzo drogie jego utrzymanie.

Najodpowiedniejszy jest spadek 0.5 — 1‰ (0.5— 1.0 mtr. na 1 klm. długości).

Zbyt wielkie spadki powodujące chyżość wody niebezpieczną dla całości rowu, a mianowicie większą niż ją podaje § 19 „Instrukcji o sporządzaniu projektów technicznych, urządzeń meljoracyjnych i kosztorysów“ zatwierdzonej Rozporządzeniem Ministerstwa Rolnictwa z dnia 26.IX.25 roku, należy zmniejszać przez stosowanie stopni lub też rowy o takich spadkach ubezpieczać przed podrywaniem dna i boków przez wyłożenie ich darniną, faszyną, kamieniem lub innemi ochronnemi materjałami.

b) **Głębokość rowów** zależy od żądanego osuszenia gruntu, od ich wzajemnego odstępu, wreszcie od właściwości gruntu.

Na polach zwyczajnie stosowana głębokość wynosi 1.0 — 1.5 mtr., na łąkach mineralnych 0,6 — 0.8 mtr.

Na łąkach torfiastych wystarczy ich głębokość 0,5 — 0,6 mtr. przy oddaleniu ich 25 do 50 mtr.

Nadmienić muszę, że głębokość rowów jest przez rozmaitych autorów rozmaicie podawaną, dlatego też przy ustalaniu głębokości winno się pamiętać, że od niej zależy obniżenie wody gruntowej, które dla gruntów ornych winno wynosić średnio 1,0 mtr. dla łąk 0.50 mtr., dla pastwisk 0,80 mtr.

c) **Odstęp rowów** osączających na łąkach mineralnych przy głębokości 0,75 mtr. zwyczajnie wynosi 50 — 100 mtr., na torfach nizinnych, najczęściej u nas spotykanych w/g Inżyniera Kornelli przy głębokości do 1.20 mtr., odstęp rowów osuszających waha się w granicach 30 — 100 mtr.

Dla równomiernego osuszenia rowy winny być jednostajnie głębokie.

d) **Nachylenie brzegów** (skarp) zależy od spoistości gruntów i waha się w granicach 1 : 1 (dla iłu, gliny i torfu) do 1 : 3 (dla gruntów piaszczystych).

Jeżeli zachodzi konieczność budowania rowów o skarpach bardziej stromych, winny mieć zastosowanie wzmocnienia skarp przez odarniowanie ich, brukowanie kamieniem lub betonowanie.

e) **Szerokość dna** zależy od ilości wody. Zwyczajne rowy osuszające otrzymują 0,3 — 0,4 mtr., rzadko 0,5 mtr. W rowach szerokich przy małych ilościach wody może następować zamulenie i zachwasz-

czenie, dlatego też ogólnie jest pożądanem, ażeby warstwa wody wynosiła około 20 ctm.

f) W gruntach bardzo słabych, piasczystych **dno musi być umocnione,** przyczem zalecane jest zakładanie specjalnych progów drewnianych, kamiennych lub betonowych, które przeciwdziałają uszkodzaniu dna wskutek nadmiernej prędkości przepływu, z drugiej zaś strony ułatwiają odczyszczenie koryta.

Gdy przepływ wody waha się w szerokich granicach, stosuje się przekroje podwójne.

Kopanie rowów należy przeprowadzać stopniowo, t. j. wykonać poprzednio niewielki rów dla spływu wody powierzchniowej i powolnego spływu wód gruntowych, poczem dopiero powiększyć go do profilu normalnego.

Wykonanie przekroju pełnego, w szczególności w gruntach bardzo mokrych i lekkich powoduje zamulenie rowu wskutek naporu wody na jego boki i znaczne podwyższenie kosztów jego ostatecznego wykonania.

2. Drenowanie.

Drenowanie jest odwodnieniem gruntów zapomocą systemów kanałów krytych. Obecnie używa się do tego celu rurek drenowych wypalanych z gliny, wolnej od obcych przymieszek o średnicy 4—16 cm. i długości około 30 cm.

Działanie ich polega na osączeniu gruntu z nadmiaru wilgoci przez złącza (styki), któremi woda gruntowa pod ciśnieniem hydrostatycznem, zwiększającem się z głębokością, dostaje się do drenów i niemi odpływa poza obręb meljorowanego terenu.

Skutek drenowania jest taki sam, jak przy osuszaniu rowami, a mianowicie:

1) obniżenie poziomu wody gruntowej, co umożliwia głębszy rozwój korzeni roślin uprawnych,

2) przewiewność gleby, przez udostępnienie powietrza do warstw głębszych,

3) łatwy rozkład substancji organicznych dostarczonych glebie w postaci nawozów naturalnych,

4) podwyższenie temperatury gleby,

5) gleba przez zdrenowanie staje się pulchniejszą,

6) na polach zdrenowanych możliwe jest daleko idące uproszczenie organizacji gospodarstwa.

Głębokość drenowania zależna jest od wielu czynników, a więc:

1) od pożądanego obniżenia wody gruntowej,

2) od stopnia zwięzłości gruntu drenowanego,

3) od grubości warstwy, jaką pragniemy udostępnić korzeniom,

4) od głębokości zakorzeniania się roślin uprawianych,

5) od głębokości zamarzania gruntów i t. p.

Zwykle stosowana w gruntach przepuszczalnych głębokość założenia drenów wynosi: 1,20 — 1,30 mtr., w gruntach zaś ciężkich i mało przepuszczalnych wskazana jest głębokość 1,0 — 1,10 mtr. przy odpowiednio zmniejszonej rozstawie.

Torfy, zależnie od swej zwięzłości wymagają głębokości 1,0 — 1,30 mt., a nawet 1,50 mtr., łąki zaś 0,9 — 1,10 mtr. Drenowanie płytsze jest niebezpieczne ze względu na zarastanie korzeniami. Ogrody wymagają założenia drenów na głębokości 1,50 — 2,0 mtr., przyczem należy unikać zbytniego zbliżania się do drzew, które korzeniami swemi mogą uszkodzić ciągi drenowe.

Odstęp drenów zależy od przepuszczalności gleby, jej składu mechanicznego i chemicznego, uwarstwowienia, struktury naturalnej i wielu innych czynników. W każdym razie winien on być taki, ażeby zabezpieczał równomierne osuszenie, oraz przewietrzanie gleby. Należy jednak uważać, aby odstęp ten nie był zamały, gdyż może spowodować przesuszenie gruntu, a przytem niepotrzebnie zwiększyć koszta meljoracji.

W myśl „Instrukcji technicznej", poprzednio już wspomnianej, odstęp drenów waha się w granicach od 20 mtr. dla gruntów piasczystych do 8 mtr. dla najcięższych ziem iłowatych.

Roboty wykonawcze przeprowadza się na podstawie poprzednio sporządzonego projektu. Wytycza się więc przedewszystkiem **kierunki zbieraczy,** które odpowiednio oznacza się palikami, przeprowadza niwelację i wyznacza ich głębokość.

W miarę postępu robót przy wykopaniu zbieracza — wykopuje się rowki dla sączków po poprzednim ich wytyczeniu na gruncie, przyczem ziemię z warstwy pierwszej odkłada się na jedną stronę, z warstw głębszych na stronę drugą.

Do kopania rowków używa się **szpadli drenarskich,** wyrównanie dokonuje się przy pomocy **łyżki drenarskiej,** gdy zachodzi potrzeba podsypania rowka, czego stanowczo należy jednak unikać, to nasypaną ziemię należy dobrze ubić t. zw. **ubijaczem** Rurki drenowe układa się przy pomocy **haka drenarskiego.**

Wprawny robotnik może wykonać dziennie 25 — 35 mtr, rowka dla sączków 4—5 c/m przy głębokości założenia 1.30 m.

Wykonanie rowków dokonuje się do należytej głębokości, poczem następuje układanie rurek.

Układanie rurek, rozpoczyna się od górnego końca rowków, przyczem ażeby nie nastąpiło zamulenie pierwszą rurkę zamyka się kamieniem, cegłą lub wreszcie korkiem urobionym z gliny. Rurki winny stykać się dobrze, aby wyjęcie pojedyńczej rurki było niemożliwe.

Jeden robotnik może dziennie położyć około 300 mtr. bież. sączków, zbieraczy zależnie od średnicy odpowiednio mniej.

Łączenie rurociągów drenowych między sobą (sączków ze zbieraczami) wykonuje się przez wykucie w rurkach otworów i odpowiednie ich złożenie.

Przy wykonaniu tych robót należy uważać, ażeby rurki były odpowiednio dopasowane, gdyż niedotrzymanie tego warunku, może spowodować dostanie się ziemi do środka i zamulenie dren.

Zasypywanie rurek odbywa się stopniowo.

Początkowo przykrywa się je ziemią, otrzymaną przez zeskrobywanie boków rowka, poczem dopiero zasupuje się je ziemią otrzymaną z wykopów.

W warunkach specjalnie trudnych, przy gruntach rozrzedzonych, kurzawkach i t. p. **dno rowu należy wzmocnić** przez podsypanie go żwirem, szabrem, szlaką, a nawet przez poprzednie ułożenie podkładów z łat lub desek.

Sieć rurociągów drenarskich odprowadza wodę do rowów otwartych. Dno tychże musi być tak założone, ażeby wyloty były ponad wodą normalną.

Powszechnie używane **wyloty** są drewniane, kamienne, betonowe, żelazne, przyczem przy ich założeniu należy zwrócić uwagę, że winne one być zabezpieczone

przeciwko wpełzaniu do zbieraczy zwierząt (żab), lub zatykaniu wylotów przez szkodników.

Gdzie woda nie może być odprowadzoną w sposób wyżej przedstawiony (naturalny) tam stosuje się **odpływ sztuczny.** Wtedy zbieracze kierowane są do wspólnego zbiornika, położonego w najniższem miejscu terenu, skąd wodę podnosi się mechanicznie i odprowadza na bok kanałem otwartym.

Po wykonaniu meljoracji, czy to systemem rowów otwartych, czy też drenami, musi być stale prowadzona **konserwacja (utrzymanie) urządzeń meljoracyjnych** polegająca na perjodycznem odczyszczaniu i naprawach uszkodzonych brzegów poszczególnych strumieni i rowów, wymianie zgniecionych rurek drenowych i t. p.

Ponieważ jedną z głównych przyczyn zamulania się rowów jest roślinność, której pewne gatunki znajdują w korytach idealne warunki rozwoju, więc zadaniem konserwacji będzie **bezwzględne i stałe tępienie** tej roślinności. Najlepszą ku temu porą jest lato, gdy rośliny te dostatecznie wyrosną.

Powszechnie używanemi narzędziami do usuwania takiej roślinności są: **łańcuch z kos** połączonych ze sobą za pomocą bolców i odpowiednio obciążonych, piły, noże, grabie, wreszcie specjalne kosiarki, umożliwiające wycinanie tych roślin nisko przy dnie.

Również winno być **wykluczone sadzenie drzew nad rowami i strugami,** gdyż korzeniami swemi niszczą brzegi, a opadającemi liśćmi i gałęziami zanieczyszczają wodę.

Według danych statystycznych wzrost plonów po zmeljorowaniu gruntów wynosi średnio 50% a koszta poniesione na te roboty opłacają się w przeciągu 2 do 5 lat.

3. Literatura.

Bliższe dane dotyczące meljoracji, sposobu przeprowadzenia, amortyzacji ich, wzrostu produkcji, sposobu udzielania kredytów znajdują się w dziełach specjalnych „Nauka Meljoracji„ Czesława **Skotnickiego,** prof. Politechniki Warszawskiej, „Meljoracje w Polsce" **Inż. M. Prokopowicza,** „Meljoracje Rolne" **Inż. Wierzbickiego,** „Błędy naszej meljoracji" **Inż. Ponikowskiego** i t. p., które przy fachowem ujęciu sprawy napisane są bardzo przystępnie i przeczytanie ich przez szeroki ogół rolników, może im wiele spraw w zakresie meljoracji rolnych wyjaśnić, a tem samem przyczynić się do poprawy ich warsztatu rolnego, będącego nietylko podstawą bytu poszczególnych jednostek, ale i całego Państwa.

CZĘŚĆ II.

ROZDZIAŁ I.

UPRAWNIENIA WODNE I POSTĘPOWANIE WODNO-PRAWNE.

Prawo wodne materjalne.

Ustawa wodna z dnia 19/IX 1922 ogłoszona w Dzienniku Ustaw Nr. 102 pozycja 936, w brzmieniu ustalonem Rozporządzeniem Ministerstwa Robót Publicznych z dnia 13.IV.1928 Dziennik Ustaw Nr. 62 pozycja 574. stanowi podstawę dla uregulowania ogółu zagadnień wodno-prawnych. Zawiera ona zarówno postanowienia o charakterze **przepisów prawa materjalnego,** odnoszących się do prawa własności, użytkowania, utrzymania i regulacji wód, oraz konserwacji budowli wodnych, jakoteż **przepisy prawa formalnego** — dotyczące władz, które są powołane do regulowania spraw wodnych ich zakresu działania, to jest właściwości czyli kompetencji, oraz określają sposoby załatwiania spraw wodnych, czyli normują postępowanie wodno-prawne. W niniejszych uwagach omówione zostaną zasadnicze postanowienia, które przy porządkowaniu (regulowaniu) każdej sprawy wodnej, mają zastosowanie i muszą być brane pod uwagę.

Zadania administracji publicznej.

1. W pierwszym rzędzie zwrócić należy uwagę na zadania jakie ciążą na administracji publicznej odnośnie regulowania zagadnień wodno-prawnych.

Zadania te są podwójne i polegają 1) na udostępnieniu wyzyskania siły wodnej i umożliwieniu powiększenia jej użyteczności, tudzież 2) na zapobieganiu lub zmniejszeniu, względnie wyrównaniu (wynagrodzeniu) szkód przez wodę wyrządzanych. Ponieważ korzyści, jakie woda dać może pod względem gospodarczym są różnorodne i nader wielką przedstawiają wartość, dochodzi zwykle przy jej używaniu do ostrych zatargów między zainteresowanymi w jej eksploatacji **w wypadkach sprzeczności interesów** między nimi, oraz tymi, którym woda spiętrzona wyrządza szkody. Najlepiej to obrazuje przykład. I tak, jeżeli celem doprowadzenia wody do młyna wybuduje ktoś jaz i dzięki temu urządzeniu uzyska wodę, jako siłę popędową, jaz taki może przeszkadzać żegludze, lub rybołówstwu, zaś spiętrzona jazem woda może zabagnić cudze grunta.

W związku z powyższem staje przed administracją publiczną zadanie **zapobiegania względnie zmniejszenia szkód przez wodę wyrządzanych.** Działalność administracji publicznej pod tym względem przejawia się w różnych kierunkach. I tak: celem ochrony przed wylewem **buduje wały** w nizinach nad rzekami, celem obrony brzegów przed wyrwami **reguluje rzeki,** celem podniesienia kultury rolnej **urządza przedsiębiorstwa meljoracyjne** bądź nawadniające bądź odwadniające grunta.

W czasach dawniejszych władze publiczne nie zajmowały się tem zagadnieniem i ludność pozostawiona na własne siły musiała roboty te sama wykonywać, jako też starać się o utrzymanie wodnych budowli ochronnych. Obecnie kosztowniejsze budowle i roboty wykonuje się kosztem publicznym, a jedynie mniejsze roboty pozostawia się do wykonania czynnikom zainteresowanym, zorganizowanym w spółki wodne, działające jednak przy pomocy kredytów udzielanych z funduszów publicznych.

2. Prawne własności wód.

Przystępując do omówienia prawnych własności wód i sposobów ich używania, podnieść należy, że ustawa wodna rozróżnia **wody płynące** (rzeki, strugi) i niepłynące **stojące** (jeziora, sadzawki).

a) Własność wód stojących przyznaje ustawa **właścicielom przyległych gruntów,** ograniczając ich jedynie w wykonaniu wypływających stąd uprawnień, w wypadkach podyktowanych względami na interes publiczny.

b) Płynące wody dzieli ustawa wodna w związku z tem, kto jest ich właścicielem, na publiczne i prywatne:

aa Wodami publicznemi są wszystkie wody płynące, o ile one wskutek szczególnych tytułów prawnych i z mocy samej ustawy nie stanowią własności prywatnej.

bb W szczególności **do wód prywatnych** zalicza (artykuł 4) ustawa:

1) wody podziemne znajdujące się na gruncie właściciela,

2) wody zbierające się z opadów atmosferycznych,

3) wody zamknięte w studniach, stawach i t. p. oraz

4) odpływy wszystkich powyższych wód, o ile nie zlały się jeszcze do wody publicznej.

3. Sposoby użytkowania wód publicznych.

Ustawa (artykuł 21) odróżnia różne sposoby używania wody publicznej.

a) **Zwykły sposób użytkowania wód.** Pod zwykłym sposobem rozumie ustawa używanie wody w sposób powszechnie przyjęty, t. j. **bez specjalnych urządzeń,** niewykluczający takiego samego używania przez innych. W szczególności chodzi tutaj o używanie wody do kąpieli, mycia, pojenia, pławienia, jeżdżenia łodzią, prania, ślizgania się, oraz czerpania wody ręcznemi naczyniami dla gospodarstwa domowego, tudzież do wydobywania z wody roślin, pni drzewnych, mułu, ziemi, piasku, żwiru, kamienia i lodu. Podobne używanie wody nie może jednak zmieniać biegu wody i linji brzegów, ani też nie może naruszać cudzych praw lub wyrządzać komukolwiek szkody. To zwykłe używanie wody publicznej **jest dostępne każdemu bez osobnego zezwolenia władzy.** Władzy jednak wolno wyłączyć pewne odcinki wód od tego używania i wydać przepisy porządkowe (policyjne), określające bliżej sposób tego używania.

b) **Każde inne używanie wody publicznej** może nastąpić jedynie tylko na mocy specjalnego zezwolenia uzyskanego od właściwej władzy wodnej.

4. Użytkowanie wody prywatnej stojącej.

Pod względem używania wód prywatnych (art. 36 i nast.) zachodzi zasadnicza różnica między wodami prywatnemi stojącemi a płynącemi. **Wody prywatne stojące stanowią wyłączną własność właściciela,** o ile prawa jego nie są ograniczone przez prawa osób trzecich, opierające się o osobne tytuły prywatno-prawne. Powyższe zasady mają zastosowanie i do używania **wody gruntowej,** t. j. wody pod ziemią płynącej, której zawłaszczenie przysługuje wyłącznie właścicielowi gruntu przyległego.

W następstwie tego może właściciel na swym gruncie bez zezwolenia sąsiadów i władzy **kopać studnie,** zwiększać ich wydajność nawet wtedy, gdyby czynności te mogły niekorzystnie wpłynąć na wydajność sąsiednich studni. Zasada ta nie ma zastosowania do źródeł mineralnych i wód cementowych (art. 4 punkt c).

5. Użytkowanie wody prywatnej płynącej.

Natomiast co do używania płynących wód prywatnych obowiązują zupełnie inne przepisy. Przepisy te **ograniczają prawa właściciela** takiej wody prywatnej tak znacznie, iż wody prywatne płynące, uzyskują **charakter wód napoły publicznych.**

a) Właścicielowi wody prywatnej płynącej służy prawo własności do łożyska i użytkowania wody przepływającej. Z tego wynika, że właściciel wody prywatnej może zabronić innym osobom wydobywania z wody roślin, mułu, ziemi, piasku, szabru, kamieni i lodu. Natomiast nie może im zabronić używania przypływającej wody do kąpieli, mycia i czerpania „w sposób zwykły", o ile tylko osoba postronna używająca tej wody, posługuje się celem zyskania dostępu do niej drogą dozwoloną, względnie stosuje dozwolone sposoby.

O ile chodzi o używanie przepływającej wody „w sposób inny" niż zwykły, to takie używanie zastrzeżone jest z zasady wyłącznie właścicielowi wody, względnie osobie, która otrzymała jego pozwolenie.

Jeżeli przeciwległe brzegi prywatnej wody płynącej należą do różnych właścicieli, wtenczas mają oni prawo do używania połowy przepływającej ilości wody w granicach przyległych gruntów tj. w miarę długości posiadanego brzegu.

b) Dalsze ograniczenia właściciela prywatnej wody płynącej dotyczą sposobu używania tej wody. Pod tym względem jest właściciel krępowany nie tylko prawami innych osób mających do niej prawo, ale i względami publicznymi, wynikającymi z ciągłości i z niezbędnej potrzeby wody. W szczególności zawiera ustawa wodna następujące przepisy:

1) Właścicielowi gruntu **nie wolno samowolnie zmieniać naturalnego odpływu wody** przez jego grunta płynącej, na niekorzyść poniżej leżącego gruntu. Również i właścicielowi gruntu niżej położonego **nie wolno wstrzymywać naturalnego odpływu** ze szkodą gruntu wyżej położonego.

Obie te zasady prawne, należące do najważniejszych norm prawa wodnego, określa się nazwą „prawa odpływu".

2) Właścicielowi nie wolno dalej tak używać wody, ażeby wskutek tego nastąpiło jej **zanieczyszczenie lub spiętrzenie,** naruszające prawa osób trzecich, albo też zalanie lub zabagnienie cudzych gruntów.

3) Właścicielowi wolno wprawdzie zmienić bieg wody w obrębie swego gruntu z wody prywatnej (t. zw. przekopy), jednak taka woda odwrócona, a nie zużyta, zanim się zetknie z cudzym gruntem musi być napowrót wprowadzoną w pierwotne koryto, chyba, iż przez inne jej oprowadzenie nie ponoszą żadnej szkody osoby trzecie, mające do niej prawo.

4) Właściciel prywatnej wody płynącej nie potrzebuje zasadniczo zezwolenia władzy na używanie swej wody. Tylko wyjątkowo wymaga ustawa tego zezwolenia wtenczas, jeżeliby używanie wody mogło oddziaływać niekorzystnie na cudze prawa, albo na jakość, bieg lub wysokość wody w wodach publicznych.

6. Przymuliska. Odsypiska. Oderwiska.

W ścisłym związku z własnością wody i sposobami jej używania, wymaga omówienia kwestja własności przymulisk, odsypisk, oderwisk i opuszczonego łożyska rzecznego, oraz kwestja regulacji rzek i ochrona brzegów.

O przymuliskach, odsypiskach i oderwiskach traktuje ustawa wodna w artykułach 7 do 10.

a) **Przymuliska i odsypiska** jako sposób nabycia własności w drodze przyrostu na rzecz właścicieli gruntów nadbrzeżnych, dotyczą tylko płynących wód publicznych. Koryto rzeczne w części, która dotąd stanowiła dobro publiczne, przez pokrycie się lądem i przyłączenie do gruntu nadbrzeżnego, przechodzi na własność właścicieli tego gruntu. Przy prywatnych wodach własność odsypisk i przymulisk z uwagi na to, że odnośne części koryta rzecznego są własnością nadbrzeżnych właścicieli, już z samej istoty rzeczy przypada tymsamym właścicielom odnośnych części koryta.

b) Podobnie ma się rzecz z **oderwiskiem,** jeżeli przez siłę żywiołową (wodę, zapadnięcie ziemi, usuwisko stoku górskiego) znaczna i łatwa do rozpoznania część gruntu będzie przeniesioną do tego gruntu, niżej położonego, lub na brzeg przeciwległy. Poprzedni właściciel ma prawo w ciągu 2 lat do odebrania oderwanego kawałka gruntu w drodze sądowej.

W wypadku **sztucznego przyrostu,** polegającego na utworzeniu przymuliska przez budowle regulacyjne, przypadają one tym, którzy ponoszą koszty przedsiębiorstwa z tem ograniczeniem, że po osiągnięciu celu regulacji, grunty te muszą być odstąpione właścicielom gruntów przyległych na ich żądanie za zwrotem wartości przymulisk, jeżeli nie są potrzebne do żeglugi albo do umocnienia brzegów, albo też do produkcji materjałów dla robót regulacyjnych (artykuły 9 i 93 ustawy). Jednakże wartość przymulisk powstałych w związku z regulacją nie może przewyższać wyłożonych kosztów regulacji.

c) W art. 13 i 14 traktuje ustawa wodna o **zmianie łożyska.** W razie zmiany łożyska skutkiem wypadków żywiołowych, nowe **koryto wody płynącej** publicznej staje się dobrem publicznem, nowe zaś koryto wody płynącej prywatnej — własnością właściciela gruntów nadbrzeżnych.

1. W pierwszym wypadku państwo, na żądanie dotychczasowych właścicieli gruntów, wniesione w drodze administracyjnej, w ciągu jednego roku od zaszłej zmiany, winno ich **odszkodować,** bądź opuszczonem łożyskiem w stosunku do powierzchni zabranego im gruntu lub bądź jego wartością.

2. W razie zmiany koryta przez wodę prywatną nie ustanowiono podobnego obowiązku odszkodowania. W miejsce tego interesowani mają w ciągu roku **prawo do żądania przywrócenia stanu dawnego** (restitutio in integrum), którego przeprowadzenie nie jest w ustawie wodnej szczegółowo unormowanej.

7. Regulacja rzek i ochrona brzegów.

O regulacji rzek i ochronie brzegów traktuje ustawa wodna w art. 75 do 123. W myśl postanowień tych artykułów właściciele brzegów są obowiązani do wykonywania tego wszystkiego, czego wymaga ochrona brzegów, gruntów, budynków i dróg, o ile wskutek zaniechania ochrony zagraża niebezpieczeństwo cudzej własności.

Posiadacze brzegów mają się przyczyniać do kosztów odnośnych robót w miarę korzyści jakie odnoszą z powodu tych robót. Nadto za stosownem wynagrodzeniem muszą dozwolić każdemu przedsiębiorcy koncesjonowanemu przystępu i użycia brzegów do wywozu i przywozu, tudzież do składania i obrabiania materjałów, potrzebnych do stawiania i utrzymania budowli regulacyjnych, ochronnych, lub innych budowli wodnych.

Następnie obowiązani są zezwolić na branie z gruntów nadbrzeżnych potrzebnych materjałów. W końcu mają obowiązek wykonania bieżących robót np. usunąć drzewa, krzaki tudzież obowiązek wykonania prostych robót celem wyrównania linji albo ubezpieczenia brzegów.

8. Ochrona przed wylewami.

Celem ochrony przed wylewami, zwłaszcza podczas niebezpieczeństwa, mogącego wyniknąć wskutek przerwania brzegów lub wałów, ustawa wodna w art. 121 zobowiązuje mieszkańców zagrożonych, a w razie potrzeby i mieszkańców sąsiednich miejscowości, **do dania bezpłatnej pomocy do robót ochronnych** i dostarczenia na miejsce zagrożone potrzebnych narzędzi i środków przewozowych. Odnośny nakaz może władza wodna zrealizować **przy zastosowaniu administracyjnych środków przymusowych.**

ROZDZIAŁ II.

OBOWIĄZKI WŁAŚCICIELI I ZARZĄDCÓW ZAKŁADÓW PIETRZĄCYCH WODĘ.

1. **Zezwolenie.** Odnośnie użytkowania wód wprowadza ustawa wodna, jako naczelną zasadę **konieczność uzyskania zezwolenia** (koncesję) na korzystanie z wody w sposób wyszczególniony w art. 45 ust. wodnej np. przez podnoszenie zwierciadła wody tj. **piętrzenie jej** lub trwałe **zbieranie wody** przez wstrzymanie odpływu.

Identyczną zasadę stosuje prawo wodne do **budowli wodnych,** albowiem w myśl postanowień art. 24 i 45 ustawy wodnej, wznoszenie na wodach płynących nowych budowli wodnych, np. śluz, komór turbinowych, kół wodnych i t. d. wymaga zezwolenia władzy.

2. **Rozmiary uprawnienia wodnego. (Warunki i ograniczenia).** Otrzymane zezwolenie (uprawnienie) na użytkowanie wody i budowę urządzeń wodnych nadaje koncesjonarjuszowi prawa wodne o rozmiarach, w koncesji (zezwoleniu) ściśle przewidzianych.

Z treści koncesji wynika, czy pozwolenie zostało udzielone **bez zastrzeżeń (ograniczeń),** czy też z zastrzeżeniem dopełnienia wskazanych przez władzę **warunków,** których niewykonanie mimo kilkakrotnego wezwania władzy pociągnąć może **utratę uprawnienia bez odszkodowania** (art. 46 ust. 5 ustawy wodnej).

3. **Budowle i urządzenia wodne.** Prócz warunków przewidzianych koncesją, winien uprawniony z mocy samej ustawy (art. 67 ustawy wodnej) budowle wodne, na które otrzymał koncesję tak urządzić i w takim utrzymywać stanie, ażeby o ile możności nie przeszkadzały odpływaniu wody, zwłaszcza wielkiej i lodu, aby bez potrzeby nie utrudniały lub nie przeszkadzały innemu używaniu wody i nie powodowały marnowania wody (art. 22), do której używania mają prawo także inne osoby.

Zabudowle wodne w znaczeniu powyższem, należy uważać wszystkie urządzenia wodne potrzebne do wprowadzenia w ruch przedsiębiorstwa wodnego

i utrzymywanie go w stanie używalności. Za takie budowle należy uważać: np. śluzę piętrzącą wodę, śluzę jałową, łotoki, komory turbinowe, kanał fabryczny, koryto rzeki na długości krzywej piętrzenia, staw młyński i tym podobne.

4. **Granice spiętrzenia. Znak wodny.** Dalej winien koncesjonarjusz przy wszystkich zakładach o sile wodnej i przyrządach do podnoszenia wody, utrzymywać stan nie wyższy od maksymalnie dozwolonego spiętrzania, a w razie zachodzącego obowiązku do utrzymania w pewnych okresach czasu, ze względu na potrzeby sąsiadów (naprzykład w okresie sianokosów, aby umożliwić dostęp do łąk podmokłych) także pewnego niższego stanu wody. Dla kontroli zastosowania się do oznaczonych granic najwyższego i najniższego dopuszczalnego spiętrzenia, winny być odnośne urządzenia zaopatrzone w odpowiedni **znak wodny** (znak normalny, pal markujący drogowskaz), lub inny stały znak (artykuł 65 — 66 ustawy wodnej).

Kształt i sposób ustawienia takiego znaku wodnego określa dokładnie osobne rozporządzenie Ministra Robót Publicznych z dnia 25.IV.1923 roku, (Dziennik Ustaw Nr. 80 pozycja 631) w przedmiocie kształtu znaków wodnych dla zakładów wodnych i urządzeń piętrzących wodę, oraz sposobu ich ustawienia.

W myśl postanowień tego rozporządzenia znak wodny winien być ustawiony na podstawie zatwierdzonego przez władzę **projektu technicznego** (szkic sytuacyjny). Koszty ustawienia znaku wodnego ponosi właściciel danego zakładu lub przyrządu.

Właściciel zakładu wodnego, względnie jego zarządca winien w wypadku, gdy woda zbierze się na wysokość znakiem wodnym oznaczoną, ułatwić jej odpływ przez **otwarcie śluz** dopóki woda nie opadnie aż do normalnego stanu wysokości (artykuł 72 ustawy wodnej).

5. **Przebudowa zakładu wodnego.** Jeżeli zachodzi niebezpieczeństwo, że urządzenie piętrzące wodę z powodu jego konstrukcji może być uszkodzone lub zniszczone przez wielką wodę i wskutek tego wynikną szkody dla dobra publicznego lub innych osób, winien właściciel zakładu na stosowne zarządzenie władzy wodnej dokonać **przebudowy tego zakładu lub odpowiednio go zabezpieczyć** (artykuł 68 ustawy wodnej).

Właścicielowi zakładu nie wolno bez upoważnienia władzy wodnej spuszczać nagle nagromadzonej wody (artykuł 71).

Dalej nie wolno mu bez zezwolenia władzy znieść zakład piętrzący wodę lub go stale unieruchomić (artykuł 70).

Bez zezwolenia władzy nie wolno właścicielowi dokonać istotnej **zmiany urządzeń wodnych** (artykuł 45 Ustawy Wodnej). Przez istotną zmianę należy rozumieć dokonanie takich robót przy urządzeniach wodnych, któreby wpłynęły na zmianę sposobu jak i rozmiaru dozwolonego użytkowania wody, przewidzianego w projekcie technicznym i koncesji (np. zamiana urządzeń popędowych, jak koła wodnego na turbinę, przebudowa śluzy, powiększenie światła lub ilości przepustów).

6. **Naprawa urządzeń.** Natomiast remont, czyli **naprawa urządzeń** nie wymaga zezwolenia, jednakowoż wskazane jest **zawiadomienie władzy wodnej**, gdy chodzi o remont gruntowny polegający na wymianie części zniszczonych przy zupełnej rozbiórce urządzenia wodnego.

7. **Sankcje karne.** Właściciel zakładu lub przyrządu, który nie będzie przestrzegał przytoczonych powyżej przepisów spotka się z karą i zostanie zmuszony do usunięcia danej wadliwości, ewentualnie władza może je sama na jego koszt zarządzić **(wykonanie zastępcze).**

Jeżeliby właściciel wskutek przekroczenia powyższych przepisów naraził inne osoby na szkodę będzie musiał zapłacić **odszkodowanie.** Jednakowoż w wypadkach, o których mowa, władza nie może odebrać właścicielowi koncesji (zezwolenia).

ROZDZIAŁ III.

PRAWO WODNE FORMALNE.

Postanowienia ustawy wodnej **natury formalnej**

1) określają władze wodne,

2) ich zakres działania t.j. właściwość czyli kompetencję,

3) oraz podają sposoby załatwiania spraw wodnych czyli t. zw. postępowanie.

A. Władze wodne i ich zakres działania.

I. Władzami wodnemi w rozumieniu ustawy wodnej są:

1) Ministerstwo Robót Publicznych,

2) Urząd Wojewódzki,

3) Starostwo, względnie Magistrat miasta, który spełnia czynności władz państwowych administracji ogólnej I instancji.

II. Kompetencja (właściwość) władz wodnych.

1. Mówiąc o kompetencji władz administracji ogólnej jako władz wodnych, zaznaczyć należy, że do zakresu działania tych władz należą sprawy, dotyczące **ustalenia i zrealizowania** praw i obowiązków publiczno-prawnych.

Właściwość władz wodnych określa ustawa wodna w art. od 185 do 187 taksatywnie, stanowiąc. że do zakresu działania Starostw (względnie Magistratu) należy wydawanie zarządzeń i orzeczeń we wszystkich sprawach wodnych niezastrzeżonych wyraźnie Ministerstwu Robót Publicznych i Urzędowi Wojewódzkiemu.

2. Władza wodna wyższej instancji może poruczyć zastępcze załatwienie czynności urzędowych i spraw policji wodnej, należącej do jej zakresu władzy wodnej niższej. Starosta może te czynności przekazać miejscowym zarządom technicznym, a w szczególności może poruczyć im prawo udzielania pozwolenia na wydobywanie roślin, mułu, ziemi, piasku, żwiru kamieni i lodu z łożysk wód publicznych. Wreszcie w sprawach drobnych Starosta może poruczyć przeprowadzenie dochodzenia przełożonemu właściwej gminy.

Budową kanałów żeglowych, tudzież regulacją rzek żeglowych i spławnych zajmują się **Dyrekcje Dróg Wodnych** w Warszawie, Wilnie i Krakowie stosownie do Rozporządzenia Ministra Robót Publicznych z dnia 19 grudnia 1924 r. Dz. Ust. Nr. 113 poz. 1008.

III. Kompetencja Sądów.

Natomiast **sprawy natury prywatno-prawnej**, jako to spory o ustalenie i zrealizowanie praw pry-

watnych i zobowiązań prywatno-prawnych należą do kompetencji właściwych sądów. Do spraw tego rodzaju należą spory o nadane prawo wodne (art. 62), spory o prawo do piętrzenia wody, oraz o dopuszczalną wysokość piętrzenia (art. 66), skarga o wysokość odszkodowania określonego decyzją władzy adadministracyjnej (art. 89, 115, 119, 121, 130, 203, 207 ustawy wodnej), skarga o własność oderwiska (art. 10 ustawy wodnej), skarga o odszkodowanie z powodu odjęcia lub ograniczenia użytkowania wody prywatnej przez właściciela (art. 44 ustawy wodnej), wreszcie skarga o roszczenie prywatno-prawne wynikłe w związku z ustaleniem linji brzegu.

IV. Kompetencja Urzędu Wojewódzkiego.

Do spraw zastrzeżonych do rozstrzygnięcia Urzędowi Wojewódzkiemu, jako władzy wodnej I instancji należą:

1. a) wydawanie zarządzeń i orzeczeń odnoszących się do wód płynących używanych do żeglugi i spławu tratew,

b) na wszystkich wodach:

1) oznaczanie odszkodowania przy zaliczeniu wody prywatnej do kategorji wód publicznych (artykuł 2),

2) oznaczanie datków właścicieli gruntów nadbrzeżnych do kosztów regulacji (artykuł 111),

3) wydawanie zarządzeń ograniczających użytkowanie gruntów celem ochrony od powodzi (artykuł 113 i 114),

4) wydawanie orzeczeń co do wyjątkowego wywłaszczenia budynków, podwórzy, ogrodów i cmentarzy (artykuł 125) tudzież odebrania lub ograniczenia prawa piętrzenia wody w interesie rolnictwa lub żeglugi,

5) wydawanie pozwoleń i zarządzeń, co do zakładów o sile wodnej ponad 50 koni mechanicznych,

6) wydawanie zarządzeń w sprawie obszarów ochronnych dla wodociągów i źródeł (artykuł 131),

7) wydawanie statutów przymusowych spółek wodnych, (związków wałowych) (artykuł 134 ust. 2 punkt 3), zatwierdzanie zmiany tych statutów (artykuł 177) i rozwiązywanie przymusowych spółek wodnych (artykuł 178 ust. 3),

8) wydawanie orzeczeń, czy zachodzą warunki utworzenia spółki przymusowej (artykuł 222 ust. 2).

9) wydawanie orzeczeń w toku instancji.

2. Jeżeli chodzi o sprawy mniejszego znaczenia może Urząd Wojewódzki, jako władza wodna, poruczyć przeprowadzenie dochodzenia Starostwu.

V. Kompetencje Ministerstwa Robót Publicznych.

Do Ministerstwa Robót Publicznych, jako właściwładzy wodnej I instancji należy:

1. 1) wydawanie przepisów w sprawie żeglugi spławu tratew i spustu drzewa i wyzyskania sił wodnych,

2. ustanawianie wspólnie z Ministerstwem Skarbu opłat od spławu tratew i spustu drzewa na wodach prywatnych (artykuł 32) tudzież za wydobywanie roślin, pni drzewnych, mułu, ziemi, piasku, żwiru, kamieni i lodu, z łożysk wód publicznych, jak również na specjalne świadczenia na śródlądowych drogach wodnych,

3) zatwierdzenie projektów większych robót wodnych podejmowanych przez Państwo, lub związki samorządowe (artykuł 43 ustęp 3).

4) udzielanie pozwoleń na przewozy na rzekach granicznych,

5) udzielanie pozwoleń na zakłady oddające siłę za granicę Państwa,

6) udzielanie pozwoleń obcokrajowcom,

7) wydawanie zarządzeń w sprawie zaniechania utrzymania regulacji wód płynących (artykuł 76 ustęp 4), względnie ich brzegów (artykuł 79 ustęp 4),

8) zawieszenie przepisów o obowiązku utrzymania wód granicznych (artykuł 99).

9) wydawanie orzeczeń w toku instancji.

2. Minister Robót Publicznych może poruczyć przeprowadzenie dochodzenia władzy wodnej niższej instancji.

VI. Oznaczenie właściwej władzy.

Zasadniczo kompetentną do załatwiania danej sprawy wodnej jest ta władza wodna, na której terytorjum znajduje się przedsiębiorstwo lub spółka wodna **(właściwość terytorjalna).**

Jednakowoż artykuł 188 ustawy wodnej przewiduje od powyższej zasady **dwa wyjątki.**

a) Pierwszy wyjątek ma miejsce, jeżeli gmina sprawuje władzę administracyjną i sama jednocześnie występuje jako przedsiębiorca zakładu wodnego, albo jest stroną interesowaną. Natenczas władza wyższej instancji wyznaczy tę władzę administracyjną, która ma rozprawę przeprowadzić i wydać orzeczenie.

b) Drugi wyjątek zachodzi, jeżeli przedsiębiorstwo lub spółka rozciąga się na kilka powiatów, albo na kilka województw. Natenczas w pierwszym wypadku oznacza Urząd Wojewódzki, w drugim Minister Robót Publicznych władzę niższą do przeprowadzenia rozprawy i wydania orzeczenia względnie zatwierdzenia lub wydania statutu spółki.

B. Postępowanie władz wodnych.

Z pośród zadań, bardzo zresztą licznych, jakie nakłada ustawa wodna na władze administracji ogólnej, jako władze wodne należy uważać, jako najważniejsze udzielanie zezwoleń na użytkowanie wód czyli nadawanie uprawnień wodnych.

I. Postanowienia ogólne. Zaistnienie uprawnień wodnych.

1. Uprawnienia (prawa) wodne, w myśl postanowień ustawy wodnej, mogą zaistnieć przez **nadanie prawa użytkowania wody płynącej** w jeden ze sposobów w ustawie tej wymienionych (art. 45). Mianowicie do praw w znaczeniu powyższem należy zaliczyć następujące uprawnienia:

1) prawo używania i zużywania, oraz odprowadzania wody (np. wodociągi, urządzenia dla nawodnienia, stawy rybne),

2) prawo wzniesienia budowli wodnej, lub dokonania jej istotnej zmiany, tak w wodzie jak nad wodą płynącą (np. śluzy, mosty),

3) prawo obniżenia lub podniesienia zwierciadła wody, a zwłaszcza trwałego zbierania wody przez wstrzymanie jej odpływu (np. młyny i stawy rybne),

4) prawo doprowadzenia wody i innych cieczy (np. kanalizacja, urządzenia dla odwodnienia),

5) prawo urządzenia zakładu kąpielowego przeznaczonego do publicznego użytku (np. łazienki publiczne, place),

6) prawo do przeprowadzenia istotnej zmiany łożyska lub brzegów wody płynącej (np. regulacja),

7) prawo urządzenia stałego przewozu (np. prom na linie,

wreszcie 8) prawo budowy portu lub przystani.

2. W jednym tylko wypadku dopuszcza ustawa wodna wyjątkowo do zaistnienia uprawnienia wodnego **bez koncesji** tj. bez nadania prawa przez odnośną władzę wodną, a mianowicie prawa wykonania budowli wodnych i regulacyjnych przez Państwo i związki samorządowe **na podstawie projektu technicznego zatwierdzonego przez Ministerstwo Robót Publicznych.**

W tym wypadku postępowanie wodno-prawne ogranicza się do rozprawy i orzeczenia co do zarzutów i żądań stron interesowych, natomiast pomija inne zagadnienia, mianowicie zezwolenia na użycie względnie zużycie wody, wzniesienie budowli wodnych, lub zmianę koryta rzeki.

3. Podanie o zezwolenie.

Zaistnienie czyli nadanie uprawnienia wodnego następuje **na skutek prośby** zainteresowanego, a więc nie z urzędu. Załącznik Nr. 22.

Prośba czyli podanie o zezwolenie wodne winno zawierać prócz projektu technicznego, przedewszystkiem dokładne określenie rozmiaru i celu zakładu, oraz sposobu jego wykonania z oznaczeniem wody, na której zakład lub przedsiębiorstwo ma powstać. Następnie należy wymienić wszystkich uprawnionych do wody i zainteresowanych w zamierzonem przedsiębiorstwie, oraz wyszczególnić grunta, które mają być obciążone służebnościami na rzecz zyskujących uprawnienie wodne lub im odstąpione dla potrzeb urządzeń wodnych.

Nadto przy zakładach do używania wody należy w podaniu oznaczyć żądaną ilość wody na sekundę, oraz wysokość piętrzenia wody; wreszcie na wypadek użytkowania siły popędowej wody należy oznaczyć największą siłę dającą się uzyskać na dotyczącej przestrzeni wody (art. 191).

II. Postępowanie wstępne.

Władza wodna winna badając podanie sprawdzić, czy zachodzą przewidziane przez prawo warunki do udzielenia odnośnego zezwolenia, oraz czy zamierzone użytkowanie wody odpowiada przepisom ustawy wodnej.

Jeżeli w wyniku badania takiego podania okaże się, że przedsiębiorstwo jest **ze względów publicznych niedopuszczalne,** np. gdyby niekorzystnie mogło oddziaływać na obronę kraju, udaremnić lub znacznie utrudnić zamierzoną regulację i t. p. (artykuł 48), jako też gdyby przez udzielenie pozwolenia Państwo i związki samorządowe pozbawiono możliwej do uzyskania energji wody (artykuł 193/2), wówczas władza wodna **winna odmówić pozwolenia, umotywowaną decyzją,** bez przeprowadzania formalnego postępowania wodnego.

III. Postępowanie wodno-prawne.

Natomiast jeżeli podanie czyni zadość wszelkim wymogom ustawowym należy mu nadać dalszy bieg i **udzielić zezwolenia** ewentualnie pod warunkami zabezpieczającymi interes publiczny, jednakowoż dopiero po przeprowadzeniu **formalnego postępowania wodno-prawnego.**

1. Ogłoszenie. Postępowanie wodno-prawne przepisane w części VI-ej ustawy wodnej polega na tem, że zamierzone przedsiębiorstwo wodne ogłasza się publicznie w gminach interesowanych przy równoczesnem wyłożeniu projektu i wyjaśnienia technicznego do publicznego przeglądu. (Patrz załącznik Nr. 25).

Ogłoszenie publiczne o zamierzonem przedsiębiorstwie następuje w tym celu, by interesowane osoby (art. 191) mogły przeciwko temu przedsiębiorstwu **wnieść swe zarzuty** w terminie 2 do 6 tygodni, licząc od dnia wywieszenia w siedzibie władzy udzielającej zezwolenia ogłoszenia, zawierającego opis i cel zamierzonego przedsiębiorstwa, do dnia rozprawy komisyjnej (art. 196). Zatem terminem najpóźniejszym do wnoszenia zarzutów jest czas, w którym odbywa się naznaczona przez władzę wodną rozprawa nad zamierzonem przedsiębiorstwem.

Skutki zaniedbania tego terminu są te, iż w toku postępowania wodnego uważa się wszystkich interesowanych, tak władzy wiadomych i wezwanych do rozprawy przez doręczenie wezwania najpóźniej na 8 dni przed rozprawą, w szczególności narażonych na szkodliwe działanie przedsiębiorstwa (art. 195), jak i nieznanych, **jako zgadzających się z zamierzonem przedsiębiorstwem** i z potrzebnem na ten cel odstąpieniem lub obciążeniem własności gruntowej.

Jednakowoż taki interesowany uprawnień swych wypływających z prawa prywatnego nie traci i może ich dochodzić nawet po rozprawie wodno-prawnej w drodze prawa cywilnego t. j. przed sądem (art. 195/4).

Natomiast inaczej ma się sprawa z uprawnieniami z prawa wodnego wynikającemi, a uzyskanemi w drodze koncesji udzielonej przez władze wodne.

Ponieważ prawo wypływające z koncesji wodnej ma zawsze naturę **publiczno-prawną,** wynika z powyżej przytoczonych postanowień, iż koncesjonarjusz, który zaniedba zgłosić swe prawa najpóźniej podczas rozprawy komisyjnej nad nowo zamierzonem przedsiębiorstwem wodnem — straci na rzecz tego przedsiębiorstwa prawa z swej dawniejszej koncesji wypływające, o ile te nie dadzą się pogodzić z nowem przedsiębiorstwem.

Z uwagi na powyższe następstwa, **ogłoszenie** o zamierzanem przedsiębiorstwie **winno zawierać ostrzeżenie,** że ci, którzy we właściwym czasie nie podniosą przeciw wydaniu koncesji żadnych zarzutów, tracą prawo do późniejszego występowania z tymi zarzutami i mogą przeciw szkodliwym skutkom wykonania nadanego prawa, żądać tylko wzniesienia i utrzymywania **urządzeń zapobiegających szkodzie,** albo też **odszkodowania,** gdyby takie urządzenia nie dały się pogodzić z przedsiębiorstwem lub gospodarczo usprawiedliwić (art. 196/2).

2. Rozprawa.

Główną częścią postępowania wodno-prawnego jest **rozprawa,** w przebiegu której należy **starać się o dobrowolne uchylenie podniesionych zarzutów,** to jest o cofnięcie ich przez strony interesowane na skutek porozumienia ze stroną występującą o uzyskanie uprawnienia wodnego, a w szczególności co do ustalenia wysokości odszkodowania. Gdyby porozumienie w powyższych sprawach między stronami nie doszło do skutku, należy podniesione **zarzuty zbadać** przy udziale znawcy technicznego i ewentualnie in-

nych znawców zawodowych z dopuszczeniem dla stron doradców i zastępców prawnych i fachowych.

Gdyby zasadniczość i rozmiary żądań interesowanych nie dały się odrazu ściśle u-talić bez dalszych dodatkowych dochodzeń, a skutkiem tego gdyby nie można było zamieścić ich w protokóle rozprawy, w szczególności gdyby przy żądaniu odszkodowania nie można było przewidzieć szkody i jej wysokości, wreszcie gdyby zainteresowani zamierzali przedłożyć później dowody i wyjaśnienia, należy dalszą **rozprawę odroczyć** i oznaczyć stosowny termin dla przeprowadzenia tych dodatkowych dochodzeń komisyjnych.

Przed upływem tak oznaczonego terminu **dochodzenie komisyjne** nie może być zamknięte.

3. Protokół rozprawy.

(Załącznik Nr. 26).

Z przebiegu rozprawy spisuje **się protokół,** który winien podpisać przewodniczący, znawca i zainteresowane strony, względnie wybrani pełnomocnicy stron (art. 198).

4. Orzeczenie.

(Załącznik Nr. 27).

Na podstawie wyniku tak przeprowadzonych dochodzeń komisyjnych, opinji technicznej, oraz przy udzielaniu pozwoleń na zakłady o sile wodnej ponad 50 koni mechanicznych na podstawie opinji wojewódzkiej Rady wodnej, wydają władze wodne, przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności przemawiających za lub przeciw danemu przedsiębiorstwu, **orzeczenia wodno-prawne.**

Udzielając zezwolenie na uprawnienie wodne (koncesję) powinna władza wodna w zezwoleniu uwzględnić wszelkie postanowienia przewidziane ustawą, a dotyczące tak samego przedsiębiorstwa, jak i stron zainteresowanych.

W szczególności w zezwoleniu należy podać:

1) opis pozwolenia t. j. oznaczyć miejsce, miarę i sposób używania wody, zaś przy wodach publicznych podać prócz tego szczegółowe warunki zabezpieczające i regulujące powszechne użytkowanie wody,

2) utratę prawa podnoszenia zarzutu,

3) wysokość odszkodowania,

4) pouczenie o środkach prawnych i t. p. (art. 201), zaś przy udzielaniu pozwoleń na prawo spiętrzenia wody nadto:

5) ilość wody,

6) wysokość spiętrzenia,

7) przepisać środki ochronne i t.p. (art. 202).

Orzeczenie pozytywne t.j. zawierające pozwolenie, nadaje prawo na użytkowanie wody dopiero **z chwilą uprawomocnienia się,** ewentualnie po wykonaniu warunków w niem zastrzeżonych.

5. Wykonanie warunków orzeczenia.

Rozumie się samo przez się, że każdy koncesjonarjusz, t.j. ten komu udzielono pozwolenie, powinien budowle wodne określone koncesją ściśle **w/g planów przez władzę wodną zatwierdzonych.**

Po ukończeniu budowli, winna władza skontrolować sposób jej wykonania **(kolaudacja),** a w razie potrzeby zarządzić usunięcie spostrzeżonych błędów i odchyleń od planów (art. 645/5) zatwierdzonych przez władzę orzekającą.

6. Charakter zezwolenia.

Zasadniczo koncesje wodne nadane na zasadzie ustawy wodnej **są rzeczowemi,** to znaczy są przywiązane do przedsiębiorstwa i przechodzą na każdorazowego posiadacza urządzenia zakładu lub budowli (np. śluzy, turbiny, przepustu, zakładu o sile wodnej) względnie przedsiębiorstw, dla których uprawnienie nadano.

Oddzielenie takiego uprawnienia od przedsiębiorstwa i przeniesienie go na inny zakład lub nieruchomość może nastąpić tylko za zezwoleniem władzy wodnej.

Od powyższej zasady dopuszcza ustawa jedyny wyjątek, polegający na przywiązaniu koncesji do prawa własności gruntowej (art. 45/5) zamiast do przedsiębiorstwa na skutek odpowiedniego życzenia proszącego.

7. Czas trwania koncesji.

Uprawnienia wodne **wygasają** zasadniczo z upływem czasu, na który je udzielono, przyczem koncesja na wyzyskanie siły popędowej wody publicznej, może być udzieloną na przypuszczalny czas trwania przedsiębiorstwa, zaś stałym przedsiębiorstwom na okres najwyżej 90-cio letni, licząc od chwili prawomocności orzeczenia.

8. Cofnięcie zezwolenia.

Zasadniczo koncesje wodne raz prawomocnie udzielone **nie mogą być cofnięte przez władzę,** jednakowoż ustawa dopuszcza wyjątki od tej zasady w następujących wypadkach:

a) władza wodna może z urzędu lub na wniosek związków samorządowych oraz innych korporacyj publicznych cofnąć lub ograniczyć uprawnienie **za odszkodowaniem,** a to z powodu szkód i niebezpieczeństwa zagrażających dobru publicznemu (art. 63). Powyższe ma także zastosowanie do praw dawnych utrzymanych w mocy na zasadzie art. 252 z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia, uznającego dawne prawa, t.j. zaistniałe przed wejściem w życie ustawy wodnej w roku 1922.

b) Ta sama władza wodna może **z urzędu cofnąć zezwolenie bez odszkodowania** jeżeli:

1) pozwolenie udzielone zostało na podstawie dowodów, które w zasadniczych punktach są nieprawdziwe, a zostało udowodnione, że to było wiadomem starającemu się o pozwolenie i jeżeli przez udzielenie pozwolenia zostały spowodowane bardzo znaczne szkody i niebezpieczeństwo dla dobra publicznego;

2) jeżeli przedsiębiorstwo przejdzie choćby częściowo w ręce obcokrajowców;

3) jeżeli przedsiębiorca zaniecha wykonywania nadanego prawa, zwłaszcza jeżeli usunie wykonane urządzenia, lub **dopuści do ich zniszczenia;**

4) jeżeli udzielone pozwolenie stanie się dla przedsiębiorstwa bezużytecznem lub zbytecznem;

5) jeżeli przedsiębiorstwo, pomimo kilkakrotnego wezwania władzy wodnej, kilkakrotnie nie wypełni nałożonych w pozwoleniu warunków w istotnych punktach, lub nie dotrzyma przepisanych terminów co do wykonania lub puszczenia w ruch zakładu (art. 64 ustawy wodnej).

Z powodów i na zasadach wyżej przytoczonych może nastąpić odjęcie prawa utrzymanego w mocy na zasadzie art. 252 ustawy wodnej z chwilą upra-

womocnienia się orzeczenia uznającego dawne prawa t.j. zaistniałe przed wejściem w życie ustawy wodnej w 1922.

Jeżeli pozwolenie zostało cofnięte, władza wodna może zmusić przedsiębiorcę, aby bez pretensji do odszkodowania wykonał roboty potrzebne do usunięcia szkodliwych skutków urządzenia zakładu, albo całkiem zniósł urządzenia i przywrócił stan pierwotny.

c) Wreszcie **z powodu przeważających korzyści dla rolnictwa lub żeglugi** może władza wodna odebrać lub ograniczyć prawo piętrzenia wody, ale jedynie na żądanie zainteresowanych i tylko za odszkodowaniem (art. 127).

9. Zarządzenie tymczasowe.

Ze względu na interes publiczny, lub na wniosek stron **celem powstrzymania niebezpieczeństwa zagrażającego interesom prywatnym,** może władza w toku postępowania przeprowadzanego w związku z nadać się mającem uprawnieniem wodnem wydać **zarządzenie tymczasowe.** Takie zarządzenie wydane w interesie strony, winna władza uzależnić od założenia odpowiedniego **zabezpieczenia** (art. 228).

Koszty postępowania.

Koszty postępowania wodno prawnego przy udzielaniu ponosi petent, przedsiębiorca (art. 206). Koszty podróży i djety urzędników państwowych i samorządowych, nie mogą przekraczać norm należnych urzędnikowi stosownie do posiadanego stopnia służbowego, natomiast odnośnie świadków i biegłych nie będących funkcjonarjuszami państwowymi przyznawane są djety w wysokości przeciętnego dziennego zarobku nie wyżej jednak djet V stopnia służbowego funkcjonarjuszów państwowych. Nadto należy się tym ostatnim **zwrot rzeczywistych kosztów podróży.**

O wysokości kosztów decyduje władza orzekająca w danej sprawie.

Wynagrodzenie świadkom i biegłym wypłaca się bezzwłocznie po spełnieniu przez nich czynności.

Żądanie biegłego o wypłatę większego wynagrodzenia za specjalną pracę, przesyła władza orzekająca I instancji wraz z swoją opinją władzy wyższej.

Od decyzji władz o wynagrodzeniu świadków i biegłych i zwrotu kosztów wogóle nie ma odwołania.

Koszty wywołane nieuzasadnionymi sprzeciwami i roszczeniami może władza nałożyć w orzeczeniu na tego, który z niemi wystąpił.

ROZDZIAŁ IV

RODZAJE POSTĘPOWANIA WODNEGO.

Prócz omówionych powyżej wypadków udzielania zezwoleń na użytkowanie wód zawiera ustawa wodna cały szereg zagadnień, których rozpatrywanie należy do państwowej administracji ogólnej, jako władzy wodnej.

Jak z poszczególnych postanowień Ustawy wynika, nie wszystkie sprawy wodne wymagają załatwiania w trybie zwyczajnego formalnego postępowania wodno-prawnego.

1. Zwyczajne postępowanie wodno-prawne.

Konieczności zastosowania zwyczajnego (formalnego) postępowania wodno-prawnego zastrzega ustawa wodna w następujących wypadkach:

1) przy nadaniu prawa wodnego na podstawie podania o pozwolenie wodno-prawne (artykuł 191) na użytkowanie wód w sposób wyszczególniony w artykule 45 Ustawy wodnej, a mianowicie: gdy chodzi o pozwolenie:

a) na używanie i zużywanie, oraz odprowadzanie wody nadziemnie lub podziemnie, bezpośrednio lub pośrednio,

b) na odprowadzenie wody i innych cieczy nadziemnie lub podziemnie, bezpośrednio lub pośrednio,

c) na istotną zmianę łożyska lub brzegów wody płynącej,

d) na obniżenie lub podnoszenie zwierciadła wody, zwłaszcza w celu trwałego zbierania wody przez wstrzymywanie odpływów,

e) na budowę i istotną zmianę urządzeń, a w szczególności mostów i kładek, tudzież zakładanie nad wodą i w wodzie przewodów rurowych i kabli,

f) na budowę portów, przystani i dojazdowych kanałów żeglownych, o ile te ostatnie nie stanowią samoistnych dróg wodnych, albo też budowane są przez prywatne przedsiębiorstwo przy udziale lub bez udziału Państwa w kosztach,

g) na urządzenia zakładów kąpielowych przeznaczonych do publicznego użytku,

h) na urządzania stałych przewozów (artykuł 27).

2) Przy stwierdzeniu istnienia i rozmiaru prawa wodnego zaistniałego przed wejściem w życie ustawy wodnej (artykuł 254 a),

3) przy ustaleniu linji brzegu, (artykuł 6 i 109 ustawy wodnej),

4) przy zezwoleniu na użytkowanie wód prywatnych celem zabezpieczenia przed szkodą osób trzecich i cudzych gruntów, a mianowicie gdy chodzi o:

a) wstrzymanie odpływu oraz zanieczyszczanie i marnowanie wody ponad miarę powszechnego użytkowania (artykuł 22 i 25),

b) zmianę odpływu, lub stanu wody płynącej (artykuł 37),

c) wprowadzenie lub wpuszczanie do ziemi materji zanieczyszczających wodę podziemną stojącą lub płynącą, (artykuł 42),

d) odprowadzanie wody płynącej na cudze grunta lub podnoszenie poziomu poza granicami własnych gruntów, (artykuł 38 i 39),

e) rozstrzygnięcie zarzutów i żądań w związku z przeprowadzeniem przez Państwo lub związki samorządowe regulacji (artykuł 45 i 108).

2. Odrębne rodzaje postępowania.

Natomiast odrębne postępowanie przepisuje ustawa wodna gdy chodzi o:

1) zawiązywanie spółek wodnych i związków wałowych, (część VI ustawy wodnej od artykułu 209 do artykułu 225),

2) wywłaszczenie i ustanowienie serwitów (artykuł 124),

3) regulację wód i ubezpieczenie brzegów (artykuł 100 do 111),

4) zabezpieczenie urządzeń piętrzących wodę i ich przebudowa (artykuł 68),

5) osadzenie znaków wodnych przy zakładach piętrzących wodę (artykuł 65 i 66).

Tego rodzaju odrębne postępowanie przeprowadza władza wodna analogicznie jak postępowanie wodno-prawne z tą różnicą, że **omija formalności**

połączone z publicznem ogłoszeniem postępowania i rozprawy a to z tego względu, że wszystkie osoby zainteresowane są znane i mogą być imiennie wezwane.

Jednakowoż w wypadkach, gdy sprawy wodne wymagające z reguły odrębnego postępowaaia wynikną w toku postępowania wodno - prawnego, winny być **połączone z postępowaniem wodno - prawnem i objęte jednem orzeczeniem.**

Z pośród przytoczonych powyżej pod punktami 1 do 5 rodzai odrębnego postępowania omówię szczegółowo.

3. Postępowanie wywłaszczeniowe.

Jeżeli w toku postępowania wodno - prawnego w sprawie udzielenia zezwolenia na odprowadzanie wody z gruntów meljorowanych zajdzie **potrzeba ograniczenia obcych praw własności,** czy to przez ustanowienie służebości lub zarządzenie odstąpienia (wywłaszczenia) gruntów i innych nieruchomości, urządzeń i uprawnień wodnych, wówczas postępowanie wywłaszczeniowe względnie dotyczące ustanowienia służebności, winna władza orzekająca w sprawie zezwolenia na odprowadzenie wody przeprowadzić równocześnie z postępowaniem wodno - prawnem.

Ustawa wodna nie zawiera żadnych przepisów szczegółowych, któreby miały zastosowanie przy dokonywaniu wywłaszczeń, wobec tego należy tutaj zastosować posiłkowo przepisy innych ustaw, jako to zresztą wyraźnie przewiduje ogólnie, odnośnie do wszystkich wypadków w ustawie wodnej szczegółowo nie określonych artykuł 266 ustawy wodnej traktujący o utracie mocy postanowień sprzecznych z ustawą wodną. W szczególności w danym wypadku znajdą zastosowanie przepisy Dekretu z dnia 7 lutego 1919 r. Dziennik Ustaw Nr. 14 pozycja 164, gdyż Dekret ten stanowi **ogólną podstawę prawną dla przeprowadzania wywłaszczeń dla urządzeń użyteczności publicznej.**

W sprawach wodnych można zatem stosować postanowienia tego dekretu przy uwzględnieniu zmian, jakie wprowadziła ustawa wodna co do właściwości władz i środków prawnych.

Orzeczenie wywłaszczające.

Orzeczenie w powyższym wypadku, **o ile przy rozprawie nie doszło do porozumienia między interesowanymi** do czego należy dążyć, musi zawierać także postanowienia oparte na opinji technicznej zamieszczonej w protokóle dochodzenia o potrzebie, przedmiocie i rozciągłości służebności, względnie wywłaszczenia, oraz **o wysokości odszkodowania** oznaczonego przez nieinteresowanych znawców (artykuł 203 ustawy wodnej).

4. Postępowanie wyrównawcze.

Jako odrębny rodzaj należy tutaj przytoczyć także **postępowanie wyrównawcze,** przewidziane w artykule 56 i 57 ustawy wodnej, które ma miejsce, gdy chodzi o unormowanie sposobu użytkowania wody przez kilku uprawnionych.

5. Stosowanie zwyczajnego postępowania administracyjnego przy załatwianiu spraw wodnych.

Wszystkie inne sprawy wodne należy regulować **zwykłem postępowaniem administracyjnem** w myśl przepisów zawartych w Rozporządzeniu Prezydenta z 20 marca 1928 r. (Dziennik Ustaw 36 pozycja 341) przy przestrzeganiu odrębnych zasad o kompetencji władz przepisanych w ustawie wodnej.

6. Postępowanie odwoławcze.

Przeciw orzeczeniu władzy wodnej I instancji przysługuje prawo odwołania w ciągu dni 14 od dnia następującego po doręczeniu, odwołanie ma być skierowane do wyższej instancji administracyjnej, **o ile orzeczenie nie dotyczy odszkodowania.**

Odwołanie można wnieść ustnie, pisemnie, lub telegraficznie. Jako dzień wniesienia odwołania uważa się dzień oddania na pocztę, do Urzędu Telegraficznego, względnie złożenia bezpośrednio do władzy administracyjnej, która wydała zaczepione orzeczenie.

O zachowaniu terminu wniesienia odwołania orzeka instancja odwoławcza.

Moc wstrzymująca odwołania.

Odwołanie wniesione przeciw orzeczeniu I instancji **wstrzymuje wykonanie zaskarżonego orzeczenia,** aż do czasu załatwienia go przez władzę odwoławczą t. j. II instancji.

Wyjątek od powyższej zasady zachodzi przy odwołaniu **od zarządzeń tymczasowych** wydanych przez władze wodne na zasadzie artykułu 228 t. j. w toku postępowania wodno - prawnego. Celem wydania takiego zarządzenia tymczasowego jest zabezpieczenie interesów publicznych względnie prywatnych od niepowetowanej szkody. Odwołanie od orzeczeń tymczasowych nie mocy wstrzymującej.

7. Odwołanie w kwestji odszkodowania.

O ile orzeczenie wodno - prawne dotyczy odszkodowań mogą interesowani udać się **na drogę sądową** w ciągu trzech miesięcy, licząc od dnia doręczenia prawomocnego orzeczenia (art. 203 ust. 2).

8. Skarga do Trybunału Administracyjnego.

Przeciw orzeczeniom, wydanym w dwóch instancjach przysługuje tylko prawo zażalenia, względnie wniesienia skargi do Najwyższego Trybunału Administracyjnego z powodu naruszenia przepisów ustawy.

Najwyższy Trybunał Administracyjny może na wyraźną prośbę dołączoną do skargi **zarządzić wstrzymanie wykonania** zaczepionego orzeczenia.

ROZDZIAŁ V.

POSTĘPOWANIE KARNE W SPRAWACH WODNYCH.

W stosunkach wodnych może zaistnieć cały szereg czynów, naruszających przepisy prawa wodnego, które określamy mianem **przekroczeń lub przestępstw wodnych.**

Ustawa wodna wylicza różnorodne przekroczenia wodne i dzieli je na dwie grupy. Do jednej grupy należą wszystkie przekroczenia ustawy wodnej podległe **orzecznictwu karno-sądowemu,** zaś do drugiej grupy przekroczenia podległe **orzecznictwu karno-administracyjnemu.**

1. Kompetencja sądów.

Do kompetencji sądów należy karanie przebroczeń o charakterze cięższym, a mianowicie:

1) Podnoszenie powierzchni terenu, wznoszenie, rozszerzanie i przenoszenie wystających nad powierzchnię ziemi urządzeń, (grobel, wałów, budynków, murów, drzew, krzaków i t. d.)

2) Usuwanie grobel, wałów i t. p. wzniesień całkowicie lub częściowo, o ile czynności wyszczególnione pod 1 i 2 zostały dokonane bez zezwolenia władzy wodnej I instancji w obszarze zalewu wód płynących nie obwałowanych na wielką wodę (art. 114 i 241).

3) Wprowadzanie do wody wbrew przepisom art. 18 ust. 2 i art. 25 materjałów płynnych, któreby spowodowały zanieczyszczenie tej wody.

4) Stałe unieruchomienie lub zniesienie zakładu piętrzącego wodę bez zezwolenia władzy (art: 70 ust. 1).

5) Spuszczanie nagłe wody nagromadzonej bez upoważnienia władzy (art. 71).

6) Nie utrzymywanie stanu wody na wysokości ustalonej znakiem wodnym (art. 72).

7) Nie urządzenie (ustawienie) i nie utrzymywanie znaku wodnego na urządzeniach piętrzących wodę i na stawach (art. 65).

2. Kompetencja władz administracyjnych.

Do kompetencji władz administracyjnych należy karanie przekroczeń drobniejszych, oraz wszelkie uszkodzenia i nadwerężenia zakładów i budowli wodnych o ile nie podpadają pod powszechną ustawę karną.

Władza administracyjna wydając orzeczenia karne może nałożyć prócz kar pieniężnych w określonych granicach, a w razie nieściągalności areszt zastępczy także obowiązek odszkodowania na wniosek poszkodowanego, jeżeli wynik postępowania karnego daje do tego podstawę dostateczną.

Również orzeczenie karne może nakładać **obowiązek usunięcia na własny koszt** samowolnie przedsięwziętej zmiany, albo nakazać dokonanie zaniechanych robót, jeżeli zagrożony albo dotknięty szkodą tego zażąda, albo dobro publiczne tego wymaga.

3. Odwołanie.

Od orzeczeń karnych władz administracyjnych zapadłych w drugiej instancji można w ciągu dni siedmiu, licząc od daty doręczenia, zwrócić się do władzy orzekającej z żądaniem **skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego.**

W razie odmowy przyjęcia przez władzę administracyjną żądania powyższego można w ciągu trzech dni od zawiadomienia o odmowie złożyć żądanie skierowania sprawy do Sądu Okręgowego celem rozpatrzenia zasadności odmowy. **Żądanie to można złożyć wprost do sądu,** który orzeknie również o przywróceniu terminu wniesienia do władzy administracyjnej żądania skierowania sprawy na drogę sądową.

Wniesienie żądania takiego **wstrzymuje wykonanie orzeczenia władzy administracyjnej.**

4. Przedawnienie.

Dochodzenie i karanie przekroczeń podległych kompetencji władz administracyjnych przedawnia się w ciągu 3 miesięcy, o ile dotyczy przekroczeń wywymienionych w art. 247 ust. 1., natomiast w ciągu 6 miesięcy, o ile dotyczy przekroczeń przewidzianych w art. 247 ust. 2. popełnionych przez naruszenie ustaw regulujących sprawy wodne, jako też rozporządzeń i zarządzeń wydanych w celu ich przeprowadzenia. Bieg przedstawienia rozpoczyna się z chwilą ukończenia karygodnej czynności albo ustania karygodnego zachowania się.

Jednakowoż przedawnienie nie rozciąga się na obowiązek odszkodowania i usunięcia samowolnie przedsięwziętych zmian w urządzeniach wodnych.

ROZDZIAŁ VI.

ZEZWOLENIA NA ODPROWADZANIE WÓD Z TERENÓW MELJOROWANYCH.

1. Zasady ogólne.

Ogólnie obowiązujące zasady wodnego prawa tak materjalnego jak i formalnego mają w całej rozciągłości zastosowanie przy udzielaniu przez władze wodne zezwolenia na odprowadzenie wód z terenów zmeljorowanych, stanowiących własność zarówno osób fizycznych jak i prawnych jakiemi są spółki wodne. Kwestję odpływu wód reguluje ustawa wodna w całym szeregu postanowień zawartych w poszczególnych artykułach, uzależniając stosowanie odnośnych (różnorodnych) postanowień od konkretnych znamion danej sprawy. W szczególności odrębnie traktują postanowienia ustawy sprawę **wód z odpływem naturalnym,** utworzonym przez naturalny spadek terenu, n p. wód opadowych t. zw. dzikich i odpływu ze źródeł, osobno zaś normują sprawę **wód z odpływem sztucznym,** utworzonym n. p. przez urządzenia meljoracyjne.

2. Odpływ wody opadowej i źródlanej.

Co do wód opadowych i odpływów ze źródeł, **z wyjątkiem źródeł mineralnych podlegających monopolowi,** to jakkolwiek w myśl artykułu 4 ustawy wodnej wody te stanowią prywatną własność właściciela gruntu i ten może niemi dowolnie rozporządzać, jednakowoż ustawa wodna w artykule 17 ogranicza prawo swobodnego rozporządzania przez właściciela i **zakazuje zmiany dotychczasowego kierunku odpływu tych wód** ze szkodą gruntu niżej położonego, o ile gospodarcze względy właśnie takiej zmiany nie domagają się.

3. Odpływ wody sztucznej.

Natomiast odnośnie odprowadzania innego rodzaju wód, za wyjątkiem wód pochodzących z gospodarstwa domowego (artykuł 21 ustawy wodnej), ustawa wymaga **wkroczenia władzy wodnej,** czy to w postaci deklaracji, czy też formalnego zezwolenia.

Oświadczenie (deklaracja) władzy wodnej:

a) Potrzebę takiego oświadczenia (deklaracji) władzy, że z jej strony niema przeszkód do odprowadzenia wód, dyktuje artykuł 25 ustawy wodnej, który wyraźnie to postanawia, że kto chce wodę lub inne ciecze ponad miarę powszechnego użytkowania do wód odprowadzać, **musi o tem uprzednio zawiadomić władzę wodną,** która na skutek tego oświadcza

się przychylnie lub zabrania odprowadzenia z podaniem powodów. Niniejsze postanowienia artykułu 25 stosownie do jego brzmienia, mogą być stosowane **jedynie w wypadkach mniejszej wagi,** n. p. gdy chodzi o odprowadzenie wody meljoracyjnej, a zatem w ilości ponad miarę powszechnego użytkowania, z gruntów przyległych bezpośrednio do wód płynących.

Zezwolenie władzy wodnej.

b) Natomiast w wypadkach, w których odprowadzenie wód ponad miarę powszechnego użytkowania nie może inaczej odbywać się jak tylko rowami otwartymi lub krytymi, przeprowadzonymi na gruntach obcych, przy równoczesnem naruszeniu praw cudzej własności lub posiadania, **wymaga ustawa wodna formalnego zezwolenia władzy.**

Wymóg taki zawiera artykuł 45 ustawy wodnej, który w ust. 1 pkt. 1 postanawia, że pozwolenie władzy jest niezbędne do **odprowadzania** wody nadziemnie lub podziemnie bezpośrednio lub pośrednio, jakoteż w ust. 1 pkt. 2 tegoż artykułu, który wymaga takiegoż zezwolenia władzy do **doprowadzania wody** nadziemnie lub podziemnie, bezpośrednio lub pośrednio.

Z postanowień zawartych w artykule 36, który nadaje właścicielowi gruntu prawo dowolnego rozporządzenia wodą, znajdującą się na powierzchni lub pod powierzchnią jego gruntu zdawałoby się, że on nie potrzebuje zezwolenia władzy do odprowadzania takiej wody do wód stanowiących jego własność.

Jednakowoż ograniczenia tego prawa właściciela określone zostały w artykule 37 ustawy wodnej, który zawiera zakaz zmiany odpływu ze szkodą innych, następnie zmiany stanu wod wskutek czego wynikałaby szkoda w gruntach osób trzecich, a wreszcie, gdyby osoby te doznawałyby przez to ograniczenia w swoich prawach do wody.

Wskazanym jest uzyskanie zezwolenia władzy wodnej w wypadku urządzenia nowego odpływu do wody płynącej chociażby celem uniknięcia przykrych następstw nielegalnego działania lub potrzeby zabiegania o oświadczenie władzy, przewidziane w artykule 25 ustawy wodnej.

Pozwolenia na odprowadzenie wód udziela właściwa władza wodna w myśl zasad ogólnie obowiązujących w postępowaniu wodnem, a więc na skutek prośby i po zakończeniu formalnego postępowania wodno-prawnego, przeprowadzonego w myśl postanowień części VI ustawy wodnej.

Właściwą do udzielania zezwolenia **odnośnie wód żeglownych i spławnych** jest władza wodna II instancji t. j. Urząd Wojewódzki, odnośnie innych wód, Starostwo.

aa. Odprowadzenie wód ze względu na interes publiczny.

Przeprowadzenie postępowania wodno-prawnego w sprawie udzielania zezwolenia na odprowadzenie wód domagają się z jednej strony względy publiczne, zaś z drugiej strony względy natury prywatnej.

Interes publiczny ujawnia się przy odprowadzaniu wód ponad miarę powszechnego użytkowania i wód sztucznych (meljorowanych) do wód płynących publicznych. których dotychczasowy stan wskutek przypływu nowych wód można doznać niepożądanych zmian n.p. w utrudnieniu swobodnego odpływu lub nawet przez wprost szkodliwe podniesienie się dotychczasowego poziomu wód.

bb Odprowadzenie wód ze względu na interes prywatny.

Natomiast **względy natury prywatnej** domagają się ułatwienia uregulowania stosunków prywatno-prawnych przedewszystkiem między przedsiębiorcą meljorującym swe grunta z jednej strony, a właścicielami wód (prywatnych) zainteresowanymi w skutkach przypływu do ich wód (prywatnych) odpływami sąsiada odprowadzonemi z jego gruntów zmeljorowanych. Również należy tu wziąć pod uwagę interesa właścicieli gruntów, które zostaną obciążone służebnościami na rzecz nowo powstającego przedsiębiorstwa meljoracyjnego względnie przez które i na które i na których zostaną wykonane techniczne urządzenia odprowadzające wodę bez korzyści dla tych gruntów obciążonych.

Również kwestję odprowadzenia wód ponad miarę powszechnego użytkowania, żłobinami naturalnemi musi uregulować postępowanie wodno prawne, chociażby z tego względu, że rowami tymi normalnie odpływa tylko woda opadowa. W sprawie utrzymania wolnego odpływu w takich rowach ustawa wodna nie zawiera wyraźnych przepisów, wobec czego tylko drogą domniemania można takie rowy podciągnąć pod pojęcie wód płynących.

4. Środki przymusowe.

a) Przewidując nieustępliwość zainteresowanych osób trzecich, lub bardzo często wysuwanych przez nich daleko idących żądań, niewspółmiernych do wartości ograniczeń praw tychże na rzecz przedsiębiorstw meljoracyjnych, ustawa wodna przewiduje **środki przymusowe** względem tych zainteresowanych osób trzecich t. j. właścicieli gruntów sąsiednich, **z którymi w czasie rozprawy nie doszło do polubownego załatwienia sprawy.**

b) Ponieważ ustawa wodna przewiduje „rozprawę" z zainteresowanymi w artykule 198/1, t. j. w części zawierającej przepisy o postępowaniu wodno-prawnem, wynika stąd dowodnie, że te **środki przymusowe może władza przypisać w orzeczeniu, którem udzieliła zezwolenie na odprowadzenie względnie doprowadzenie wód.**

c) W jakiej rozciągłości może władza udzielająca zezwolenia wodno-prawnego zastosować prawa przymusowe, określa artykuł 124 ustawy wodnej, który postanawia, że na rzecz przedsiębiorstwa, które ma na celu osuszenie rowami lub drenami, względnie odprowadzenie wód zużytych, o ile ono nie może być celowo lub tylko z niepomiernie wysokiemi kosztami prac prowadzone bez uszczuplenia cudzych praw własności, a oczekiwane korzyści z nowo powstającego przedsiębiorstwa meljoracyjnego znacznie przewyższają straty w gruntach i prawach sąsiadów, mogą być ustanowione za odszkodowaniem stosowne ograniczenia (służebności) i obciążenia prawa własności gruntów i wód płynących, potrzebnych do wykonania przedsiębiorstwa. Gdy to do osiągnięcia celu jest niedostateczne muszą być odstąpione (ewentualnie wywłaszczone na rzecz nowo powstającego przedsiębiorstwa meljoracyjnego potrzebne grunty i inne nieruchomości, urządzenia i zakłady, prawa, a nawet istniejące cudze upra-

wnienia wodne, które mają mniejsze znaczenie gospodarcze niż udzielić się mające zezwolenie.

c) Natomiast artykuł 127 ustawy wodnej przewiduje zastosowanie środków przymusowych przeciw posiadaczom uprawnień wodnych i postanawia, że **prawa piętrzenia wody mogą być odebrane lub ograniczone za odszkodowaniem** na żądanie osób zainteresowanych z powodu przeważających korzyści dla rolnictwa.

d) W myśl postanowień art. 128 ustawy wodnej nawet przedsiębiorcy urządzeń do odwodnienia gruntów obowiązani są **zezwolić na wspólne użytkowanie** tych urządzeń osobom trzecim (spółkom wodnym), gdy one nie mogą doprowadzić wód w inny sposób jak tylko niepomiernie wysokim kosztem, jednakże bez istotnego naruszenia urządzeń, za wynagrodzeniem przez te trzecie osoby na rzecz przedsiębiorcy szkody wyrządzanej wspólnem użytkowaniem urządzeń i po złożeniu na żądanie przedsiębiorcy stosownego zabezpieczenia. Jedynie do spółek wodnych (związków wałowych) przepis powyższy nie ma zastosowania. Jednakowoż gdy taki wypadek zajdzie spółka wodna jest obowiązaną w myśl art. 163 ustawy wodnej przyjąć osoby zainteresowane do spółki na warunkach członków.

5. Projekt meljoracyjny.

Do podania o pozwolenie na odprowadzenie wód, określone przy meljoracjach jako **„uregulowanie odpływu“** winien być dołączony przedewszystkiem projekt techniczny, sporządzony przez uprawnionego znawcę wraz z opisem technicznym.

Projekt ten stanowi najistotniejszą podstawę do przeprowadzenia postępowania wodno-prawnego.

Musi on zawierać wszelkie dane, dotyczące stosunków wodno-prawnych przedsiębiorcy i wszystkich zainteresowanych, tak obecnych jak i zgodnie z projektem zaistnieć mających i w ten sposób je zobrazować, by zainteresowani mogli się dokładnie zorjentować i stosownie do postanowień art. 196/1 ustawy wodnej z chwilą ogłoszenia rozprawy wodno-prawnej i wyłożenia projektu do publicznego wglądu (art. 195/2 ustawy wodnej) mieli możność wniesienia oświadczeń, zarzutów i żądań, oraz by władza wiedziała kto poniesie szkody i straty i tych mogła wezwać do rozprawy (art. 191 i 195). W przeważającej ilości wypadków **projektodawcy projektów meljoracyjnych przechodzą nad kwestją odpływów do porządku dziennego,** bądź też zaledwie jej powierzchownie dotykają, a tylko w nader nielicznych wypadkach kwestja odpływów znajduje całkowite rozwiązanie.

Liczne przykłady wyprowadzania wody odpływowej z gruntów meljorowanych na sąsiednie grunta lub łąki, wpuszania wody do t.zw. rowów, w których z powodu małego spadu woda się zatrzymuje lub występuje z powodu małej pojemności koryta z brzegów i zalewa okoliczne tereny, odprowadzania wody do wód stojących t. j. bez odpływu lub nawet płynących a nieuregulowanych, co wpływa na podniesienie się poziomu i o ile nie powoduje zalewu okolicznych terenów, to w każdym wypadku powoduje ich zabagnienie lub podtopienie, wreszcie odprowadzenie wód do rowów przydrożnych nie przygotowanych do tego celu przez co wyrządza się wprost nie dające się określić szkody, dowodnie świadczą o konieczności sporządzania projektów meljoracyjnych z uwzględnieniem odpływów. Te same względy dyktują władzom bezwzględny **obowiązek stania na straży interesu dobra publicznego** i przestrzegania, by obowiązujące w tym względzie przepisy prawne zawarte nie tylko w ustawie wodnej ale także w Instrukcji o sporządzeniu projektów technicznych urządzeń meljoracyjnych i ich kosztorysów (art. 11 i 12) ogłoszonej Rozporządzeniem Ministerstwa Rolnictwa z dnia 26/IX 1925 r. Monitor Polski Nr. 232 z 7 października 1925 r. były bezwzględnie przestrzegane.

Również obwieszczenie Ministerstwa Rolnictwa z dnia 1/X 1925 r. o zasadach udzielania przez Państwowy Bank Rolny (P. B. R.) pożyczek z państwowego funduszu na meljoracje rolne w art. 6 domaga się odpowiednio sporządzonego projektu, zaś Państwowy Bank Rolny nadto **wymaga zaświadczenia władzy „że odpływy są zapewnione“**

Wobec tego każdy projekt nierozwiązujący dostatecznie sprawy odpływów, a co więcej przewidujący jedynie „wsiąkanie” wody zmeljorowanej w obce grunta, winna władza wodna **zwrócić do uzupełnienia.**

6. Orzeczenie zawierające zezwoleni. na odprowadzenie wody.

Zezwolenia na odprowadzanie wód winny zawierać dokładną treść uprawnień, które zostaną nadane, oraz określać stosunki przedsiębiorcy do praw i uprawnień osób trzecich. (Załącznik Nr. 28).

ROZDZIAŁ VII.

STAWY RYBNE.

1. Zezwolenia na zakładanie, utrzymywanie, użytkowanie i spuszczanie stawów.

Naczelna zasada prawa wodnego, że do użytkowania wód płynących i budowy odnośnych urządzeń na tych wodach (art. 24, 36 i 45) wymagane jest zezwolenie władzy wodnej ma zastosowanie i do stawów.

Zezwolenia z ustawy wodnej wymagają tylko stawy niepozostające w bezpośrednim połączeniu z zakładem o sile wodnej. Natomiast stawy np. młyńskie, stanowiące magazyn wody roboczej, a tem samem bezpośrednio połączone z młynem, nie wymagają osobnego zezwolenia władzy, albowiem stawy te stanowią część składową urządzeń wodnych odnośnego młyna.

W danym wypadku istotę zezwolenia, które władza wydaje na podstawie dochodzenia formalnego, tj. przeprowadzonego w myśl postanowień cz. VI ustawy wodnej, **stanowi uprawnienie na nawodnienie stawu** z uwzględnieniem interesów publicznych, jak i cudzych praw, a w szczególności, by sąsiadujące grunty używane do produkcji rolnej nie doznały zabagnienia. W razie sprzeczności interesów gospodarczych stron — rozstrzyga o udzieleniu względnie odmowie zezwolenia interes o większem znaczeniu gospodarczem. Natomiast **nie potrzeba zezwolenia na roboty ziemne,** wykonywane przez przedsiębiorcę przed wydaniem zezwolenia, chociażby one miały stanowić części składowe urządzeń przyszłego stawu (np. groble).

2. Zakładanie stawów.

a) Stawy winny być zakładane w takiem położeniu względem osiedli ludzkich, aby te nie były narażone na niebezpieczeństwo zalewu.

Dopuszczalny **najwyższy stan zwierciadła wody** w stawie należy **oznaczyć stałym znakiem wodnym** urządzonym w sposób możliwie prosty, a celowy, stosownie do wskazań władzy.

b) Jeżeli przewidu e się możliwość potrzeby zniesienia w przyszłości stawu w interesie dobra publicznego, należy w myśl art. 46 ustawy wodnej udzielić pozwolenia na założenie stawu **na czas ograniczony.**

c) **Groble stawowe** powinny być zbudowane według zasad wiedzy technicznej w ten sposób i w takich rozmiarach, aby przy najwyższym stanie wody odpowiadały wszelkim warunkom stałości tak z uwagi na samą groblę, jak i grunt tworzący jej podstawę.

Groble powinny być wykonane w takim odstępie od granicy cudzych gruntów, aby było możliwem przeprowadzenie tam później rowu, celem **odprowadzenia wód przesiąkających;** odstęp ten nie powinien być mniejszy niż 4 m.

Korona grobli stawu o powierzchni ponad 5 ha powinna wznosić się przynajmniej 0,5 m. nad najwyższy dozwolony stan wody w stawie. Szerokość korony należy oznaczyć zależnie od ważności grobli dla bezpieczeństwa publicznego, rodzaju materjału, z jakiego jest zbudowana, rodzaju podłoża i wysokości grobli.

Szerokość korony grobel zewnętrznych (obwodowych) powinna wynosić conajmniej 1.00 m.

Jeżeli groble są tylko odarniowane i nie posiadają innych szczególnych ubezpieczeń, stosunek pochyłości skarp winien być nie mniejszy, niż 1:1.5.

Skarpy grobli, o ile nie posiadają innych szczególnych ubezpieczeń, winny być wyłożone darniną lub obsiane mieszanką traw.

d) Staw winien posiadać **urządzenia do spustu**, do przepuszczania wielkich wód i do regulowania stanu wody.

Urządzenia do spustu mogą być łączone z urządzeniami tak do przepuszczenia wielkich wód, jak i do regulowania stanu wody.

O ile spust ma się odbywać za pomocą rury przeprowadzonej przez groblę należy kłaść szczególną uwagę na uzyskanie należytej szczelności między ścianami rury a groblą, na należyte ufundamentowanie rury i na zabezpieczenie wylotu rury od podmycia.

Kraty w miejscach dopływu i odpływu powinny być tak urządzone, żeby powierzchnia otworów przewyższała powierzchnię przekroju rury o tyle przynajmniej, aby prędkość przepływu przez kratę dorównywała prędkości przepływu przez rurę.

Kanały odpływowe powinny mieć takie wymiary i być tak urządzone; ażeby woda odpływająca nie występowała na brzegi i nie powodowała szkód.

Urządzenia do spuszczania wody winny być zabezpieczone w odpowiedni sposób przed otwieraniem ich przez osoby postronne.

Urządzenie to regulowania stanu wody **(mnich)** powinno pozwalać na regulację tego stanu w granicach wywołanych zmianami w zwyczajnym odpływie wody.

Co do przeprowadzenia rur przez groblę, co do użycia krat i co do urządzenia kanału odpływowego mają odpowiednie zastosowanie przepisy dotyczące urządzeń do spuszczania wody.

Urządzenia do przepuszczania wielkich wód t. j. **przelewy i śluzy,** winny mieć takie wymiary, aby wystarczały do całkowitego przepływu nadzwyczajnych wielkich wód.

Urządzenia te powinny być założone ile możności w naturalnym gruncie, a nie w grobli, a w razie konieczności umieszczenia ich w grobli, winno się wybierać na nie miejsca dla grobli najmniej szkodliwe. Całe urządzenie należy ochronić w odpowiedni sposób przeciw niebezpieczeństwu podmycia spodem i z boków, jako też podmycia u wypływu.

Wysokość stawideł śluzowych oraz wszelkiego rodzaju zamknięć przelewu należy tak wyznaczyć, żeby górna ich krawędź w stawie zamkniętym leżała dokładnie w poziomie dozwolonego najwyższego stanu wody.

Stawidła i wszelkie zamknięcia otworów przelewowych powinny być opatrzone takiemi przyrządami do podnoszenia względnie opuszczenia, żeby czynności te mogły być dokonywane przez 1 lub 2 ludzi.

Co do urządzenia kanału odpływowego i co do zabezpieczenia urządzeń przed osobami postronnemi mają odpowiednie zastosowanie przepisy § 3.

O ile staw posiada wystarczające zabezpieczenia od wtargnięcia do niego wielkich wód przez obwałowanie lub inne urządzenia techniczne, można zaniechać wykonania urządzeń do przepuszczania wielkich wód.

W wypadkach gdy może zagrażać z powyżej położonych terenów napływ wielkich wód na groble stawowe, należy dla zabezpieczenia grobel od uszkodzeń i przerwania stosować kanały obwodowe, czyli burzowe.

Jeżeli wskutek spiętrzania wody w stawach zagraża cudzym gruntom zabagnienie, należy dla zapobieżenia temu przeprowadzić rowy osuszające, o należytym odpływie, oddzielające stawy od tych gruntów; dla osiągnięcia tego celu mogą być również wykorzystane kanały burzowe.

W stawach o dopływie z rzek lub innych zbiorników wody wymiary i budowa kanału dopływowego i szluzy wpustowej, winny być przystosowane do ilości doprowadzonej wody i tak urządzone, aby była wykluczona możność zalewu, zabagnienia lub jakichkolwiek uszkodzeń cudzych gruntów.

Urządzenia do wpustu wody, winny być w odpowiedni sposób zabezpieczone przed otwieraniem ich przez osoby postronne.

e) **Projekty** dołączone do próśb o pozwolenie na założenie stawu, powinny zawierać dokładny szczegółowy plan sytuacji stawu, plan ogólny najbliższego dorzecza w podziałce w 1:25.000 do 1:126.000 z wykreśleniem położenia projektowanego stawu, przekroje grobel, przekroje kanałów dopływowych i odpływowych, projekty pomocniczych urządzeń, jak: jazy, śluzy, przelewy i t. p. oraz uzasadnienie hydrologiczne przyjętych w projekcie wymiarów.

3. Utrzymanie, użytkowanie i spuszczanie stawów.

Urządzenia stawowe należy w takim stanie utrzymywać, aby nie powodowały szkód dla interesów publicznych i praw cudzych. Z tego powodu w pozwoleniu na założenie stawu mają być zamieszczane dokładne przepisy co do utrzymania w dobrym stanie stawów i urządzeń pomocniczych, oraz co do sposobu napełnienia i spuszczania stawów.

Spust wodny winien być dokonywany w ten sposób, aby budowle wodne na kanale odpływowym i urządzenia meljoracyjne połączone z tym kanałem nie mogły być uszkodzone, oraz aby interesy publiczne i prawa osób trzecich nie doznawały szkody.

4. Zniesienie stawów.

Na zniesienie stawu należy uzyskać pozwolenie władzy w celu zabezpieczenia interesu publicznego i prawa osób trzecich.

Zezwolenia takiego może władza odmówić, gdyby przez zniesienie lub unieruchomienie urządzenia mogłyby inne osoby zainteresowane ponieść szkodę.

W ostatnim wypadku t.j. gdyby odmowa nastąpiła w interesie osób trzecich, winny te (osoby) na żądanie właściciela zwrócić mu koszty utrzymania urządzenia, albo też same je utrzymywać.

ROZDZIAŁ VIII.

ZADANIA SŁUŻBY BEZPIECZEŃSTWA W PRAWIE WODNEM.

1. Należyte wykonywania postanowień ustawy wodnej wymaga nadzoru władz do tego przez ustawę powołanych.

Władzą powołaną do nadzoru są przedewszystkiem władze wodne (art. 226 ustawy wodnej).

Natomiast bezpośredni nadzór nad przestrzeganiem przepisów ustawy wodnej, jakoteż wydanych w celu ich przeprowadzenia rozporządzeń i zarządzeń władz wodnych, wykonują **miejscowe władze policyjne.**

Władze policyjne w **wypadkach naglących** mają prawo bezzwłocznie zarządzić to, czego wymaga interes publicznego bezpieczeństwa, gdzie jednak nie ma niebezpieczeństwa w zwłoce, mają przedtem **zasięgnąć wskazówki u właściwej władzy wodnej.**

W razie wydania takiego zarządzenia miejscowa władza policyjna może **przeprowadzić zastępczo na koszt ociągających się potrzebne roboty,** o ile obowiązani nie uczynią dobrowolnie zadość otrzymanemu poleceniu w wyznaczonym terminie (art. 227 ust. wod.).

Przykładem naglącego wypadku **jest powódź.**

2. Pomijając powyższe wypadki naglące, winny lokalne władze policyjne przedewszystkiem zwracać uwagę na **wszelkie przekroczenia ustaw regulujących prawa wodne,** jako też odnośnych zarządzeń władz wodnych i w wypadku ich ujawnienia bezzwłocznie o tem **donosić** władzy wodnej.

Dla orjentacji, jakie mogą zaistnieć przekroczenia wodne, wystarczy zaznajomić się z uwagami zawartemi w niniejszej broszurze w rozdziałach „O obowiązkach właścicieli i zarządców zakładów wodnych" oraz „O postępowaniu wodno karnem".

3. Do drobniejszych przekroczeń ustawy wodnej należy zaliczyć **wszelkie czynności przedsiębrane** na wodach płynących, lub **zaniechania,** których wynikiem jest wstrzymywanie wolnego przepływu wody.

Do takich niedozwolonych czynności należy między innemi:

a) wstawianie do wód płynących skrzyń do przechowywania ryb,

b) wznoszenie w korycie rzeki grobelek i zastawek do łowienia ryb, prania bielizny, czerpania wody i moczenia konopi i lnu, oraz

c) niszczenie urządzeń ubezpieczających brzegi np. plantacji wiklin. Odnośnie moczenia konopi i lnu władza wodna może wyjątkowo, aż do odwołania, udzielić zezwolenia tam, gdzie na urządzenie osobnych dołów miejscowe warunki nie pozwalają.

Natomiast do karygodnych zaniechań należy między innemi nie dopełnienie przez właścicieli gruntów przybrzeżnych obowiązku utrzymania wodnego odpływu wód płynących i zaniedbanie ochrony brzegów.

Miejscowe organa policyjne są obowiązane w danych wypadkach do bezzwłocznej interwencji, aby w ten sposób przyczynić się do utrzymania stosunków wodnych w należytym stanie.

ROZDZIAŁ IX.

WSKAZÓWKI TECHNICZNE PRZY POSTĘPOWANIU WODNO-PRAWNEM.

W OPRACOWANIU INŻYNIERA STAN. MOSTOWSKIEGO.

1. Do wszelkich podań o pozwolenie w sprawach wodnych musi być dołączony projekt, na podstawie którego władza wodna przeprowadza dochodzenie wodno-prawne według postanowień części szóstej ustawy wodnej z dnia 19 września 1922 roku (Dziennik Ustaw R. P. z roku 1922 Nr. 102 poz. 936). Ponieważ artykuł 45 tejże ustawy, ustęp 1, punkt 4 opiewa, że pozwolenia władzy wodnej potrzeba: „do obniżania lub podnoszenia zwierciadła wody, zwłaszcza trwałego zbierania wody przez wstrzymywanie odpływu", co właśnie ma miejsce przy zakładach o sile wodnej, do podań zatem o założenie takich zakładów musi być dołączony **projekt, obrazujący w należyty sposób stosunki wodne,** jakie powstają w danem miejscu przez wybudowanie w rzece urządzeń piętrzących wodę.

2. **Projekt taki winien zawierać:**

1) **Plan sytuacyjny** rzeki w skali 1 : 2000 na długości działania krzywej spiętrzenia, z uwidocznieniem miejsca założenia urządzeń wodnych, z oznaczeniem granic przyległych do rzeki gruntów poszczególnych właścicieli, wraz z uwidocznieniem punktów wysokościowych tychże gruntów.

2) **Profil podłużny** rzeki również na długości krzywej piętrzenia.

3) Charakterystyczne **profile poprzeczne** rzeki przez całą dolinę tejże.

4) **Projekt urządzeń wodnych** t. j. urządzeń piętrzących wodę i doprowadzających ją na silniki (motory) wodne z wykazaniem jakości motoru.

5) **Sprawozdanie techniczne** zawierające wszelkie dane wyszczególnione w art. 191 ustawy wodnej, ustęp 1 od a) do g), a przedewszystkiem **obliczenie wody roboczej** (ilość wody w metrach sześciennych przepływającej na jedną sekundę) Q_2 i wielkiej Q_4, siły popędowej w koniach mechanicznych (K. M.), światła szluzy burzowej, oraz krzywej spiętrzenia.

Plany mają być wykonane na papierze trwałym, o formacie papieru kancelaryjnego i ujęte w teczkę.

3. W myśl artykułu 229 ustawy wodnej każdy zakład wodny czy to już istniejący, czy też nowo powstający winien być **zapisany do księgi wodnej.**

Ponieważ dawne t. j. istniejące przed wejściem w życie polskiej ustawy wodnej, zakłady wodne, w bardzo nielicznych wypadkach mogą wykazać się zatwierdzonym przez byłe władze rosyjskie **rozmia-**

rem prawa, odnoszącym się do wysokości piętrzenia wody w rzece muszą władze wodne ustalić wysokość spiętrzania przy tych zakładach na podstawie planów użytych do dochodzenia wodno-prawnego, które powinny zawierać wszystko to co wyżej wyszczególniono.

Czynność rzeczoznawcy w danym wypadku polega na zbadaniu, czy przedłożone plany zgadzają się z rzeczywistością, na opisie stanu faktycznego w dniu dochodzenia oraz wydaniu opinji technicznej, która posłuży władzy wodnej do ułożenia orzeczenia co do wysokości spiętrzania wody przy danym zakładzie wodnym.

Czynność przy badaniu stosunków wodnych przy zakładzie wodnym należy rozpocząć od pomiaru grubości warstwy wody na progu szluzy spiętrzającej wodę. W planach winna być podana rzędna (cota) progu szluzy, a dodana do tej rzędnej grubość warstwy wody da nam rzędną piętrzonej wody w rzece, którą należy porównać z rzędną spiętrzenia zaznaczoną w planach. Przy oznaczaniu rozmiaru prawa przy zakładach już istniejących, należy stwierdzić czy wysokość spiętrzania utrzymywana przed dniem 1 stycznia 1913, roku ustalona podczas dochodzenia odpowiada rzędnej spiętrzenia zaznaczonej w planach. Zarazem należy sprawdzić, czy przedłożone plany urządzeń wodnych zgadzają się z rzeczywistością oraz zwrócić uwagę w jakim stanie urządzenia te znajdują się.

Po ustaleniu rzędnej spiętrzania wody w rzece należy dokonać obchodu rzeki w górę od urządzeń wodnych na długości działania krzywej spiętrzania (długość ta winna być obliczoną w sprawozdaniu technicznem).

4. Obchód przez rzeczoznawców technicznych.

Podczas obchodu należy badać:

a) **czy przedłożony plan sytuacyjny, jak też i profil podłużny rzeki, zgadzają się z rzeczywistością,**

b) następnie jak wysoko wznoszą się przyległe do rzeki grunta ponad zwierciadło wody spiętrzonej w rzece,

c) **jaki mają te grunta spad:** od rzeki czy do rzeki,

d) jaki jest **stan ich wilgotności:** czy zatopione, czy podtopione, czy też suche,

e) jaki jest **stan roślinności** na nich,

f) zaznaczyć również należy czy do rzeki przylegają łąki, czy też grunta orne,

g) w razie zalania gruntów wodą występującą z rzeki podać mniej więcej **powierzchnię zatopioną,**

h) o ile zachodzi okoliczność podtapiania gruntów należy zbadać, czy **przyczyną podtapiania** jest bezwzględnie spiętrzanie wody w rzece, lub czy też przyczyniają się do tego inne czynniki jak naprzykład źródliska wytryskające z pod stoków niziny itp.,

i) należy również zaznaczyć czy wzdłuż rzeki istnieją jakie rowy lub stare koryto rzeki z ujściem poniżej urządzeń wodnych,

k) o ile przy młynie istnieje staw, będący magazynem wody dla niego i staw ten jest ogroblowany, lub o ile rzeka jest groblowaną, należy zwrócić uwagę na **groblę,** a mianowicie:

1) ile korona grobli wznosi się ponad zwierciadłem wody spiętrzonej,

2) czy korona ta jest odpowiedniej szerokości,

3) jaki jest stosunek wysokościowy zwierciadła wody w rzece do gruntów za groblą,

4) jaki jest stan tych gruntów,

5) czy istnieją **rowy chwytające wody przesiąkające przez groblę,** i czy te rowy spełniają swoje zadanie. Rowy powinny mieć ujście poniżej urządzeń wodnych.

l) Jeżeli na przyległych do rzeki gruntach zauważono **rowy meljoracyjne** (osuszające) należy zbadać, czy rowy te mają dobry odpływ, t. j. czy ujście ich znajduje się nad zwierciadłem wody spiętrzonej.

m) Gdy do rzeki mają ujście **rowy odpływowe z pól drenowanych** należy zbadać, czy objekty drenowe (wyloty) z powodu spiętrzania wody w rzece nie są narażone na podtapianie.

n) W protokóle należy zaznaczyć, czy woda piętrzoną jest na samej rzece, czy też na kanale prowadzonym do rzeki. Należy również zwrócić uwagę **w jakim stanie znajduje się koryto rzeki,** czy jest czyste, czy zarośnięte chwastami, chwasty bowiem w korycie rzeki powodują **dodatkowe piętrzenie wody,** co może w znacznej mierze przyczyniać się do pogorszenia stosunków wodnych na przyległych gruntach.

5. Spuszczanie wody.

Czasem może zajść potrzeba zbadania, jak przedstawiają się stosunki wodne na przyległych do rzeki gruntach, **gdy woda zostanie spuszczoną** i tak pozostanie przez dłuższy okres czasu i jak wtedy ustali się zwierciadło wody w korycie rzeki. W tym wypadku należałoby zaznaczyć wysokość spiętrzenia wody w dniu dochodzenia na szluzie oraz w korycie rzeki. Uskutecznić to można przez zabicie w korycie rzeki w pewnych od siebie odległościach szeregu pali, a na nich, przez zabicie gwoździ równo ze zwierciadłem wody, lub też przez odpowiednie zacięcie na palach, zaznaczymy stan wodny w korycie rzeki przy spiętrzeniu wody. Następnie należy polecić **spuszczenie wody na przeciąg czasu dwuch do trzech tygodni** i po upływie tego czasu pomierzyć, o ile zwierciadło wody na szluzie i w korycie rzeki obniżyło się do znaków poprzednio zrobionych. W protokóle dochodzenia należy opisać stan gruntów przy pierwszem badaniu i jak one przedstawią się przy następnym badaniu. Porównanie tych dwuch stanów przybrzeżnych gruntów da nam obraz, jak utrzymywane spiętrzenie wody w rzece oddziaływa na te grunta.

6. Koniecznem jest zbadanie, jak przedstawia się **koryto rzeki** poniżej urządzeń wodnych, a mianowicie jak usytuowane są brzegi rzeki naprzeciw szluzy upustowej i czy wielkie wody podczas otwarcia szluzy mogą powodować obrywanie brzegów. Jeżeliby taki wypadek zachodził. winien rzeczoznawca orzec, na jakiej długości i w jaki sposób winno nastąpić **zabezpieczenie brzegów.**

Należy również wyjaśnić przez zbadanie świadków, czy **wielkie wody wiosenne** przechodzą swobodnie przez otwartą szluzę, czy też uchodzą innemi drogami.

7. Zbadanie i zaopinjowanie zarzutów.

Wszelkie zarzuty podnoszone przez strony zainteresowane co do wysokości spiętrzania wody, lub też szkód powodowanych tem spiętrzaniem, winien rzeczoznawca zbadać, wyjaśnić je i **wyrazić co do nich swą opinję.**

8. Podczas dochodzenia należy starać się **o dobrowolne uchylenie podniesionych zarzutów** i przyjście do skutku porozumienia między zainteresowanymi, a o ile to nieda się uskutecznić winien rzeczoznawca zaopinjować o potrzebie wykonania **urządzeń ochronnych**, przeciwdziałających szkodliwemu działaniu spiętrzania wody.

Gdyby z powodu trudności terenowych urządzenia takie nie dały się zastosować winien rzeczoznawca **orzec o potrzebie ustanowienia służebności lub wywłaszczenia gruntów** na rzecz przedsiębiorstwa, względnie o wysokości uiścić się mającego **odszkodowania**.

To wszystko co podczas obchodu znalazł rzeczoznawca odnośnie do spiętrzania wody w rzece winien umieścić w protokóle dochodzenia i podać na podstawie poczynionych spostrzeżeń, jak spiętrzenie potrzebne do utrzymania zakładu w ruchu oddziaływa na przyległe do rzeki grunta i w jakim stopniu z powodu tego spiętrzania narażone są interesy osób trzecich. Gdy wynikają z powodu spiętrzenia w rzece wody szkody należy zaopinjować, co byłoby wskazanem zrobić żeby szkodom tym przeciwdziałać.

Wymogi dla urządzeń spiętrzających.

9. Co do urządzeń piętrzących wodę mają być przestrzegane odpowiednie warunki, a mianowicie:

a) **wysokość stawideł** szluzy piętrzącej wodę winna być tak wymierzona, aby górna ich krawędź przy zamkniętej szluzie dokładnie stykała się ze zwierciadłem wody dozwolonego spiętrzania tejże.

b) stawidła szluzy powinny być zaopatrzone w takie **urządzenia do podciągania**, żeby ich podnoszenie i spuszczanie mogło się odbywać z łatwością, skutecznie i bez niebezpieczeństwa. Przyrządy do podciągania winny być **zaopatrzone zamknięciem** dla zapobieżenia samowolnemu poruszaniu ich przez osoby niepowołane,

c) o ile zakład istnieje **na rzece spławnej** winien rzeczoznawca umieścić zastrzeżenie co do zaopatrzenia jazu (szluzy) **w przepust dla tratw.**

10. W protokóle należy zaznaczyć, że właściciel młyna winien własnym kosztem **przeczyszczać koryto rzeki corocznie** z naniesionego namułu i wyrośniętych chwastów na długości działania krzywej spiętrzania.

11. Znaki wodne stałe. Również podczas dochodzenia należy zbadać gdzie i jak mają być urządzone **znaki wodne** i odpowiednie postanowienie umieścić w protokóle.

12. Znaki wodne tymczasowe. W razie potrzeby umieszczenia tymczasowego znaku wysokości spiętrzania wody, może to mieć miejsce przy podtapianiu silników (motorów) wodnych zakładu powyżej leżącego, lub wobec nadmiernych szkód wyrządzanych na przyległych do rzeki gruntach cudzych, należy ustanowić **tymczasowy znak wysokości** spiętrzania wody. Znak taki, najlepiej w postaci **klamry żelaznej**, winien być umieszczony w miejscu widocznem (naprzykład na ścianie przyczułkowej szluzy lub łotoków) i dokładnie opisany w protokóle.

13. W protokóle należy zaznaczyć, jakie urządzenia wodne istnieją przy zakładzie, jakie motory poruszają go i jakie maszyny zawiera. Nieraz zajdzie **potrzeba ustalenia na podstawie zeznań wiarogodnych świadków** jakie maszyny znajdowały się w zakładzie przed rokiem 1913, może to bowiem posłużyć do oznaczenia wielkości spadu użytecznego. Mając bowiem ilość maszyn, wiemy jaka potrzebna jest siła do ich poruszania (jeden stół walców potrzebuje 4-5 K.M., a jeden kamień razowiec 6-8 K. M.). Mając nadto wodę roboczą obliczoną w sprawozdaniu technicznem możemy z równania dla siły popędowej ($P = 10\,Q.\,H.$) **obliczyć spad użyteczny** w metrach, który dodany do rzędnej wody dolnej, da nam rzędną zwierciadła wody górnej, a zatem wysokość spiętrzania wody.

14. Rzeczoznawca powinien zbadać, czy przy młynie znajduje się **punkt stały (reper),** do którego nawiązano się niwelacyjnie przy sporządzaniu planów. Reper bowiem taki jest konieczny, gdyż do niego musi nawiązać się inżynier ustawiający znak wodny.

15. O ile rzeczoznawca zauważy, że przedłożone plany nie dają dokładnego obrazu stosunków wodnych przy badanym zakładzie, lub też nie dozwalają w należyty sposób określić, jakie skutki wywołuje utrzymywane spiętrznie wody, winien to zaznaczyć w protokóle, oraz **podać w jaki sposób plany mają być uzupełnione.**

ROZDZIAŁ X.

ZNAK WODNY.

Odnośnie postanowienia w sprawie kształtu i sposobu ustawienia znaku wodnego zawiera rozporządzenie Ministra Robót Publicznych z dnia 25.IV. 1923 r. (Dziennik Ustaw z r. 1923 № 80 pozycja 631).

1. **Znaki normalne,** wskazujące wysokość dopuszczalnego najwyższego względnie najniższego stanu wody, tudzież **znaki kontrolne,** winny być urządzone i utrzymywane przez uprawnionego do piętrzenia wody w ten sposób, aby były **zabezpieczone od zmiany przypadkowej lub umyślnej,** tudzież od zniszczenia wskutek działania wpływów atmosferycznych, przez krę lodową, przedmioty płynące, urwanie się brzegu i t. p.

2. **Ustawianie znaków.** Znaki normalne należy ustawić w miejscu, gdzie wysokość wody ma być unormowana, w ten sposób, aby woda dotykała ich bezpośrednio, aby dla interesowanych były dostępne i każdego czasu z łatwością mogły być obserwowane.

Jeżeli urządzenie do piętrzenia wody leży w odległości większej niż $^1/_2$ kilometra od zakładu wodnego, lub też gdyby wykonanie niwelacji między urządzeniem do piętrzenia wody a zakładem było bardzo utrudnione, wtedy należy ustawić jeden znak wodny przy urządzeniu do piętrzenia wody, a drugi przy zakładzie wodnym. Jeżeli z jednego kanału roboczego korzysta kilka zakładów wodnych, należy dla każdego zakładu założyć osobny znak.

Przy jazach stałych nie mających urządzeń do regulowania wysokości spiętrzenia wody, należy znak normalny tak ustawić powyżej jazu, aby oznaczał dozwoloną **wysokość korony jazu** i wznosił się do równej z nią wysokości.

Przy jazach ruchomych i przy jazach stałych przelewowych ze śluzami gruntowemi, górna powierzchnia znaku normalnego winna równać się wysokości wody, po której przekroczeniu mają być otwarte śluzy lub części ruchome jazu.

3. **Sposób urządzania znaku.** Znak normalny dla oznaczenia największej dozwolonej wysokości wody należy urządzić w jeden z następujących sposobów:

a) Jeżeli brzeg jest skalisty, lub nad brzegiem stoi mur ciosowy na zaprawie wapiennej lub cementowej, można osadzić na nich jako znak, **poziomą klamrę metalową**, przynajmniej pięćdziesiąt centymetrów długą, przyczem górna krawędź klamry, oznacza dopuszczalny stan wody.

Przy klamrze należy **umieścić pionową podziałkę** centymetrową o długości kilku decymetrów w ten sposób, aby zero tej podziałki znajdowało się w równej wysokości z górną powierzchnią klamry. Podziałka ta będzie służyć do odczytywania przekroczeń dozwolonego piętrzenia wody.

b) Jeżeli niema w pobliżu gruntu skalistego, ani muru ciosowego na zaprawie, a zakład wodny lub urządzenie piętrzące wodę jest wykonane z materjałów trwałych — **można znak wodny osadzić na samem urządzeniu.** Jeżeli piętrzenie wody dotyka w bardzo małym stopniu interesów dobra publicznego lub praw cudzych, można osadzić znak wodny na urządzeniu, chociażby było wykonane z mniej trwałego materjału n. p. na słupie drewnianym śluzy.

c) Jeżeli niema ani gruntu skalistego, ani muru ciosowego na zaprawie i nie można osadzić znaku na zakładzie wodnym lub urządzeniu do piętrzenia wody, należy urządzić znak wodny w następujący sposób:

1) Wykopuje się, jako wcięcie w brzeg, dół o głębokości zależnie od stanu zamarzania gruntu 1.0 do 1.5, mtr. poniżej stanu wody, który ma być unormowany i zabija się kafarem aż do zupełnej stałości, grubszym końcem w dół **pal dębowy,** lub z innego również trwałego drzewa, impregnowany, poterowany lub opalony. Pal powinien być gruby conajmniej 25 centymetrów, a długi zależnie od stałości gruntu najmniej $2^1/_2$ mtr. i ukuty u dołu żelaznym trzewikiem.

Pal należy uciąć poziomo w takiej wysokości, aby górna powierzchnia płyty metalowej, którą należy osadzić na głowie pala równała się dokładnie z dozwoloną wysokością piętrzenia wody. Pod płytą należy umieścić 2 wstęgi metalowe 40 — 60 m/m szerokie, a co najmniej 4 m/m grube, wpuszczone na krzyż w głowę pala, wygięte na brzegach głowy, poprowadzone wzdłuż bocznej powierzchni pala aż do dna dołu i tu odgięte poziomo na długości conajmniej 30 centymetrów. Wstęgi te mają być przybite gwoździami do bocznej powierzchni pala. Płyta powinna być conajmniej 6 do 10 m/m gruba, nakrywać całą głowę pala i mieć 4 wystające paski, które zagina się i przybija gwoździami do bocznej powierzchni pala. Na końce wstęg odgięte poziomo na dnie dołu należy położyć podwójny krzyż z czterech mocnych i trwałych belek drewnianych impregnowanych, poterowanych lub opalonych obejmujący pal, poczem należy wypełnić dół betonem do wysokości 10 centymetrów poniżej płyty metalowej, lub przy mniej ważnych zakładach ciężkiemi kamieniami.

2) Zamiast pala drewnianego można użyć **pala żelbetowego** z zabetonowaną na wierzchu płytą metalową. W miejsce wspomnianych wyżej wstęg metalowych należy wtedy wykonać w wysokości dna dołu na palu **odsadzkę,** na której ma spoczywać krzyż podwójny, albo płyta betonowa lub żelbetowa.

Jeżeli grunt jest wytrzymały, można zamiast powyżej opisanych konstrukcji użyć **bloku betonowego** należycie głęboko ufundowanego i w nim zabetonować na wierzchu bolec metalowy z głową kulistą odpowiednio zakotwiony.

4. Jeżeli w orzeczeniu władzy zastrzeżono także, że stan wody ma być utrzymany także na pewnym najniższym poziomie, należy odpowiednio zaznaczyć dozwolony **najniższy stan wody** na urządzeniu służącem do oznaczenia najwyższego stanu dozwolonego lub też za pomocą osobnego znaku normalnego.

Podziałkę centymetrową należy na takim znaku umieścić w ten sposób, aby można było odczytać odpadnięcie zwierciadła wody poniżej stanu dozwolonego.

5. Dla kontroli należy znak wodny **nawiązać przynajmniej do dwu punktów stałych (znaków kontrolnych),** osadzonych niezależnie jeden od drugiego w ten sposób, aby na nich można było postawić łatę niwelacyjną.

Punkty kontrolne mają być tak obrane, aby je można było łatwo i ile możności z jednego stanowiska zaniwelować wraz ze znakiem wodnym i ważniejszemi częściami zakładu wodnego, tudzież urządzeniami do piętrzenia wody.

Do pala należy przybić podziałkę centymetrową o wysokości kilku decymetrów, aby można było oznaczyć przekroczenie dozwolonego spiętrzenia.

Jako punkt taki powinien służyć z reguły bolec metalowy o głowie kulistej umieszczony na cokole budynku murowanego, lub w bloku betonowym należycie osadzonym w gruncie, lub też reper żelazny wkręcony w ziemię przynajmniej 2 metry głęboko.

Wszelkie ustępstwa od powyższych zasad są dopuszczalne jedynie na podstawie zezwolenia odnośnej władzy wodnej.

6. Projekt techniczny osadzenia znaku wodnego. W każdym razie osadzenie znaku wodnego może nastąpić jedynie na podstawie zatwierdzonego przez władzę projektu technicznego.

CZĘŚĆ III.

ROZDZIAŁ I.

KSIĘGI WODNE.

Ogólne uwagi wstępne.

1. Rejestracja uprawnień wodnych.

Bardzo ważnem zadaniem nałożonem przez ustawę wodną na władze administracji ogólnej I instancji (Starostwa) jest **obowiązek prowadzenia rejestracji wszystkich uprawnień wodnych.**

Starostwo, jako władza wodna rejestrację tę uskutecznia przez **założenie i utrzymywanie ksiąg wodnych wraz ze zbiorem map wodnych i dokumentów.**

W sprawie urządzenia tudzież prowadzenia ksiąg i map wodnych wydało Ministerstwo Robót Publicznych szczegółowe przepisy zawarte w rozporządzeniu z dn. 7/V 1924 r., ogłoszonem w Dz. Ust. Nr. 44 poz. 468, oraz ustaliło **wzory ksiąg wodnych.**

2. Przedmiot wpisu do ksiąg wodnych.

a) W myśl postanowień art. 229 ustawy wodnej z roku 1922, w brzmieniu ustalonem rozporządzenia Min. Rob. Publ. z 13/IV 1928 r., Dz. Ust. Nr. 62 poz. 574, do ksiąg tych mają być wpisane wszystkie **dawne uprawnienia wodne,** które zaistniały w danym powiecie przed wejściem w życie tej ustawy,

oraz na podstawie tej ustawy **nowonabyte prawa używania wody**, jako też wszystkie postanowienia co do wysokości piętrzenia wody, oraz jej ilości, czyli tak zwane postanowienia określające **rozmiar tych praw**, tudzież wszelkie w tym względzie później zaistniałe zmiany, z powołaniem się na odnośne orzeczenia.

b) Również wszystkie dla wykonywania uprawnień wodnych powołane do życia **spółki wodne, względnie związki wałowe** mają być do ksiąg tych wpisane z tem, że równocześnie należy uwidocznić **w dodatku do księgi wodnej:** aa) statut spółki, bb) dokument jej uznania, cc) spis członków spółki i zarządu względnie wydziału, dd) oraz własnoręczne podpisy osób podpisujących w imieniu spółki, ee) a w końcu każdą późniejszą zmianę w tym względzie zaszłą.

ROZDZIAŁ II.

DAWNE UPRAWNIENIA WODNE PODLEGAJĄCE WPISOWI DO KSIĄG WODNYCH.

Odnośny przepis ustawy wodnej dotyczący **wpisu uprawnień wodnych już istniejących** opiewa następująco:

„Prawa użytkowania wód płynących w jeden ze sposobów, wymienionych w art. 45, które według art. 252 zostają utrzymane w mocy, wygasają po upływie lat pięciu po wejściu w życie tej ustawy, jeżeli przedtem nie wniesiono podania o wpisanie ich do księgi wodnej".

Do praw wpisanych do księgi hipotecznej (gruntowej) przepis ten nie ma zastosowania.

1. Przedmiot wpisu i wyjątki.

Z powyższego wynika, że do ksiąg wodnych mają być wpisane wszystkie prawa użytkowania wody w sposób wyszczególniony w art. 45 ustawy wodnej, a mianowicie **prawo odprowadzania, doprowadzania, piętrzania, zbierania wody, urządzenie stałego przewozu, zakładów kąpielowych** i t. d.

a) Odnośnie wpisu uprawnień **na przewozy stałe** zauważa się, że wyrażenie „stałe" **nie oznacza rozciągłości przedsiębiorstwa pod względem czasu**, lecz odnosi się do takich przewozów, które są opatrzone **w urządzenia techniczne pozostające stale na jednem i tem samem miejscu.**

Jako przykład takiego stałego przewozu może posłużyć **„przewóz linowy".**

b) Również odnośnie wpisu do księgi wodnej **uprawnień przysługujących zarządowi kolei** zaznacza się, że tylko te prawa użytkowania wody mają być wpisane, które w myśl postanowień prawno-materjalnych ustawy wodnej wymagają pozwolenia władzy wodnej (art. 257).

Do tych zaliczyć należy pozwolenia:

1) na urządzenie **poza gruntami kolejowymi** zakładów do używania wody gruntowej dla zaopatrzenia kolei w wodę potrzebną do ruchu kolejowego (np. studnie, wieże ciśnień),

2) na urządzenia przeznaczone do poboru wody, celem użytkowania jej jako siły popędowej dla ruchu kolejowego (np. śluzy spiętrzające, tamy).

Natomiast **mostów kolejowych,** oraz zakładów wodnych urządzonych na gruntach kolejowych, wpisywać do księgi wodnej nie należy, ponieważ mosty nie podpadają pod pojęcie praw do używania wody w myśl art. 229.

c) Analogicznie do mostów kolejowych także **mosty i kładki drogowe** nie podlegają wpisowi do księgi wodnej.

d) Prawa wykonywania rybołóstwa, jako prawa do wody płynącej, które nie są użytkowaniem wody w jednym ze sposobów wyżej wymienionych (art. 45) **nie podlegają wpisowi do księgi wodnej** i pozostają w mocy w dotychczasowej rozciągłości, **o ile są oparte na szczegółowym tytule prawnym** (n.p. hipoteka, art. 254/1 ustawy wodnej).

2. Zasady uznania, względnie utrzymania w mocy, dawnych praw wodnych.

Z dawniej istniejących praw mogą być tylko te wpisane do ksiąg wodnych, ktore **zostały utrzymane w mocy,** to znaczy które istnienie swoje opierają bądź:

a) **na specjalnym tytule prawnym** n.p. hipoteka.

b) bądź **na istniejących prawnie urządzeniach,** t. j. wzniesionych według pewnych zasad techniki i prawa, służących do wykonywania prawa wodnego, a wzniesionych przed 1 stycznia 1923 r., ewentualnie do których wykonania przystąpiono legalnie przed tym terminem, a wiec na zasadzie zezwolenia władzy właściwej, lub w byłym zaborze rosyjskim na podstawie zatwierdzonego planu,

c) bądź wreszcie **na domniemanem prawnem istnieniu zakładu,** który w dniu 1 stycznia 1923 roku **istniał dłużej niż dziesięć lat** i w tym czasie nikt nie wniósł zarzutu przeciw jego prawnemu istnieniu (art. 252 ustawy wodnej). Domniamane prawne istnienie może wówczas mieć miejsce, gdy części urządzenia służącego do wykonywania prawa wodnego (np. szluza spiętrzająca) które faktycznie istniały przez okres 10-cio letni, wystarczały do scharakteryzowania zakładu wodnego jako istniejącego przez dany okres czasu (że to szluza a nie inna budowla wodna).

3. Postępowanie.

a) Ażeby uzyskać wpis musi koncesjonarjusz (uprawniony) wnieść **podanie do władzy wodnej** o wpis posiadanego przezeń prawa wodnego do księgi wodnej (art. 253/1 ustawy wodnej).

Jako **prekluzyjny termin** dla wykonania tego zarządzenia oznaczyła ustawa wodna dzień 26 listopada 1927 roku (art. 254/1).

Zasadniczym zatem wymogiem dokonania wpisu do księgi wodnej prawa zaistniałego przed wejściem w życie ustawy wodnej jest podanie zainteresowanego.

b) By zainteresowany z powodu nieświadomości o obowiązujących przepisach nie stracił posiadanych praw wodnych, przewidziała ustawa **obowiązek „ostrzeżenia" zainteresowanych przez publiczne ogłoszenie,** w sposób zwyczajnie używany — o **wygaśnięciu praw wodnych,** jeżeli w terminie oznaczonym nie zostanie wniesione podanie o ich wpisanie do księgi wodnej.

Obowiązek ten nałożony został na władzę wodną, prowadzącą księgi wodne (art. 253 ust. 2), to jest na Starostwa.

c) Co do interpretacji **„sposobu zwyczajnie używanego“** dla publicznych ogłoszeń Starostw nadmienia się, że za taki sposób zwyczajny należy uważać, albo:

aa) **ogłoszenie w Dzienniku Urzędowym** starostwa lub województwa, albo

bb) **ogłoszenie na tablicy** ogłoszeń starostwa, albo

cc) wreszcie **pisemne zawiadomienie zwierzchności gminnej** z poleceniem podania tego do publicznej wiadomości w danej gminie względnie miejscowości.

d) Niewypełnienie przez właściwe władze wodne powyższego obowiązku, należytego ostrzeżenia, t. j. niewydanie ostrzeżenia o wygaśnięciu niezgłoszonych praw wodnych w ciągu pierwszego i czwartego roku po wejściu w życie ustawy wodnej wywołuje ten skutek, że termin prekluzyjny, t. j. dzień 26 listopada 1927 r. jest dla zainteresowanych koncesjonarjuszy **nieobowiązujący** i mimo niewniesienia przez nich w tym terminie podania o wpis nie można będzie uważać ich niezgłoszonych uprawnień wodnych **za wygasłe.**

4. Wymogi podania o wpis dawnych uprawnień wodnych do księgi wodnej.

a) Podanie o wpis do księgi wodnej prawa wodnego zaistniałego przed wejściem w życie ustawy wodnej musi być należycie ostemplowane. Należytość odnośna wynosi od samego podania 10 zł. i po 50 gr. od każdego załącznika.

b) **Podanie powinno zawierać następujące załączniki:**

1) **Oryginalne plany obrazujące stosunki wodne,** sporządzone w sposób określony w paragrafie 2 rozporządzenia Ministerstwa Robót Publicznych z dnia 7 maja 1924 roku Dz. Ust. Nr. 44 poz. 468, oraz obok oryginałów należy dołączyć także **kopje tych planów** przeznaczone do zbioru map wodnych. Plany te winny zawierać zobrazowanie **sytuacji,** umożliwiające zorjentowanie się w założeniu całego urządzenia (plan ogólny), a nadto plany szczegółowe przedstawiające **przekrój podłużny** i w miarę potrzeby **przekroje poprzeczne** rzeki, oraz odpowiednie **rzuty i przekroje budowli** z wpisanemi ważnemi miarami.

Plany te mają być zgodne z dawnymi planami oryginalnemi zatwierdzonymi w swoim czasie przez władze wodne.

Plany szczegółowe mają być **złożone w formacie papieru kancelaryjnego,** między dwie okładki z tektury o takich samych wymiarach i związane tasiemką. Na tekturze ma być umieszczona u góry nazwa wody płynącej, pod nią umieszczona zostanie po uznaniu prawa przez władzę wodną **liczba wpisu do księgi wodnej,** a niżej nazwa zakładu względnie spółki wodnej.

Ulgę dla zakładów istniejących przy wejściu w życie ustawy wodnej z roku 1922 stanowi przepis, że odnośnie nich obowiązek przedłożenia tych planów można ograniczyć do tych części urządzeń, które mają bezpośredni wpływ na interesy publiczne, lub prawa osób trzecich.

2) **Prawomocne orzeczenia władz** i ich odpisy potrzebne do zbioru dokumentów, a co do spółki wodnej także **statut** i odpis tegoż.

Odpisy te mają być wykonane na trwałym papierze, w formacie papieru kancelaryjnego, z pozostawieniem po obu brzegach stronicy marginesu 3 cm. szerokiego.

3) Odnośnie uprawnień istniejących przy wejściu w życie ustawy wodnej z roku 1922 należy nadto dołączyć:

a) **dokumenty** i odpisy tychże stwierdzające specjalny tutuł, na którym są oparte prawa zgłoszone i stwierdzające prawne istnienie urządzeń wodnych służących do ich wykonania, dalej, że te urządzenia zostały wzniesione przed 1 stycznia 1923 roku, lub że przed tym terminem przystąpiono legalnie do ich wykonania, a wreszcie, że zakład istniał w dniu 1 stycznia 1923 roku dłużej, niż 10 lat.

b) urzędowe **wyciągi z ksiąg hipotecznych,**

c) **wykaz osób,** na których prawa zakład może oddziaływać z dołączeniem ewentualnych ich oświadczeń.

ROZDZIAŁ III.

WPIS UPRAWNIEŃ WODNYCH DO KSIĘGI WODNEJ.

a) Wpis na podstawie dostarczonych planów i dokumentów.

Władza prowadząca księgę wodną bada przedłożone dowody i plany. O ile jest ona zarazem właściwą władzą wodną do wydania orzeczenia w myśl postanowień części VI. ustawy wodnej, oraz jeżeli na podstawie dostarczonych przez zainteresowanego przy podaniu jego dokumentów i planów **istnienie i rozmiar jego prawa wodnego** będą wykazane w sposób wykluczający wszelką wątpliwość:

1) **orzeknie z miejsca (bezwłocznie) wpisane uprawnienia zgłoszonego do księgi wodnej,**

2) **ułoży,** na podstawie odnośnej opinji technicznej, treść wpisu w zwięzłych i jasnych zdaniach oraz,

3) **rozstrzygnie,** które plany i dokumenty mają być w kopjach i odpisach włączone do zbiorów przy księgach wodnych.

Odpada zatem w tym wypadku potrzeba przeprowadzania jakichkolwiek badań i dochodzeń uzupełniających, co jednak w rzadkich bardzo wypadkach będzie możliwe. Zwyczajnie zatem wpis będzie poprzedzony całem formalnem postępowaniem.

b) Wpis na podstawie formalnego postępowania.

W razie wątpliwości lub braku dokumentów przeprowadzi władza wodna przed uskutecznieniem żądanego wpisu dochodzenie dla sprawdzenia zasadności roszczenia.

Na podstawie wyniku tak przeprowadzonego dochodzenia wyda właściwa władza **orzeczenie co do utrzymania w mocy i rozmiaru uprawnienia,** zgłoszonego do wpisu. (załącznik Nr. 33).

Dopiero po uprawomocnieniu się tego orzeczenia władza orzekająca o wpisie, na podstawie opinji technicznej **ułoży treść wpisu do księgi wodnej,** wedle wzoru wydanego przez Ministerstwo Robót Publicznych.

c) Zarządzenie wpisu.

O ile władza prowadząca księgę wodną (Starostwo) nie jest właściwą do przeprowadzenia wyżej podanych dochodzeń i wydania orzeczenia po myśli postanowień części VI ustawy wodnej odstąpi dowody i plany właściwej władzy wodnej (np. Urząd Wojewódzki, Ministerstwo Robót Publicznych).

Władza kompetentna przeprowadzi to dochodzenie i zależnie od wyniku wyda orzeczenie. (Przy zarządzeniu dochodzeń, jak i rozprawie, należy kierować się wskazówkami zamieszczonemi w części II, oraz wzorować się na przykładach podanych w załącznikach Nr. 31 i 32).

W wypadku, gdy orzeczenie o wpisie będzie pozytywnem, ułoży władza orzekająca treść wpisu na podstawie opinji technicznej i prześle go wraz z planami i dokumentami władzy prowadzącej księgę wodną z poleceniem dokonania wpisu.

Kopje i odpisy planów i dokumentów mają być złożone do zbioru map wodnych i dokumentów przy księgach wodnych.

Natomiast, gdy wynik postępowanie nie dostarczy odpowiednich podstaw prawnych do utrzymania w mocy uprawnienia wodnego zgłoszonego do wpisu, a tem samem zarządzenia wpisu, **odmówi** władza wodna stanowczo wpisania do księgi wodnej, zawiadamiając o tem władzę prowadzącą księgę wodną (załącznik Nr. 34).

Władze wodne udzielając pozwolenia na użytkowanie wody, albo orzekając o prawności istnienia urządzeń i rozmiarach uprawnienia, które zaistniały przed wejściem w życie ustawy wodnej w roku 1922, lub wreszcie dozwalając na zmianę w dotychczasowych uprawnieniach i odnośnych urządzeń winny są **po prawomocności orzeczenia** z urzędu przesłać **władzy prowadzącej księgę wodną treść wpisu** i nadesłać przytem plany do zbioru map wodnych sporządzone przez interesowanego na jego koszt i sprawdzone przez odnośny urząd techniczny, oraz sprawdzone przez siebie odpisy orzeczeń wszystkich instancji.

Zakłady wodne, których urządzenia leżą w kilku powiatach i spółki wodne (związki wałowe), których grunty leżą w kilku powiatach, należy wpisać do księgi wodnej tego powiatu, w którym znajduje się główna część zakładu, a w księgach wodnych innych powiatów należy tylko uwidocznić je w krótkości z odwołaniem się na wpis do księgi wodnej pierwszego powiatu.

O dokonanym wpisie do księgi wodnej zawiadamia władza prowadząca księgę wodną władzę, na podstawie orzeczenia której uskuteczniono wpisu, oraz wszystkich interesowanych, podając treść wpisu i wymieniając plany oraz dokumenty, których kopje złożono do zbiorów.

Oryginały planów i dokumentów należy zwrócić stronom z klauzulą stwierdzającą ich użycie jako podstawy do dochodzeń wodno-prawnych i wpisu do księgi wodnej.

d) Uwagi ogólne.

1. Jak z dotychczasowego przebiegu akcji przeprowadzania wpisu uprawnień wodnych do ksiąg wodnych wynika w żadnym wypadku na terenie lubelszczyzny, a prawdopodobnie w niewielu tylko wypadkach na terytorjum innych części byłej Kongresówki, można było dokonać wpisu zgłoszonego uprawnienia bez uprzednio przeprowadzonego postępowania wodno-prawnego (w myśl części VI ustawy wodnej).

Okazało się bowiem, że żaden z uprawnionych (koncesjonarjuszy) który zgłosił w Województwie lubelskiem swe uprawnienia dawniejsze do wpisu nie mógł wykazać się wymaganemi ustawowo dowodami. Wprawdzie zdarzają się wypadki, o czem wyżej wspomniano, że uprawniony w danym konkretnym wypadku posiada dowód istnienia prawa użytkowania wody n.p. plan młyna, zatwierdzony przez władze rosyjskie jednakowoż plan ten nie zawiera nigdy określenia rozmiaru prawa t.j. **nie wykazuje wysokości dozwolonego spiętrzenia się wody**, jest zatem niewystarczający, jako samoistna podstawa do orzeczenia o wpisie.

We wszystkich takich wypadkach zachodzi zatem mimo istnienia planów **konieczność przeprowadzenia formalnego dochodzenia poprzedzającego wydanie orzeczenia, co do utrzymania** w mocy zgłoszonego prawa i oznaczenia jego rozmiarów.

2. Ustawa wodna stwarza w ogólnikowych postanowieniach art. 254 a, pkt. 2. tylko podstawę prawną do wszczęcia i przeprowadzenia takiego dochodzenia, natomiast nie podaje bliższych wskazówek, co do sposobu ustalenia meritum **uprawnienia wodnego** t.j. istnienia jego, oraz rozmiarów.

Dochodzenie takie o tyle jest skomplikowane, że postanowienia części VI ustawy wodnej dotyczące postępowania, normują jedynie kwestje udzielania nowych zezwoleń na prawo użytkowania wody, natomiast przy wpisie prawa już istniejącego chodzi o zatwierdzenie, czyli dalsze utrzymanie w mocy tego prawa i jego rozmiarów.

Wobec tego, przy takiem dochodzeniu należy stosować przepisy części VI ustawy tylko odnośnie ogłoszenia rozprawy, formalnej strony jej przeprowadzenia (postępowanie wodno prawne), wydania orzeczenia, środków prawnych i doręczenia orzeczenia.

Natomiast odnośnie ustalenia prawnego istnienia i rozmiaru uprawnienia należy w całej pełni przestrzegać omówione wyżej postanowienia art. 252 ustawy.

e) Dodatkowy wpis nowych uprawnień (nadanych na zasadzie ustawy wodnej z roku 1922).

Zgodnie z odnośnem postanowieniem art. 253 ustawy (prawa wodne) nie zgłoszone do księgi wodnej w terminie do dnia 26 listopada 1927 r. wygasają.

W związku z tem dalsze wykonywanie tych praw będzie wykluczone, zaś **istniejące urządzenia wodne zostaną usunięte na skutek odpowiednich orzeczeń władz wodnych (Załącznik Nr. 30).**

Dla ścisłego przeprowadzenia tego zadania koniecznem jest utrzymywanie ewidencji istniejących praw wodnych, zgłoszonych do księgi wodnej i utrzymanych w mocy.

Tem samem także inne uprawnienia wodne, uzyskane w swoim czasie na podstawie ustawy wodnej z roku 1922, a nie wpisane w chwili ich nadania (zezwolenia) do ksiąg wodnych należy obecnie dodatkowo wpisać z urzędu do ksiąg na podstawie projektu wpisu ułożonego na zasadzie prawomocnego orzeczenia zawierającego zezwolenie (nadanie prawa), a więc odpada potrzeba występowania ze strony interesowanego z osobną prośbą o dokonanie wpisu.

ROZDZIAŁ IV.

Charakter i znaczenie ksiąg wodnych.

Księgi wodne mają **charakter ksiąg publicznych**. Wolno je każdemu przeglądać pod nadzorem urzędnika, oraz brać odpisy dokumentów, na które przy wpisie uprawnień powołano się, naturalnie za złożeniem przepisanej opłaty. Mimo charakteru ksiąg publicznych mają księgi wodne jednakowoż tylko znaczenie katastru wodnego, a tem samem wpis do księgi wodnej nie stanowi dowodu zaistnienia prawa wodnego i jego rozmiaru.

Tem też różni się księga wodna od ksiąg gruntowych (hipotecznych).

Za tą różnicą przemawia sposób dokonywania wpisów a mianowicie: do ksiąg gruntowych dokonywa się wpisu aktu w pełnej osnowie, natomiast przy wpisie do ksiąg wodnych wciąga się jedynie istotne szczegóły w streszczeniu, powołując się na akt nadania prawa wodnego, n.p. na orzeczenie, jako podstawę odnośnego wpisu.

CZĘŚĆ IV.

ZAŁĄCZNIKI, WZORY I PRZYKŁADY (PODAŃ, ZARZĄDZEŃ, PROTOKÓŁÓW, ORZECZEŃ i t. p.).

Załącznik Nr. 1.

Wzór podania do Starostwa w sprawie zawiązania spółki wodnej.

Do
Starostwa Powiatowego
w . . . .

W sprawie zawiązania
spółki wodnej.

Podpisani mieszkańcy (pełnomocnicy) i właściciele gruntów wsi . . . . . . gminy . . . . . powiatu . . . . przystępując do zawiązania spółki wodnej celem osuszenia gruntów swoich o powierzchni zgłoszonej do spółki . . . . . . ha, na ogólny obszar wymagający meljoracji . . . . . ha, proszą o przeprowadzenie postępowania wodno-prawnego i zatwierdzenie statutu Spółki.

Do podania dołączamy:

1) a) Uchwałę gromady z równoczesnem upoważnieniem do podpisania podania 3-ch zainteresowanych w meljoracjach mieszkańców (imiona i nazwiska) i do przeprowadzenia wszystkich przedwstępnych prac, aż do chwili ukonstytuowania się zarządu uprzednio zatwierdzonej spółki albo b) listę własnoręcznych podpisów.

(Uwaga: niepotrzebną alternatywę skreślić).

2) Projekt statutu spółki w 3-ch egzemplarzach.

3) Wykazy obszarów przeznaczonych przez wyszczególnionych wnioskodawców do meljoracji.

4) Projekt techniczny w 3-ch egzemplarzach wraz ze sprawozdaniem objaśniającem (opis techniczny) i kosztorysem.

5) Wyciąg gruntowy (katastralny) z oznaczeniem ogólnej powierzchni i czystego dochodu z gruntów wymagających zmeljorowania, a objętych projektem.

Miejscowość, data, podpisy.

(Stwierdzenie autentyczności podpisów przez Urząd gminny).

Załącznik Nr. 2.

Wzór do p. 1 podania (załącznik Nr. 1).

L. p.	Imię i nazwisko	Obszar przeznaczony do meljoracji	Własnoręczny podpis właśc. gruntu

Załącznik Nr. 3.

Wzór do punktu 3 podania (załącznik Nr. 1).

Nr. porządkowy	Imię i nazwisko właśc. gruntu	Nr. domu	Nr. parceli	Powierzchnia całej parceli	Obszar parceli objęty projektem meljor.	Dochód gruntu całej parceli	Dochód obszaru objętego projektem

Załącznik Nr. 4.

Projekt Statutu spółki wodnej (według wzoru ogłoszonego w N. 196 Monitora Polskiego z roku 1923.)

Statut Spółki wodnej dla meljoracji gruntów.

w . . . .

1. Nazwa spółki , ... Siedzibą spółki jest . . . .

2. Celem spółki jest wykonanie meljoracji szczegółowej gruntów według projektu sporządzonego przez . . . . z dnia . . . . . . i zatwierdzonego przez władzę nadzorczą oraz należyte utrzymanie wykonanych w tym celu urządzeń i budowli.

Projekt zawiera:

a) generalny (ogólny) plan techniczny, złożony z . . . .

b) sprawozdanie objaśniające,

c) przybliżony kosztorys przedsięwzięcia,

d) wykaz gruntów włączonych do spółki z wymienieniem ich właścicieli.

Władzy nadzorczej*) przysługuje prawo do wprowadzania zmian w projekcie.

*) Władzą nadzorczą dla spółek wodnych jest w pierwszej instacji starostwo, w drugiej — urząd wojewódzki.

3. Członkowie spółki są właściciele gruntów wyszczególnionych w załączonym wykazie. Zobowiązania, wypływające z uczestniczenia w spółce są ciężarem gruntowym i mają do wysokości trzech-letniej zaległości pierwszeństwo przed wszystkiemi innemi ciężarami gruntowemi bezpośrednio po państwowych podatkach i publicznych daninach, a gasną wtedy tylko, gdy grunt zostanie zgodnie z przepisami ustawy wodnej wydzielony z obszaru spółki, albo spółka po spełnieniu swego zadania zostanie rozwiązana.

Nabywca gruntu, włączonego do spółki, staje się jej członkiem, uzyskuje prawa i bierze na się obowiązki z tego stosunku wypływające.

4. Członkowie spółki mają prawo:

a) korzystać ze wspólnych urządzeń spółki,

b) brać udział w zarządzaniu spółką w ramach zakreślonych niniejszym statutem,

c) korzystać z pomocy Państwa oraz kredytów na cele spółki uzyskanych,

d) brać udział w obradach zgromadzenia członków spółki i wykonywać prawo wyborcze.

Członkowie spółki mają obowiązek:

a) wnosić we właściwych terminach do spółkowej kasy wpłaty na pokrywanie kosztów wykonania i utrzymania w należytym stanie urządzeń spółki i na regulowanie jej zobowiązań,

b) podporządkowywać się uchwałom zgromadzenia członków spółki, jak również postanowieniom zarządu i przewodniczącego w ramach statutem zakreślonych,

c) w razie wyboru do zarządu lub komisji rewizyjnej pełnić poruczone obowiązki bez żądania za to wynagrodzenia z wyjątkiem zwrotu poniesionych w gotowiźnie wydatków.

6. Organami spółki są:

a) walne zgromadzenie członków,

b) zarząd spółki,

c) przewodniczący zarządu,

d) komisja rewizyjna.

7. Walne zgromadzenie członków tworzą obowiązani do opłacania składek właściciele gruntów włączonych do spółki.

Członkom spółki przysługuje prawo występowania na walnem zgromadzeniu osobiście lub przez upełnomocnioną do tego na piśmie osobę; osobą tą może być członek najbliższej rodziny lub inny członek spółki. Członek spółki nie może na walnem zgromadzeniu zastępować więcej, niż jednego członka.

Prawo udziału w walnem zgromadzeniu członków mają: w imieniu członków ograniczonych lub niezdolnych do załatwiania spraw swoich — ich prawni zastępcy w imieniu osób prawnych będących członkami — ich uprawnieni zastępcy.

Przy głosowaniach na walnem zgromadzeniu członków spółki, wartości głosów poszczególnych członków oblicza się w stosunku wielkości opłat, przypadających na każdego członka z tytułu przynależności jego do spółki.

Każdemu członkowi spółki przysługuje prawo przynajmniej jednego głosu. Na każde . . . . zł., przypadającego na członka udziału w opłatach, przysługuje temu członkowi prawo jednego głosu; otrzymane przy takiem obliczaniu ułamki głosu odrzuca się, o ile są mniejsze od połowy i dopełnia się do jednostki, o ile są od połowy większe.

O ile spółka liczy więcej, niż 2 członków, to w myśl art. 114 ustawy wodnej żaden członek nie może posiadać więcej, niż dwie piąte wszystkich głosów.

Wykaz ilości głosów przysługujących każdemu z członków, sporządza zarząd i wywiesza go na przeciąg 4 tygodni u przewodniczącego w miejscu przeznaczonem po ogłoszeń (§ 18). Wnioski o sprostowania w obliczeniach głosów mogą członkowie spółki każdego czasu wnosić do zarządu, który obowiązany jest rozpatrywać je na pierwszem z kolei posiedzeniu i w miarę możności załatwiać.

Do ważności uchwał walnego zgromadzenia członków, zwołanego w sposób w § 18 niniejszego statutu wskazany, potrzebna jest obecność nie mniej, niż połowy członków, którzy nadto muszą przedstawiać właścicieli przynajmniej połowy obszaru gruntów, włączonych do spółki. W razie nie zebrania się ilości członków dostatecznej dla prawomocności uchwał zgromadzenia, zostanie zwołane walne zgromadzenie z tym samym porządkiem o brad w terminie od 7 do 14 dni po upływie terminu pierwotnie wyznaczonego. Uchwały tego zgromadzenia, zwołanego w drugim terminie są prawomocne bez względu na ilość obecnych na nim członków.

Zwykłe uchwały walnego zgromadzenia członków zapadają większością głosów obecnych; do powzięcia uchwały rozwiązania spółki potrzebna jest większość $^2/_3$ głosów obecnych.

Protokóły obrad zgromadzenia członków wraz z uchwałami wpisuje się do osobnej księgi protokółów, każdy protokół podpisuje przewodniczący i członkowie zarządu.

8. Do zakresu czynności walnego zgromadzenia członków należy:

a) wybór przewodniczącego i członków zarządu oraz komisji rewizyjnej,

b) uchwalenie na podstawie projektu sposobu i ogólnego planu przeprowadzenia przedsięwzięcia oraz sposobu pokrycia kosztów wykonania i utrzymania w należytym stanie urządzeń spółkowych,

c) zatwierdzenie przedłożonych przez zarząd rocznych sprawozdań, rachunków, budżetu i bilansu,

d) ustanawianie wynagrodzeń dla płatnych funkcjonarjuszów spółki,

e) uchwalanie zasadniczych zmian w projekcie przy zachowaniu celu spółki, określonego w art. 2-gim statutu,

f) uchwalanie zmian w statucie spółki,

g) uchwalanie rozwiązania spółki zgodnie z przepisami art. 178 ustawy wodnej oraz sposobu zlikwidowania interesów spółki.

Uchwały walnego zgromadzenia członków spółki, wymienione w punktach d, e, f, g wymagają dla uzyskania prawomocności zatwierdzenia władzy nadzorczej.

9. Zarząd spółki składa się z

a) przewodniczącego,

b) zastępcy przewodniczącego,

c) z . . . . . . członków zarządu i tyluż ich zastępców.

Członków zarządu oraz ich zastępców obiera walne zgromadzenie członków spółki na przeciąg lat . . . . Wybór przewodniczącego i jego zastępcy zatwierdza władza nadzorcza. Wybranym do zarządu może być każdy członek spółki lub uprawniony zastępca członka, o ile posiada pełne prawa obywatelskie.

Wybory przewodniczącego zarządu spółki oraz jego zastępcy dokonuje się na każdy urząd oddzielnie. O wyborze rozstrzyga bezwzględna większość głosów obecnych. Jeżeli przy pierwszem głosowaniu nie osiągnie się bezwzględnej większości, następuje wybór ściślejszy między dwiema osobami, na które padła największa ilość głosów. W razie równej ilości głosów roztrzyga przewodniczący losowaniem.

Wybory pozostałych członków zarządu i ich zastępców, dokonuje się zwykłą większością głosów. O jawności lub tajności mających się odbyć wyborów, decyduje większość głosów obecnych.

Jako dowód legitymacyjny dla przewodniczącego i członków zarządu oraz ich zastępców, służy poświadczenie władzy nadzorczej.

Zebranie zarządu zwołuje przewodniczący, zawiadamiając pisemnie członków oraz ich zastępców przynajmniej na jeden dzień przed zebraniem o terminie i przedmiocie obrad.

Zastępcy członków zarządu mogą brać udział w obradach zarządu z głosem doradczym, o ile zaś na wezwanie przewodniczącego zastępują nieobecnych członków zarządu, to przysługuje im na równi z in-

nymi członkami zarządu głos decydujący. Dla ważności uchwał potrzebna jest obecność włącznie z przewodniczącym więcej, niż połowy członków względnie ich zastępców: uchwały powzięte przez zarząd, zwołany w drugim terminie nie później jednakże, niż w ciągu tygodnia z tym samym porządkiem obrad, mają moc obowiązującą bez względu na ilość obecnych. Na zebraniach zarządu przysługuje przewodniczącemu i członkom zarządu prawo jednego głosu: uchwały przechodzą prostą większością głosów, a w razie równego podziału głosów rozstrzyga głos przewodniczącego. Obrady zarządu są protokółowane, a uchwały zapisywane w przeznaczonej do tego celu księdze i dokumentowane każdorazowo podpisami obecnych.

10. Zarząd zastępuje spółkę w sądzie i poza sądem i posiada prawa ustawowego zastępcy spółki. Pozatem do zakresu działania zarządu należy:

a) wykonywanie uchwał walnego zgromadzenia członków spółki,

b) zorganizowanie i przeprowadzenie zamierzanych meljoracyj w myśl postanowień § 8 p. b) walnego zgromadzenia członków spółki i zgodnie z zatwierdzonemi planami,

c) nadzór nad wykonywaniem robót i należytem utrzymaniem wykonanych urządzeń,

d) obliczanie ilości głosów przysługujących poszczególnym członkom spółki i rozkład kosztów i ciężarów, powstałych z tytułu wykonania i utrzymania urządzeń spółki stosownie do par. 12 statutu oraz ściąganie przypadających na członków należności,

e) regulowanie rachunków, prowadzenia kasy i księgowości ewentualnie w miarę potrzeby przez osobnego urzędnika na podstawie uchwały walnego zgromadzenia,

f) wyznaczanie członka komisji rewizyjnej,

g) przedkładanie ksiąg, rachunków umów i t. p. dla kontroli właściwym władzom oraz komisji rewizyjnej spółki,

h) decydowanie za zgodą władzy nadzorczej w sprawie przyłączenia względnie wyłączenia poszczególnych gruntów ze spółki,

i) rejestrowanie zmian zaszłych w posiadaniu gruntów włączonych do spółki,

k) przygotowywanie wniosków na walne zgromadzenie członków spółki,

l) zwoływanie w razie potrzeby lub na pisemne żądanie $^1/_3$ członków walnych zgromadzeń członków spółki, a przynajmniej jeden raz do roku najdalej do końca lutego w celu przedłożenia sprawozdania i rachunków z wykonanych robót bilansu preliminarza budżetowego oraz sprawozdania komisji rewizyjnej,

m) dostarczenie w myśl art. 160 ustawy wodnej kasie skarbowej wykazów, potrzebnych do ściągnięcia składek na umorzenie ewentualnych pożyczek ze Skarbu Państwa, z funduszów samorządowych, lub z publicznego zakładu kredytowego upoważnionego statutem do udzielania takich pożyczek.

Zarząd przedkłada szczegółowe plany przed rozpoczęciem robót władzy nadzorczej celem zatwierdzenia i uzyskania w razie potrzeby pozwolenia wodnoprawnego w myśl postanowień ustawy wodnej.

11. Do zakresu działania przewodniczącego zarządu należy:

a) przewodniczenie walnemu zgromadzeniu członków spółki,

b) zwoływanie i przewodniczenie na zebraniach zarządu spółki,

c) dokonywanie zgodnie z uchwałami zarządu spółki, tranzakcyj kupna materjałów budowlanych i zawieranie umów z dostawcami i przedsiębiorcami w ramach uchwalonego preliminarza budżetowego,

d) wydawanie w porozumieniu z zarządem rozporządzeń w celu regulowania zgodnie z projektem wspólnego użytkowania urządzeń spółki, a także rozporządzeń, mających na celu utrzymanie tych urządzeń w sprawności i wydawanie ewentualnie przepisów wykonawczych,

e) opracowywanie bilansu i budżetu rocznego dla przedłożenia zarządowi,

f) rozsyłanie ustanowionych przez zarząd wykazów opłat oraz dopilnowywanie terminowego wpłacania należnych sum do kasy spółkowej,

g) nadzór nad czynnościami urzędników spółki i dokonywanie rewizji kasy przynajmniej 2 razy do roku,

h) załatwianie korespondencji i podpisywanie dokumentów, ogłoszeń, wezwań i t. p. spółki,

i) występowanie wobec władz i urzędów w sprawach spółki,

k) nadzór nad wykonywaniem i należytem utrzymaniem wykonanych urządzeń spółki,

l) decydowanie w sprawie nieznacznych zmian projektu, bez naruszenia jednak zasad projektu, w ramach zatwierdzonego kosztorysu,

m) wykonywanie innych postanowień i uchwał zgromadzenia członków i zarządu spółki.

12. Do pokrywania kosztów budowy i utrzymania w należytym stanie urządzeń spółkowych oraz do regulowania ciężarów spółki obowiązani są członkowie spółki w stosunku do wielkości otrzymanych przez nich z urządzeń spółki korzyści *).

Koszty zawiązania spółki, wykonania studjów i opracowania projektów, sumy wydatkowane przez członków zarządu przy dokonywaniu przez nich czynności i t. p. wydatki na cele spółki o charakterze ogólnym obciążają wszystkie grunty włączone do spółki, a wielkości przypadających stąd na poszczególnych członków opłat, oblicza się w stosunku do posiadanego przez każdego z nich włączonego do spółki obszaru.

I*). Wielkości przypadających na poszczególnego członka spółki opłat z tytułu przeprowadzenia urządzeń drenarskich (za wyłączeniem rowów odpływowych), oblicza się w stosunku powierzchni jego gruntów objętej drenowaniem.

II. Opłaty z tytułu wykonania rowów odpływowych obciążają te grunty spółki, z których wody temi rowami są odprowadzone, przyczem wielkość opłat dla poszczególnych właścicieli tych gruntów ustala się w stosunku do posiadanego przez nich w obrębie tych gruntów obszaru.

III. Opłaty z tytułu osuszania gruntów rowami obciążają wyłącznie te grunty spółki, na które wykonywane rowy wywierać mogą wpływ dodatni, przyczem wielkości opłat dla poszczególnych właścicieli są obliczane w stosunku do posiadanego przez każdego z nich w obrębie tych gruntów obszaru.

IV. Opłaty z tytułu wykonywania urządzeń nawodniających obciążają wyłącznie te grunty spółki, które bezpośrednio nawodnieniom podlegają, przyczem wielkości przypadających na poszczególnych członków

*) Z czterech przytoczonych poniżej tego ustępu pozycyj (I, II, III i IV) należy przy układaniu statutu pominąć te, które w danym wypadku nie mają zastosowania.

opłat oblicza się w stosunku do posiadanego w obrębie nawodnianych gruntów obszaru z uwzględnieniem wskazanych w projekcie różnic w działaniu nawodnienia zależnie od rodzaju nawodnienia, tudzież jakości i ilości doprowadzonej wody.

13. Członkowie spółki winni wnosić opłaty do kasy spółki w oznaczonym przez zarząd terminie. Niestosowanie się do tego uprawnia zarząd po bezskutecznem ponownem wezwaniu, do ściągnięcia przymusowego zaległych opłat w drodze administracyjnej.

14. Pierwsze walne zgromadzenie członków spółki po jej zawiązaniu zwołuje w celu dokonania wyboru zarządu i jego przewodniczącego władza nadzorcza, sporządzając w tym celu obliczenie wartości głosów dla każdego z członków na podstawie przewidzianych korzyści z urządzeń spółki.

Następne walne zgromadzenie zwołuje zarząd w myśl art. 10 niniejszego statutu w ciągu miesiąca po otrzymaniu szczegółowego projektu w celu ponownego dokonania wyborów na podstawie dokładnego obliczenia wartości głosów członków spółki.

15. Członkowie spółki nie mogą czynić ani utrudnień przy wykonywaniu prac przygotowawczych i robót przy budowie i utrzymaniu urządzeń spółkowych na ich gruntach. Również nie mogą sprzeciwiać się w razie zachodzącej potrzeby usuwania znajdujących się na ich posiadłościach drzew, krzewów, kamieni i t. p., przyczem przysługuje poszkodowanym prawo żądania od spółki wynagrodzenia za poczynione im wskutek tego straty i szkody.

Dla zabezpieczenia trwałości i prawidłowego działania urządzeń spółki wzbronione jest pojenie i paszenie inwentarza w rowach spółkowych, przejeżdżanie i przechodzenia lub przepędzenia inwentarza przez rowy poza miejscami do tego przeznaczonemi (mosty, przepusty, kładki, brody) oraz wszelkiego rodzaju samowolne czynności na urządzeniach spółki (odkopywanie drenów, zatrzymywanie wody w rowach i t. p.).

Wejście inwentarza oraz uprawianie gruntów w miejscach, które według projektu są od tego wyłączone, jest wzbronione.

Winni nieprzestrzegania powyższych przepisów obowiązani są do wynagrodzenia szkód, jakie spółka poniesie, przyczem przewodniczącemu przysługuje prawo dokonywania potrzebnych napraw na koszt winnych.

16. Dla kontrolowania urządzeń spółki oraz dokonywania kontroli działalności zarządu spółki w szczególności badania ksiąg, umów, rachunków, sprawdzania kasy i zamknięć rocznych powołana jest komisja rezwizyjna.

Komisja rewizyjna składa się z 4 członków i 2 zastępców, wybranych przez walne zgromadzenie na lat . . . z pomiędzy członków spółki oraz jednego członka zarządu.

Członków Komisji z poza zarządu wybiera walne zgromadzenie większością głosów obecnych, z zarządu wchodzi do komisji 1 członek, wyznaczony przez zarząd.

Komisja rewizyjna obowiązana jest skontrolować 2 razy do roku urządzenia spółki i przynajmniej raz do roku skontrolować całą działalność zarządu i zdać sprawozdanie z czynności na dorocznem zgromadzeniu członków.

W czynnaściach komisji przy kontroli działalności zarządu członek komisji, będący równocześnie członkiem zarządu, nie ma głosu stanowczego.

O spostrzeżonych nadużyciach Komisja obowiązana jest powiadomić niezwłocznie przewodniczącego zarządu oraz władzę nadzorcze.

17. O ile spółka korzysta z pomocy finansowej Państwa lub ciał samorządowych to w zarządzie i walnem zgromadzeniu spółki, brać będą z mocy art. 140 ustawy wodnej udział przedstawiciele władzy państwowej i samorządowej z prawem sprzeciwu co do niezgodnej z interesami Państwa lub samorządu działalności spółki.

18. Ogłoszenia zarządu, dotyczące członków spółki, wywieszane być mają u przewodniczącego zarządu, zastępcy przewodniczącego i u sołtysa wsi*) w miejscu do ogłoszeń przeznaczonem, widocznem i dla każdego dostępnem.

Zwołanie walnego zgromadzenia członków wraz z podaniem terminu i porządku obrad musi być ogłoszone przynajmniej na tydzień przed terminem zebrania, również na tydzień naprzód obowiązany jest powiadomić pisemnie przewodniczący zarządu władzę nadzorczą o zwołaniu zgromadzenia członków z podaniem terminu i porządku obrad.

Ogłoszenia, dotyczące spółki, a mające na celu powiadomienie o danym przedmiocie szerszego ogółu, czynione są w miejscowym dzienniku wojewódzkim i według uznania zarządu, w innych pismach. Ogłoszenia podpisuje przewodniczący spółki.

19. Spory w sprawach spółki mogą być za zgodą obu stron roztrzygane przez sąd polubowny, o ile ustawa tego nie wyklucza.

Sąd polubowny składa się z przewodniczącego i dwu członków jako sędziów. Każda ze stron wyznacza swego sędziego, sędziowie zaś wybierają przewodniczącego sądu polubownego, w razie braku zgody i nie dojścia do skutku wyborów, przewodniczącego wyznacza władza nadzorcza.

Protokóły obrad sądu polubownego oraz wyroki są zapisywane w przeznaczonej do tego księdze, przechowywanej u przewodniczącego spółki i podpisywane przez członków sądu.

20. Dla nadzoru nad urządzeniami technicznemi spółki zarząd na mocy uchwały walnego zgromadzenia lub na żądanie władzy nadzorczej przyjmuje technika meljoracyjnego.

Załącznik Nr. 5.

Wzory obliczania udziału i głosów członków Spółki.

a) Przykład I.

Obszar objęty projektem meljoracyjnym wynosi 400 ha powierzchni gruntów należących do 5 właścicieli. Koszta meljoracji tego obszaru wedle kosztorysu wynoszą 40,000 zł.

Poszczególni właściciele posiadają: 1) 30 ha, 2) 50 ha, 3) 90 ha, 4) 100 ha, 5) 130 ha.

Według projektu korzyść meljorowania 1 ha będzie jednakowa, a temsamem i obciążenie każdego ha winno być jednakie.

Ponieważ według kosztorysu koszta meljoracji wynoszą 40,000 zł., więc obciążenie 1 ha wynosi 100 zł., zatem na poszczególne grunta wypadnie: 1) 3000 zł., 2) 5000 zł., 3) 9000 zł., 4) 10000 zł., 5) 13000 zł.

*) Dla miejscowości, gdzie urzędów sołtysów niema, a funkcje sołtysów sprawują naczelnicy gmin, należy w statucie zamieścić zamiast „sołtysa wsi„ — „u naczelnika gminy“.

b) Przykład II.

Obszar objęty projektem meljoracyjnym wynosi 142 ha gruntu. Jedna część (klasa A) tego obszaru o powierzchni 90 ha znajduje się w gorszych warunkach (bardziej podmokłe), druga część obszaru (klasa B), w warunkach lepszych.

Celem rozliczenia kosztów czyli udziałów dla poszczególnych członków spółki, należy odnośne powierzchnie gruntów w danej klasie pomnożyć przez koszt meljoracji 1 ha.

Jeżeli przyjmiemy, że koszta meljoracji 1 ha gruntów tych klas A. wyniosą 505 zł. 68 gr., zaś gruntów klasy B. 353 zł. 62 gr. otrzymamy następujące wyniki:

Skoro do I klasy należą 4 własności gruntowe o powierzchniach 1) 15 ha, 2) 24 ha, 3) 18 ha, 4) 33 ha, zaś do klasy II należą dwie własności o powierzchni 1) 7 ha, 2) 45 ha, otrzymamy jako wynik następujący koszt meljoracji względnie udział w ciężarach dla 1) 7,585 zł. 20 gr., 2) 12.136 zł. 32 gr., 3) 9.102 zł. 24 gr., 4) 16,687 zł. 44 gr., 5) 2,475 zł. 34 gr. i 6) 15,912 zł. 90 gr.

Załącznik Nr. 6.

Wzór na delegowanie specjalnego Komisarza.

Starostwo Powiatowe w .... roku ....

L. ....

Do

....

....

....

Na zasadzie art. 211 ustawy wodnej mianuję P. . . . . . specjalnym Komisarzem do przeprowadzenia oraz rozprawy z uczestnikami na miejscu w sprawie zawiązania Spółki wodnej w . . . . . Protokół rozprawy wraz z dowodami terminowego i formalnego jej ogłoszenia, wyłożenia w miejscu oznaczonem w wezwaniu do publicznego wglądu projektu statutu i aktami przedmiotowymi, tudzież dowodem ewentualnie zarachowanych przez wnioskodawców kosztów podróży i djet przedłoży mi Pan w terminie do . . . . . .

Starosta Powiatowy (Podpis)

Załącznik Nr. 7.

Wzór na zarządzenie pokrycia kosztów podróży i djet komisarza.

Starostwo Powiatowe w . . . . . Data . . .

L. . . .

Do

Urzędu Gminnego

w . . . .

W związku z podaniem o zawiązanie Spółki wodnej w . . . . polecam wezwać . . . . jako pełnomocników uczestników meljoracji do złożenia w Kasie Skarbowej w . . . . . kwoty . . . tytułem zaliczki na rachunek kosztów podróży i djet specjalnego Komisarza i przedłożyć Starostwu pokwitowanie w terminie do . . . .

Starosta Powiatowy (Podpis)

Załącznik Nr. 8

Wzór na zarządzenie rozprawy.

Starostwo Powiatowe . . . . . . data . . . .

w . . . .

L. . . .

Do

Urzędu gminnego

w . . . .

W związku z podaniem wniesionem przez . . . . . w sprawie zawiązania spółki wodnej w . . . . . . mającej na celu . . . . polecam wezwać zainteresowanych mieszkańców właścicieli gruntów wsi . . . . najpóźniej na tydzień przed terminem rozprawy, ażeby w dniu . . . . . godz. . . . . jawili się do rozprawy z wyraźnem zastrzeżeniem, że niejawiących się albo niegłosujących uważać się będzie za zgadzających się z większością.

Do przeprowadzenia rozprawy deleguję w charakterze Specjalnego Komisarza . . . .

Zarazem polecam Urzędowi Gminnemu wyłożyć w kancelarji Urzędu dołączony projekt statutu na 8 dni przed dniem rozprawy do publicznego wglądu i o tem w wezwaniu do rozprawy zawiadomić zainteresowanych, podając miejsce i czas wyłożenia.

Dowody wezwania do rozprawy, doręczenia zawiadomień i dowody wyłożenia projektu statutu do publicznego wglądu złoży Urząd Gminy do rąk Komisarza w dniu rozprawy.

W końcu polecam Urzędowi Gminnemu wezwać (nazwisko właściciela podwody) . . . do przysłania w dniu . . . godz. . . . podwody do (miejscowość) . . . . po Komisarza celem przewiezienia go na miejsce rozprawy.

Starosta Powiatowy (Podpis)

Załącznik Nr. 9.

Wzór Protokółu rozprawy

w sprawie zawiązania spółki wodnej w (wioska) . . . . gmina . . . . powiat . . . . . .

Po stwierdzeniu formalności związanych z rozpisaniem rozprawy i wyłożeniem projektu statutu spółki do wglądu, przystąpił delegowany przez Starostwo w . . . . przy współudziale Inżyniera . . . . jako znawcy technicznego, do udzielenia wyjaśnień co do projektu technicznego, na podstawie którego ma zawiązać się spółka mająca przeprowadzić meljorację gruntów tym projektem objętych.

Po wyrażeniu przez uczestników zgody na wykonanie tego projektu przystąpił Komisarz do powzięcia uchwały Spółki. 1) Uczestnicy jednogłośnie uchwalają zawiązać spółkę wodną lub 2) Z uczestników w ilości 800 ha, o czystym dochodzie 4000 zł., opowiedziało się za zawiązaniem spółki 500 ha, o dochodzie 3000 zł., przeciw zawiązaniu 300 ha, o dochodzie 1000 zł., (zbędną alternatywę pominąć). Wobec tego, że większość uczestników obliczona tak według gruntów, jak i dochodu, oświadczyła się za zawiązaniem Spółki, spółka została zawiązana.

Nieobecnych uznaje się za zgadzających się z uchwałą większości.

Z uwagi na to, że zamierzone przedsiębiorstwo może być przeprowadzone tylko w drodze utworzenia spółki i korzyści z przedsiębiorstwa przewyższają ciężar, jaki mają ponosić sprzeciwiający się właściciele gruntów objętych projektem, Komisarz przystąpił do wywołania uchwały w sprawie zastosowania przymusu przystąpienia do spółki sprzeciwiających się.

Z obecnych którzy stawili się do głosowania w wyznaczonym terminie opowiedziało się na 4000 zł. czystego dochodu, za zastosowaniem przymusu 3000 zł. przeciw . . . . 1000 zł. Wobec wyniku sprzeciwiający się zostali uchwałą większości przymusowo wcieleni do spółki.

Wynik powyższy podał Komisarz do wiadomości obecnych zainteresowanych.

Następnie przystąpił Komisarz do powzięcia uchwały w sprawie projektu statutu spółki.

Wynik głosowania jak powyżej 3000 zł. reprezentujący 100 obecnych dochodu za 1000 zł. reprezentujący 20 obecnych dochodu przeciw.

Projekt statutu został przyjęty uchwałą większości z tem, że 1) udział w ciężarach ustalono wedle miary korzyści, oraz że na każde 100 zł. udziału członka każdego przypada jeden głos, 2) jednogłośną uchwałą obecni interesowani postanowili pokryć kosztorys przedsiębiorstwa jednakowym udziałem w wysokości po 50 zł. od 1 ha (zbędną alternatywę pominąć).

Wnioskodawcy wystąpili z żądaniem pokrycia względnie zwrotu przez spółkę wszelkich wydatków przez nich poniesionych.

Po odczytaniu protokółu i stwierdzeniu, że tak co do treści jak i sposobu przeprowadzenia rozprawy nie podniesiono i nie zapowiedziano żadnych zarzutów — ogłosił Komisarz rozprawę za ukończoną. Na tem protokół zakończono i podpisano.

Data . . . .,
Podpisy: (Komisarza, wnioskodawców ewentualnie protokólanta i pełnomocników).

Załącznik Nr. 10.

Wzór obliczania większości w sprawie zawiązania spółki wodnej.

Przykład I.

Obszar objęty projektem wynosi 1000 ha o czystym dochodzie 6000 zł.

Na zebraniu obecni uczestnicy reprezentujący 800 ha powierzchni o 4000 zł. czystego dochodu.

Za zawiązaniem spółki oświadcza się 500 ha o 3000 zł. dochodu, przeciw 300 ha o 1000 zł. dochodu.

Obliczenie wykazało, że **większość uczestników oświadczyła się za zawiązaniem spółki,** tak według powierzchni, jak i dochodu.

Nieobecnych uczestników uważa się za zgadzających się z większością.

Przykład II.

Obszar objęty projektem: 1000 ha o 2000 zł. dochodu czystego.

Obecni na zebraniu uczestnicy reprezentują 600 ha powierzchni o 100 zł. czystego dochodu,

a) za zawiązaniem oświadcza się 260 ha powierzchni o 500 zł. czystego dochodu,

b) przeciw zawiązaniu . . . . 250 ha o 300 złotych czystego dochodu,

c) **wstrzymało się od głosowania** 90 ha o 200 złotych dochodu. Większość za zawiązaniem: **niegłosujących uważa się za zgadzających się z większością.** W obu wypadkach (tak w przykładzie I jak II) konieczna jest uchwała obecnych co do przymusowego wcielenia do spółki sprzeciwiających się.

Przykład III.

Obszar objęty projektem wynosi 1000 ha o czystym dochodzie 8000 zł.

Na zebraniu obecni uczestnicy reprezentują 800 ha o czystym dochodzie 5000 zł.,

za zawiązaniem spółki oświadczyło się 600 ha o czystym dochodzie 2000 zł.

przeciw zawiązaniu oświadczyło się 200 ha o czystym dochodzie 3000 zł.,

z zestawienia wynika, że **większość według obszaru** oświadczyła się za zawiązaniem, lecz równocześnie większością według dochodu przeciw zawiązaniu.

Zawiązanie spółki nie doszło do skutku. O ile zachodzą pewne dane, że **żadne usiłowania niedoprowadzą do zawiązania spółki dobrowolnej,** zaś w danym razie za odwodnieniem gruntów w tej miejscowości przemawia interes dobra publicznego, winien komisarz po stwierdzeniu tego faktu w protokóle przesłuchać interesowanych, tak co do warunków utworzenia spółki przymusowej, jak i co do statutu. Czynności z tem związane, i wynik należy ujawnić w protokóle, jak n. p. ponowna rozprawa poprzedzona propagandą i t. p.

Starosta po otrzymaniu akt takiej sprawy, winien przedłożyć je Urzędowi Wojewódzkiemu z **wnioskiem zawiązania spółki przymusowej** i wydania dla niej statutu z urzędu.

Załącznik Nr. 11.

Wzór obliczania głosów współwłaścicieli.

a) przy uchwale zawiązującej spółkę:

Obecnych . . . . . 5 w spół właściciel w równych częściach na 15 ha obszaru gruntu dającego dochód 50 zł.

Za zawiązaniem spółki oświadczyło się trzech współwłaścicieli reprezentujących 9 ha o dochodzie 30 zł.

przeciw zawiązaniu 2 współwłaścicieli reprezentujących 6 ha o dochodzie 20 zł.,

Wobec oświadczenia się większości za zawiązaniem uważa się obszar uczestniczący 15 ha i dochód 50 zł. za oddane za zawiązanie spółki wodnej.

b) przy uchwale co do projektu statutu.
Obecnych 5-ciu współwłaścicieli w równych częściach obszaru dającego 50 zł. czystego dochodu.

3-ch współwłaścicieli reprezentujących dochód 30 zł. oświadcza się za projektem,

2-ch współwłaścicieli reprezentujących dochód 20 zł. oświadcza się przeciw.
Wobec większości za projektem uważa się że cały obszar dający 50 zł czystego dochodu oświadczył się za przyjęciem projektu.

Załącznik Nr. 12.

Wzór Zarządzenia Starostwa w sprawie utworzenia (ukonstytuowania) zarządu Spółki.

Starostwo Powiatowe w . . . . . Data . . . .
L. . . .

Do
Urzędu Gminnego
w . . . .

W związku z uchwałą powziętą w dniu . . . . . . w sprawie zawiązania spółki wodnej w . . . . przesyłam w załączeniu projekt techniczny (zaopatrzony klauzulą stwierdzającą, że był wzięty do zawiązania spółki) w 2 egzemplarzach, oraz 2 egzemplarze zatwierdzonego statutu tej spółki, celem doręczenia pełnomocnikom za dowodem odbioru, z tem że trzeci egzemplarz projektu i statutu został dołączony do księgi wodnej.

Zarazem polecam wezwać pełnomocników do zwołania walnego zebrania członków Spółki w terminie od dnia . . . . . celem dokonania wyboru i ukonstytuowania zarządu stosownie do postanowień zawartych w statucie przy współudziale delegowanego w tym celu przedstawiciela Starostwa jako władzy nadzorczej. (Wzór Nr. 15). Sprawozdanie o wykonaniu niniejszego zarządzenia wraz z dowodem doręczenia statutu i odpisem protokółów dotyczących zatwierdzenia wyboru przewodniczącego i tegoż zastępcy, przedłoży mi Urząd Gminny w terminie do dnia . . .

Starosta Powiatowy
(Podpis)

Załącznik Nr. 13.

Wzór protokółu walnego zebrania członków spółki wodnej w sprawie wyboru i ukonstytuowania zarządu.

Protokół walnego zebrania członków spółki wodnej w . . . . . . powiat . . . . . . odbytego w dn. . , . . 19 . . **w sprawie wyboru i ukonstytuowania zarządu spółki.**

Zebranie otworzył delegowany przedstawiciel Starostwa w . . . . . p. . . . . oświadczając, że spółka wodna dla meljoracji gruntów w . . . . pod nazwą „Spółka Wodna" w . . , ... została zatwierdzona wraz ze statutem jej decyzją Starostwa z dnia . . . . . 19 . . r.

Stwierdziwszy, że do spółki należy (ilość . . . członków, przedstawiających (obszar) . . . . ha, zaś na zebraniu obecnych jest (ilość) . . . członków, przedstawiających (obszar) . . . . ha gruntów zaliczonych do spółki, przedstawiciel władzy uznał, że zgodnie z brzmieniem (art. 7) statutu (wzorowego) spółki, zwykle uchwały zebrania odbywającego się w (pierwszym czy drugim) terminie, powzięte większością głosów, unormowanych wedle stosunku udziału w ciężarach członków spółki, będą miały moc wiążącą dla wszystkich członków spółki.

Po ustaleniu i wciągnięciu na oddzielną listę tak określonego prawa głosów poszczególnych członków spółki, zebranie przystąpiło do wyboru Zarządu i Komisji Rewizyjnej.

Do Zarządu powołano p, (nazwisko) . . . . . na przewodniczącego (ilość) . . . . . głosami, p. (nazwisko) . . . . . . na zastępcę przewodniczącego (ilość) . . . . głosami, na członków pp. (nazwiska) . . . .
na zastępców pp. . . . .

Do Komisji Rewizyjnej wybrano pp. (nazwiska) . . . .

Zarazem walne zebranie rozpatrzyło i przyjęło do zatwierdzającej wiadomości, projekt meljoracji, oraz kosztorys robót i po zaznajomieniu się z warunkami zawartymi w obwieszczeniu Ministerstwa Rolnictwa z 1/VIII 1925 (Monitor Polski N. 232 z 7.X.1925), na jakich Państwowy Bank Rolny udziela pożyczki z państwowego funduszu kredytu na meljoracje rolne, powzięło . . . . głosami następujące uchwały:

1) Wykonać roboty objęte projektem meljoracji, w ciągu . . . lat (roku) według szczegółowego rozplanowania, jakie ustali Zarząd Spółki i przystąpić do wykonania robót skoro tylko uzyskane zostaną środki na ten cel możliwie w . . . . . 19 . . r.

2) Zaciągnąć na przeprowadzenie zaprojektowanych meljoracji długoterminową pożyczkę amortyzacyjną w złotowych 7% obligacjach meljoracyjnych Państwowego Banku Rolnego w wysokości do sumy . . . . . zł. (słownie . . . . . . złotych), przewidzianej kosztorysem do projektu, opracowanego przez (określenie wykonawcy projektu), który posłużył za podstawę do zawiązania spółki na warunkach ustalonych Rozporządzeniem Ministrów Reform Rolnych, Skarbu i Rolnictwa z 11.VI. 1928 (Dziennik Ustaw Nr. 65 pozycja 595 z r. 1928) i upoważnić Zarząd do podniesienia pożyczki tej i podpisania odnośnego skryptu dłużnego.

3) Polecić Zarządowi: a) lokować pieniądze, podnoszone z Państwowego Banku Rolnego., do czasu wydatkowania ich w (powiat. Kasie Pożyczkowej), b) zakupić niezwłocznie po otrzymaniu pożyczki potrzebne materjały, c) nadzór techniczny nad wykonaniem robót powierzyć . . . .

Data . . . .

Podpisy Prezydjum Walnego
Zgromadzenia

Załącznik Nr. 14.

Wzór zatwierdzenia wyborów Zarządu Spółki.

Starostwo Powiatowe w . . . . . Data . . . .
L. . . .

Do
Urzędu Gminnego
w . . . . . .

Przyjmując do wiadomości treść protokółu walnego zgromadzenia z dnia . . . . . , przedłożonego mi w odpisie sprawozdantem z dnia . . . . . w sprawie ukonstytuowania zarządu spółki w . . . . . do tyczącego wyboru p. . . . . . . na przewodniczącego, zaś p. . . . . . . na zastępcę przewodniczącego spółki, polecam Urzędowi gminnemu wezwać zarząd spółki do wniesienia do Starostwa podania o uregulowanie w drodze postępowania wodnoprawnego stosunków prawnych, pozostających w związku z odpływem i przyjęciem wody odpływowej z terenu zmeljorowanego. (Wzór Nr. 16). Po uzyskaniu prawomocnego orzeczenia będzie mogła spółka wstą-

pić do Państwowego Banku Rolnego w Warszawie o udzielenie jej pożyczki na przeprowadzenie robót meljoracyjnych. Równocześnie należy zwrócić uwagę, że aż do czasu uzyskania odnośnego zezwolenia Starostwa, winien zarząd wstrzymać się od wszelkich prac, mogących naruszyć prawa osób trzecich.

O powyższem polecam zawiadomić interesowanych, doręczając przewodniczącemu i temuż zastępcy przyległe legitymacje za pokwitowaniem.

W końcu należy zalecić zarządowi, by zaopatrzył się w książki dla dziennika podawczego, protokółu zebrań walnych, posiedzeń zarządu, komisji rewizyjnej wreszcie książki kasowe i pieczęć „Spółka wodna w . . . . (wieś, gmina, powiat)". Książki te winien zarząd przedłożyć Starostwu do zatwierdzenia. Sprawpzdanie o wykonaniu wraz z dowodami doręczenia i ogłoszenia treści niniejszego zarządzenia przedłoży Urząd gminy w terminie do dnia . . . .

Starosta Powiatowy
(podpis).

Załącznik Nr. 15.

Wzór protokółu zebrania zarządu spółki wodnej
w sprawie (przykładowo: zaciągnięcia pożyczki i planu robót).

Protokół zebrania zarządu spółki

w . . . . gm. . . . . . pow. . . . . . .
odbytego w dniu . . . . . 19 . . r. w . . . . .

Zebranie odbyło się pod przewodnictwem p. . . . . przy udziale członków zarządu pp. . . . . Zarząd powziął następujące uchwały:

I. Zwrócić się do Państwowego Banku Rolnego o pożyczkę w myśl uchwały walnego zebrania z dnia . . . . . ., prosząc o wypłacenie jej w . . . . ratach a mianowicie . . . .

II. Przesłać podanie o pożyczkę państwową wraz 1) z projektem, 2) statutem spółki, 3) wykazem właścicieli gruntów spółki, 4) odpisem protokółu walnego zebrania, 5) odpisem niniejszego protokółu. 6) zezwoleniem władzy wodnej w sprawie odpływu i przyjęcia wody, 7) zezwoleniem władzy nadzorczej na zaciągnięcie pożyczki — do Starostwa w . . . . z prośbą o skierowanie z poparciem do Państwowego Banku Rolnego w Warszawie.

III. Upoważnić do podpisania odnośnego skryptu dłużnego podjęcia pożyczki i złożenia jej do (Pow. Kasa Pożyczkowa) pp. . . . . t. j. Przewodniczącego Zarządu i tegoż zastępcę.

IV. ustalić, że program robót na okres najbliższy od . . . . . do . . . . . 19 . . r. ma objąć

a) wykopanie rowów oznaczonych w projekcie . . . .

b) wykonanie działów drenarskich oznaczonych liczbami,

c) sprowadzenie potrzebnych materjałów na : . . . .

V. zakupić dla spółki książki zalecone przez Starostwo w . . . . i pieczęć.

Data . . . .
Podpisy:

Załącznik Nr. 16.

Wzór dla legitymacji dla Przewodniczącego Zarządu spółki.

Starostwo Powiatowe w . . . . . . data . . .
L. . . . .

Zaświadczenie

Starostwo jako władza nadzorcza spółki wodnej w . . . . gmin . . . . pow. . . . . . . zaświadcza, że p. . . . . . zamieszkały w . . . . jest przewodniczącym zarządu tejże spółki, wybranym przez Walne zebranie członków spółki w dniu . . . 19 . . r. na okres . . . lat od daty zatwierdzenia t. j. od dnia . . . .

Pieczęć Starostwa Powiatowego	Starosta Powiatowy (Podpis)

Załącznik Nr. 17.

Wzór podania do Państwowego Banku Rolnego o udzielenie pożyczki dla spółki wodnej.

Spółka wodna w . . . . . . Data . . . . .
gm. . . . . pow. . . . .

Do
Państwowego Banku Rolnego
w Warszawie

Podanie o pożyczkę długoterminową udzielaną w złotych 7% obligacjach P. B. R.

Podpisany Zarząd Spółki . . . . prosi o udzielenie pożyczki na przeprowadzenie meljoracji gruntów, objętych spółką o obszarze . . . . . . ha rowami otwartymi (drenowaniem) w wysokości zł. . . co stanowi % % drenowanie 70%, rowami otwartymi 50% sumy kosztu, przewidzianego w kosztorysie na złotych . . .

Jako załączniki podania dołącza się:

1) Projekt techniczny zawierający:

a) plany (rysunki), b) objaśnienie, c) kosztorys w dwuch egzemplarzach, d) wykaz gruntów objętych projektem meljoracyjnym. Wzór Nr. 19.

2) Plan wykonania zamierzonych robót z oznaczeniem okresów czasu w których mają być rozpoczęte i wykonane poszczególne części projektowanych urządzeń meljoracyjnych, jakoteż oznaczeniem terminów i wysokości rat pożyczkowych.

3) Zezwolenie władzy wodnej (Starostwa) na wykonanie robót i odprowadzenie wody przez wykonanie urządzeń wymagających zezwolenia, które władza wodna wydaje na podstawie wyniku przeprowadzonego dochodzenia wodno-prawnego np. na odprowadzenie wody z meljorowanych gruntów przez obce grunta, lub do zbiorników stanowiących własność osób trzecich,

4) statut spółki,

5) odpis protokółu z posiedzenia wodnego zgromadzenia w dniu . . . . . i odpis,

6) protokół zebrania Zarządu . . . . w sprawie zaciągnięcia pożyczki. (Wzór Nr. 20).

7) zezwolenie władzy nadzorczej, sprawującej kontrolę na spółką (Starostwa) na zaciągnięcie pożyczki.

Pieczęć Data . . . .

Przewodniczący Zarządu
Spółki
podpis

Adres pocztowy spółki . . . .
„ telegraficzny . . . .
Stacja ruchu pasażerskiego . . . .

UWAGA: Odpisy statutu i protokółów winny zawierać klauzulę Starostwa, stwierdzającą prawomocność uchwał.

Załącznik Nr. 18.

Wzór zaświadczenia (klauzuli) Starostwa na podaniu o pożyczkę do Państwowego Banku Rolnego.

Starostwo Powiatowe w . . . . Data . . . .
L. . . . .

Do

Państwowego Banku Rolnego

w Warszawie.

Przesyłając nadesłane mi przez Zarząd Spółki wodnej w . . . . . podanie wraz z 6 załącznikami zezwalam na zaciągnięcie pożyczki w kwocie . . . zł. oraz proszę o możliwe najrychlejsze asygnowanie pierwszej raty i równoczesne zawiadomienie o tem Starostwa.

Zarazem stwierdzam, że jak wynika z odpisu przyległego orzeczenia wszelkie kwestje prawne, w związku ze swobodnym odpływem i przyjęciem wód, z terenu objętego projektem meljoracyjnym gruntów spółki, zostały prawomocnie uregulowane na podstawie postępowania wodno-prawnego, przeprowadzonego w myśl postanowień części 6 ustawy wodnej z 1922 r.

Starosta Powiatowy (Podpis)

Załącznik Nr. 19.

Wzór wykazu właścicieli gruntów spółki wodnej.

Wykaz właścicieli gruntów spółki wodnej
w (miejscowości)

. . . . . gminie . . . . . powiecie . . . .

Nr. porz.	Nazwisko i imię	Obszar objekty proj. spółki ha	a	m^2
	Razem . . .			

(klauzula starosty powiatowego stwierdzająca prawdziwość danych zawartych w wykazie)
do L. . . . .
Niniejszy wykaz zaświadczam
Data . . . .

Starosta Powiatowy
Pieczęć Starostwa (podpis)
Powiatowego

(Podobną klauzulę należy umieścić na wszystkich załącznikach podania, o ile nie zostały już uprzednio stwierdzone).

Załącznik Nr. 20.

Wzór podania spółki wodnej w sprawie uregulowania stosunków wodno-prawnych w związku z odpływami wody z terenu zmeljorowanego.

Spółka wodna w . . . . . . Data . . . . .
L. . . .

Do
Starostwa Powiatowego
w . . . .

W sprawie uregulowania
odpływu wody.

Zarząd Spółki prosi Starostwo **o zarządzenie postępowania wodno-prawnego** w sprawie uregulowania stosunków prawnych w związku z odpływem i przyjęciem wody z terenu spółki objętego projektem meljoracyjnym.

Za zarząd spółki
(podpis)

Załącznik Nr. 21.

Wskazówki do opracowania projektu technicznego meljoracji szczegółowych.

(opracowane przez Inż. Stanisława Szramowicza Radcę budownictwa D. R. P.).

Zdarza się b. często, że projekty meljoracji szczegółowych przedkładane Starostwom dla zawiązania Spółek wodnych w wielu wypadkach nie odpowiadają wymogom ustawy wodnej, wskutek czego są one odsyłane do uzupełnień, a sprawa meljoracji tak dzisiaj żywotna ulega zwłoce.

Ażeby temu na przyszłość zapobiedz, podaję w krótkości zasady, któremi należy się kierować przy sporządzeniu projektów meljoracji gruntów, przyczem dla przejrzystości, podaję te zasady w przystosowaniu do konkretnego przykładu, a mianowicie osuszenia wsi Kopytów, gm. N. N., posiadającej od strony północnej jako granicę strugę bez nazwy, stanowiącą jednak wodę publiczną. Przy przeprowadzaniu studjów i pomiarów dla zaprojektowania meljoracji wymienionej wsi przekonano się, że jedną z przyczyn nadmiernej wilgotności omawianych gruntów, jest wysoki stan wody we wspomnianej strudze, spowodowany licznymi zakrętami, zamuleniem i zachwaszczeniem jej koryta. Dla zabezpieczenia odpływów z gruntów mających się meljorować jest konieczne przeprowadzenie częściowej korekcji tej strugi i obniżenie jej normalnego zwierciadła wody.

Ponieważ struga jest wodą publiczną i na doprowadzenie do niej wód prywatnych, któremi będą wody z gruntów meljorowanych, konieczne jest po myśli art. 45 ust. wodn. zezwolenie władzy wodnej,

a nadto ponieważ przeprowadzenie korekcji przez wykonanie koniecznych przekopów i zajęcie pod nowe koryto obcych gruntów i t. p. naruszałoby prawa osób trzecich, co również przez władzę wodną winno być ureglowane, wobec tego dla przeprowadzenia osuszenia gruntów, winny być przedłożone tej władzy:

1) **projekt osuszenia gruntów,** który oprócz technicznego rozwiązania dla założenia spółki wodnej winien odpowiadać wszystkim warunkom przytoczonym w cz. I, a także zawartym w „Instrukcji" o sporządzaniu projektów technicznych, urządzeń meljoracyjnych i kosztorysów", zatwierdzonej Rozp. Min. Roln. i D. P. z dnia 26/IX 1925 r. (Monitor Polski Nr. 227 z dnia 1/X-1925 r.).

2) **projekt korekcji strugi** na takiej przestrzeni, jaka się okaże konieczną dla zabezpieczenia odpływów z gruntów, objętych projektem osuszenia, a dający władzom podstawę do przeprowadzenia wodnoprawnego dochodzenia i wydania zezwolenia na przeprowadzenie zamierzonych robót i odprowadzenie do strugi wód z osuszonego terenu.

Projekt wymieniony pod 2) opracowany na podstawie przeprowadzonych w polu studjów winien obejmować:

a) **sprawozdanie techniczne,** podające przyczyny i cele projektu, uzasadnienie stosowanych w projekcie środków technicznych, obliczenia hydrotechniczne wreszcie spodziewane korzyści, względnie szkody i straty, których w razie zaniechania projektowanych robót spodziewać się należy,

b) **szczegółowy plan sytuacyjny strugi,** z uwidoczniem granic poszczególnych parcel przylegających do niej, wszystkich objektów, na które projektowana regulacja może wpłynąć, projektowaną oś strugi z oznaczeniem szerokości trasy, początków i końców, wierzchołków i promieni łuków, projektowanych budowli i reperów.

Jeżeli z zamierzonej regulacji odniosą korzyści również grunta sąsiedniej wsi Niemirów, przylegające do strugi, to wskazane jest włączenie tychże do Spółki wodnej, a wtedy należy je przedstawić szczegółowo pod względem orograficznym, a zarazem podać korzyści, jakie grunta te z tego tytułu osięgną.

c) **Przekrój podłóżny** z uwidocznieniem:

1) rzędnych istniejącego dna i brzegów,

2) „ zwierciadła wody, odniesionych do jednego stanu wody, jakoteż rzędnych projektowanych stanów wód,

3) reperów,

4) istniejących i projektowanych objektów,

5) projektowanego spadku dna,

6) schematycznego przedstawienia projektowanych łuków i prostych z podaniem ich długości, a przy łukach z podaniem promienia krzywizny i kierunków:

d) **przekroje poprzeczne** zdjęte w czasie pomiaru i projektowany przekrój normalny,

e) **typy budowli regulacyjnych** z podaniem jakości i ilości potrzebnego materjału na jednostkę długości i na jakiej przestrzeni typ budowli ma być zastosowany.

g) **plany szczegółowe objektów,** o ile takie są przewidziane,

h) **tabele** z przedstawieniem wyników sondowań, szkiców topograficznych punktów stałych i reperów, obliczeniem bryłowatości robót ziemnych, powierzchni gruntów przeznaczonych do wykupna i długości poszczególnych typów budowli regulacyjnych.

k) umotywowany kosztorys.

Podobny operat należy przedłożyć władzom wodnym w tych wszystkich wypadkach, kiedy rowy odpływowe konieczne jest przeprowadzić przez cudze grunta, które w tym celu należy w drodze ustawowej wywłaszczyć.

Na opracowanie omawianego wyżej projektu i przedłożenie go władzom wodnym, winny zwrócić specjalną uwagę **biura techniczne, które zajmują się wykonaniem projektów meljoracyjnych,** a to z tego względu, że strony zamawiające projekty na sprawach tych nie znają się i powierzając je wspomnianym wyżej biurom technicznym, liczą na to, że te przygotują wszystkie formalności konieczne dla zawiązania S-ki wodnej.

Nie przedłożenie zaś wspomnianego operatu może spowodować, jak to na wstępie zaznaczono, **odrzucenie projektu przez władze wodne,** a tem samem uniemożliwienie przez pewien czas wykonania meljoracji.

Zaznacza się jednak, że operat wymieniony pod 2) może być przedstawiony łącznie jako jedna całość z projektem szczegółowym meljoracji dla spółki wodnej, jednakże w projekcie tym musi być to ujęte wszystko, co w odnośnym rozdziale o tym projekcie wspomniano.

Tak projekt szczegółowy osuszenia, jak i projekt częściowej regulacji granicznej strugi, winien być przedłożony **w trzech egzemplarzach,** przyczem należy się starać, ażeby format planów był jednakowy i miał wymiary 34 $\times$ 21 cm., względnie w te wymiary dał się złożyć.

Jak z powyższego widoczne, główną wagę kładzie się na odpływy, na które poszczególne biura techniczne małą zwracały uwagę.

Należy jednak zaznaczyć, że w ostatnich czasach poważniejsze biura techniczne sprawy odpływów starają się załatwiać już w sposób ustawowy, czego dowodem są rzeczowe artykuły*), ogłoszone w pismach zawodowych, a pokrywające się w zupełności z wymogami władz wodnych.

Załącznik Nr. 22.

Wzór podania w sprawie zezwolenia (koncesji) na użytkowanie wody dla zakładów o sile wodnej (np. młyna).

Do
Starostwa Powiatowego
w . . . .

N. N. (nazwisko i imię proszącego)
zamieszkały w . . . .
(dokładny adres) w sprawie koncesji (zezwolenia) wodnej.

Proszę o udzielenie mi zezwolenia na użytkowanie wody rzeki . . . . . jako siły popędowej dla projektowanego zakładu wodnego (np.: młyna) w miejscowości . . . . oraz na wykonanie koniecznych urządzeń wodnych.

Sposób ujęcia wody, jakoteż wykonania budowli wodnych nastąpi zgodnie z operatem technicznym, który podaje nadto: a) cel i rozmiar przedsiębiorstwa,

*) Inż. E. Romański: „Niektóre uwagi o odpływach w projektach drenarskich". Inżynierja Rolna № 1 z r. 1928.

b) potrzebną ilość wody na sek., c) siłę wodną możliwą do uzyskania.

Do podania dołączam: 1) projekt techniczny w trzech egzemplarzach, który prócz sprawozdania zawiera plan sytuacyjny wraz z wszystkimi szczegółami technicznemi, 2) profil podłużny, 3) profi poprzeczny, 4) wykaz osób zainteresowanych w tem przedsiębiorstwie, t. j. osób na których prawa przedsiębiorstwo to oddziaływa, 6) wykaz gruntów (zakładów wodnych) które mają być odstąpione lub obciążone serwitutem z podaniem ich właścicieli, obszaru, oraz określeniem granic. (Na terenie Kongresówki księgi gruntowe zastępują tabele likwacyjne).

(miejscowość) . . . dnia . . . . 19 . r.

(Podpis proszącego).

Załącznik Nr. 23.

Wzór podania na urządzenie stawu rybnego.

Do
Starostwa Powiatowego
w . . . .

NN. zamieszkały w . . . . .
(dokładny adres) . . . . . .
w sprawie zezwolenia na założenie stawu rybnego.

WYJAŚNIENIE

Treść podania jest identyczną do treści podania o zezwolenie wodne, jak załącznik Nr. 22.

Przedmiot podania określa się słowami „zezwolenie na założenie stawu".

. . . (miejscowość) . . . dnia . . . 192 . r.

(podpis)

Załącznik Nr. 24.

Wzór zarządzenia dochodzenia wodno-prawnego.

Starosta Powiatowy
w . . . . .
L. . . .

Przedmiot: w sprawie
1) nadania uprawnie-wodnego
2) uznania uprawnie-z art. 252.

Do
Urzędu Gminy
w . . . . . .

Starostwo przesyła egzemplarz operatu technicznego wraz ze sprawozdaniem technicznem, odnośnie do projektowanych przez petentów urządzeń wodnych oraz . . . . . . odbitkę ogłoszenia z poleceniem:

1) natychmiastowego ogłoszenia w gminie . . . .

2) wywieszenia jednego egzemplarza załączonego ogłoszenia na tablicy urzędowej Urzędu Gminnego . . . . i wyłożenia załączonego operatu do wglądu w Urzędzie gmin. . . . .

3) wezwania sołtysów interesowanych wsi do jawienia się wraz z Wójtem gminy na rozprawie i zawiadomienia o niej wszystkich wiadomych oraz interesowanych osób, któreby mogły być dotknięte szkodliwem działaniem przedsiębiorstwa.

Wezwania należy doręczyć osobom interesowanym przynajmniej na 8 dni przed rozprawą.

4) zaopatrzenia załączonego ogłoszenia w klauzulę stwierdzającą że projekt techniczny był wyłożony wraz ze wszystkiemi jego częściami składowemi w Urzędzie gminnym od dnia . . . . do dnia . . . . . . do publicznej wiadomości,

5) wręczenia przewodniczącemu komisji w dniu komisyjnem przesłanych przy niniejszym reskrypcie planów i sprawozdań technicznych, dowodów zawiadomienia o rozprawie osób, któreby mogły być dotknięte szkodliwem działaniem przedsiębiorstwa ewent. wniesionych pisemnie lub do protokółu zarzutów i roszczeń stron interesowanych, wreszcie potwierdzonych przez Urząd gminny egzemplarzy ogłoszenia, że zostały one należycie opublikowane,

6) wezwania petenta do 1) złożenia w najbliższej Kasie Skarbowej na rachunek Starostwa w . . . kwoty . . . . . . zł. tytułem zaliczki na pokrycie kosztów podróży i delegatów starostwa, 2) do dostarczenia środków lokomocji do . . . .) n. p. stacji kolejowej).

Starosta Powiatowy
(podpis)

Załącznik Nr. 25.

Wzór ogłoszenia dochodzenia wodno-prawnego

1) **w sprawie: nadania** uprawnienia wodnego (zezwolenie z art. 45 ustawy wodnej),
2) **w sprawie:** uznania **(utrzymania w mocy)** uprawnienia wodnego z art. 252 ustawy wodnej.

Starostwo Powiatowe
w . . . . . .
Do L. . . . . .

Ogłoszenie.

W myśl ust. 2 art. 195 ustawy wodnej z dnia 19 września 1922 r. Dz. U. Nr. 102 poz. 936, w brzmieniu ustalonem rozporządzeniem Ministerstwa Robót Publicznych z dnia 13.III.1928 r. Dz. U. Nr. 62 poz. 574 Starostwo podaje do publicznej wiadomości, że (imię i nazwisko petenta) . . . .
wniósł prośbę o udzielenie mu po myśli ustępu 1 p. . . . art. 45 powołanej ustawy wodno-prawnego pozwolenia (o utrzymanie w mocy po myśli art. 252 — 254 powołanej ustawy prawa) . . . .
(wymienić krótko przedmiot prośby) . . . .

Projekt techniczny wraz ze sprawozdaniem technicznem, wyjaśniającem sposób wykonania budowli i urządzeń są wyłożone do publicznego wglądu w Starostwie w . . . . 19. r. do . . . . . .
19 . r. oraz w Urzędzie Gminnym w . . dokąd te ż wolno wnosić podania lub protokólarne oświadczenia przeciwko nadaniu (uznaniu utrzymaniu w mocy) powyższego prawa, jak również żądania w przedmiocie wzniesienia i utrzymania urządzeń oraz wypłaty odszkodowań.

Wspomniane zarzuty i żądania można wnieść także przy rozprawie komisyjnej.

Termin dochodzenia komisyjnego przy udziale znawcy technicznego wyznacza się na dzień . . . .
192 . . r. godz. . . . rano.

Punkt zborny komisji . . . .

. . . . , ...

Równocześnie ostrzega się, że ci, którzy we wskazanym terminie lub w ciągu dochodzenia komisyjnego, nie podniosą przeciw nadaniu uznaniu powyższych praw żadnych zarzutów, tracą do nich prawo i mogą przeciw szkodliwemu działaniu wykonywania nadanego uznanego prawa, żądać tylko wzniesienia i utrzymywania urządzeń zapobiegających szkodzie, lub też odszkodowania, gdyby takie urządzenia nie dały się pogodzić z przedsiębiorstwem lub gospodarbzo usprawiedliwić.

Wreszcie Starostwo ostrzega, iż wniesione po upływie podanego wyżej czasokresu podania o udzielenie pozwoleń na takie prawo użytkowania wody, przez które mogłoby uledz ograniczeniom, użytkowanie zamierzone przez petenta(ów) nie będą rozpatrywane w trakcie niniejszego postępowania wodnoprawnego.

. . . . . dnia . . . . . 19 . r.
miejscowość, data

Starosta Powiatowy
(podpis)

Załącznik Nr. 26.

Wzór protokółu rozprawy wodno-prawnej w sprawie udzielania koncesji (zezwolenia wodnego)

Protokół.

spisany dnia . . . . 19 . r. w . . . . . .
(miejscowość)

. . . .

wskutek zarządzenia Starostwa Powiatowego w . . . z dnia . . . . 192 . . L. . . . .

Przedmiot:

stanowi rozprawa komisyjna w sprawie udzielenia wodno-prawnego zezwolenia na . . . . (następuje krótkie oznaczenie sprawy, n. p. urządzenie promu stałego na Bugu, promowanego na linie między wsiami . . . . . .)

Obecni:

A. (Imię i nazwisko oraz charakter służbowy delegata właściwej władzy wodnej) . . . . **jako przewodniczący Komisji,**

B. . . . .

. . . .

(Imię i nazwisko, oraz charakter służbowy znawcy technicznego przez tą władzę wodną) . . . . . . **jako znawca hydrotechniczny** . . . . .

C. Imiona i nazwiska, oraz charakter wszystkich innych obecnych, a mianowicie: zainteresowanych i ich pełnomocników, dalej **delegatów** ze strony władz państwowych i samorządowych, — świadków, doradców i t. d.

. . . .

. . . .

Punkt I.

Komisja stwierdza, że zgodnie z postanowieniami art. 195—197 ustawy wodnej z 19 września 1922 r. poz. 936 Dz. U. Rz. P. 102 w brzmieniu ustalonem Rozp. Min. R. P. z 13.IV 1928 Dz. U. Nr. 62 poz. 574, **ogłoszono należycie rozprawę komisyjną** przy przestrzeganiu ustawowych terminów, a mianowicie: w Starostwie w . . . . (siedziba) przez wywieszenie na tablicy ogłoszeń od dnia . . do dnia . . tudzież w gminie . . . .
(nazwa miejsc.)

(Uwaga: Z kolei tekst protokółu winien zawierać warunki postępowania wodno-prawnego przeprowadzonego formalnie, o następującej treści:)

W szczególności:

1) **cel i termin dochodzeń i rozprawy** określony w ogłoszeniu był podany do publicznej wiadomości w czasie właściwym,

2) **ogłoszenie o dochodzeniu** niniejszem było wywieszone w starostwie w . . . . . i Urzędzie Gminnym w . . . . od dnia . . . do dnia . . .,

3) tak właściciel zakładu wodnego, jak i wszyscy zainteresowani znani władzy byli **wezwani do rozprawy** w terminie 8-dniowym przed dniem rozprawy,

4) ogłoszenie o dochodzeniu zawierało a) **pouczenie o możności wnoszenia zarzutów i żądań** w terminie tam wskazanym, oraz b) ostrzeżenie o następstwach ujemnych nie wniesienia żądań i zarzutów, czy to w drodze pisemnej czy ustnej.

5) **projekt techniczny** użyty do dochodzeń był wyłożony do publicznego wglądu w Starostwie . . . i Urzędzie Gminnym w . . . . . .

Punkt II.

Do Starostwa w . . . . wniesiono
(siedziba urzędu)
względnie **nie wniesiono** żadnych protokólarnych względnie pisemnych zarzutów. **Wniesiono** w pierwszym dniu rozprawy do protokółu względnie pisemnie na ręce przewodniczącego Komisji zarzutu przeciw udzielaniu uprawnienia. Powyższe pisma dołącza się do protokółu.

Punkt III.

Komisja zebrała się dnia . . . . . 19 . r. o godzinie . . . . w . . . .

. . . .

i po szczegółowem objaśnieniu interesowanym przez członków komisji projektu **udała się na obchód i obejrzała miejsca,** gdzie zamierzone budowle mają powstać.

W związku z powyższą czynnością ustalono n. p., że petent Nr. Nr. zamierza urządzić prom w miejscowości . . . . na . . . .

. . . .

wodzie płynącej — publicznej, w jej części spławnej zwanej . . . . . ., z przystaniami urządzonemi na gruntach stanowiących własność . . . ., odstąpionych petentowi na zasadzie . . . . . . (podać tytuł prawny).

Punkt IV.

Po powrocie Komisji z obchodu **rzeczoznawca techniczny podaje** następujący **opis projektu:**

Uwaga. W tem miejscu należy dokładnie opisać przy pomocy projektu technicznego zamierzone przedsiębiorstwo wodne, z podaniem wszystkich urządzeń wodnych wraz ze sposobem ich pobudowania i oznaczyć miejsce ich ustawienia, określić sposób uruchomienia przedsiębiorstwa, oraz co najważniejsze jego **wpływ na interes tak publiczny jak i prywatny** osób trzecich (postronnych).

Punkt V.

Po takiem zaznajomieniu interesowanych z treścią podania i jego załącznikami, następuje jawne **rozpatrzenie i spisanie podniesionych zarzutów,** a zarazem zbadanie i wyjaśnienie dowodów, oraz wynik pertrakcji, opinja znawcy technicznego co do warunków założenia przedsiębiorstwa, pokrycia szkód, oraz ewentualnych ograniczeń praw prywatnych i ewentualna replika interesowanych.

Punkt VI.

Ewentualne odroczenie rozprawy z powodów w art. 198 u. w. przewidzianych, n. p. z powodu niemożności dostarczenia istotnych dowodów i t. p., winno być zanotowane wraz z terminem dalszego ciągu rozprawy.

Na żądanie zainteresowanych należy treść protokółu odczytać i podpisać go. (Podpisują wszyscy obecni, tak członkowie komisji jak i interesowani, względnie upoważnieni przez nich). Wypadek odmowy podpisu należy ujawnić w protokóle z podaniem przyczyny.

W reszcie należy ogłosić **zamknięcie rozprawy.**

. . . . . dnia . . 19 . . r.
miejscowość i data

Podpisy :
. . . .
. . . .

Załącznik Nr. 27.

Wzór orzeczenia nadającego uprawnienie wodne (koncesję — zezwolenie)

Starostwo Powiatowe . . . dnia . . 19 r.
w . . . . . . (miejscowość, data)
L. . . . .

Przedmiot: w sprawie zezwolenia z art. 45 ustawy - wodnej.

Do

Pana . . . .
(nazwisko i imię
. . . .
proszącego)
w . . . .
(miejscowość)
gmina . . . . . powiat . . . .

Załatwiając podanie z dnia . . . . . wydaję Panu po myśli art. 45 ustawy wodnej z dnia 19/IX 1922 r. Dz. U. R. P. Nr. 102 poz. 936, w brzmieniu ustalonem Rozporządzeniem Ministra Robót Publicznych z dnia 13 kwietnia 1928 r., Dz. U. Nr. 62 poz. 574, **pozwolenie na użytkowanie wody płynącej rzeki** . . . (nazwa) . . . . n. p. alternatywa, 1) celem doprowadzenia wody do stawu rybnego w (miejscowość) . . **oraz na pobudowanie w tym celu urządzeń wodnych na tej rzece.** 2) **alternatywa jako siły popędowej** dla utrzymania w ruchu młyna wodnego w . . . . . . (miejscowość) . . . , oraz na pobudowanie urządzeń wodnych na korycie tej rzeki. 3) **alternatywa na urządzenie stałego przewozu** promem przez rzekę . . . . . w . . . . (miejscowość) . . . . gminie . . . . . między gminami . . . . według projektu, który był przedmiotem dochodzenia komisyjnego i z zastrzeżeniem warunków podanych w ustępie . . . niniejszego pozwolenia.

UWAGA: Warunki ułoży znawca techniczny zależnie od okoliczności w myśl postanowień art. 47 ustawy wodnej.

Przykłady warunków zawiera załącznik Nr. 33.

Znaki wodne winny być osadzone w sposób przepisany Rozporządzeniem Ministra Robót Publicznych z dnia 24 kwietnia 1923 r. Dz. U. R. P. Nr. 80 poz. 631 (oznaczenie czasokresu trwania uprawnienia).

Wyżej określone pozwolenie wydaje się po myśli ust. 2 art. 46 powoł. ustawy wodnej na przeciąg lat . . licząc od prawomocności niniejszego orzeczenia z tem, że po upływie tego czasokresu wolno po myśli ust. 4 art. 46 u. w. żądać przedłużenia pozwolenia.

Żądanie to winno być zgłoszone na pół roku przed wygaśnięciem pozwolenia.

(Następują warunki ograniczające uprawnienie ze względu na interes publiczny).

W razie gdyby rzeka . . . . . . miała być regulowaną na przestrzeni, na której znajduje się ujęcie wody, lub gdyby na tej przestrzeni miało powstać przedsiębiorstwo wyzyskujące siłę wodną dla wytwarzania energji elektycznej dla celów powszechnej użyteczności, obowiązany Pan będzie w razie potrzeby **urządzenia wodne zmienić lub znieść zupełnie bez pretensji do jakiegokolwiek odszkodawania do Skarbu Państwa,** przedsiębiorstwa regulacji lub elektryfikacji.

Zarazem jest Pan obowiązany ponieść koszta postępowania wodno - prawnego.

Termin do wykonania urządzeń wodnych oznacza się na . . . (rok, miesięcy).

Po wykonaniu urządzeń i ustawieniu znaków wodnych nastąpi ich **sprawdzenie (kolaudacja).**

Wszyscy, którzy przeciw niniejszemu zezwoleniu udzielonemu zgodnie z projektem nie wnieśli zarzutów w terminie wskazanym w ogłoszeniu, lub w trakcie dochodzenia komisyjnego, tracą do nich prawo i mogą przeciw szkodliwego działaniu wykonywania nadanego prawa, żądać tylko wniesienia i utrzymywania urządzeń zapobiegających szkodzie, albo też odszkodowania, gdyby takie urządzenia nie dały się pogodzić z przedsiębiorstwem lub też gospodarczo usprawiedliwić.

Przeciw temu orzeczeniu wolno wnieść odwołanie do Urzędu Wojewódzkiego w . . . . , który należy podać w ciągu dni 14, licząc od dnia następującego po dniu doręczenia za pośrednictwem Starostwa Powiatowego w . . . . . .

Załączniki rozpatrzonego podania wraz z jednym egzemplarzem projektu technicznego, będącego przedmiotem dochodzenia, zostaną Panu zwrócone po uprawomocnieniu się niniejszego orzeczenia i dokonaniu wpisu do księgi wodnej tak nadanego uprawnienia wodnego.

Odpis niniejszego orzeczenia otrzymują:
. . . .
. . . .
(wszyscy zainteresowani obecni na rozprawie względnie ich pełnomocnicy).

Starosta Powiatowy
(podpis)

Załącznik Nr. 28.

Wzór orzeczenia zezwalającego na odpływ wody z terenu Spółki Wodnej.

. . . (miejscowość) . . . (data) . . 19 . . r.

Starostwo Powiatowe
L. . . .

Przedmiot:
Spółka wodna w . . .
uprawnienie wodne.

Do
Zarządu Spółki Wodnej
(miejscowość)
w . . . .
gmina . . . powiat . . .

Załatwiając podanie z dnia . . . . . o uregulowanie stosunków wodnych Spółki na podstawie dochodzenia wodno-prawnego, przeprowadzonego na miejscu w dniu . . . . . . wydaję Spółce po myśli art. 45 ustawy wodnej z 19.IX.1922 r. Dz. U. Nr. 102 poz. 936 w brzmieniu ustalonem Rozp. Min. Rob. Publ. z 13.IV.1928 r. Dz. U. Nr. 62 poz. 574, zezwolenie na wykonanie urządzeń odwadniających, t. j. wykopanie rowów i założenia drenów na terenie Spółki Wodnej, oraz na odprowadzenie wody do rzeki . . . . . rowem długości . . . mtr. bież. przekopanym przez grunta sąsiednie, stanowiące własność osób trzecich, nieobjęte Spółką, według projektu technicznego, który był przedmiotem dochodzenia komisyjnego.

Zezwolenie powyższe udziela się z zastrzeżeniem dopełnienia warunków podanych w ustępach . . niniejszego zezwolenia.

Zarazem wobec sprzeciwu NN. . . . . . . w kwestji dobrowolnego odstąpienia Spółce swego terenu koniecznego dla przeprowadzenia odpływu orzekam wywłaszczenie pasa ziemi o powierzchni . . , oznaczonego w projekcie technicznym za odszkodowaniem w wysokości . . .

W a r u n k i:

Uwaga: 1) warunki techniczne np. co do sposobu wykopania rowu przez grunta sąsiednie, umocowania brzegów tego rowu, w szczególności przy jego ujściu do rzeki, sposobu wykonania mostów na rowie i t. d. poda znawca techniczny do protokółu dochodzenia.

2) Wobec polubownego ustalenia wysokości odszkodowania za zajęty teren pod rów zapłaci Spółka wodna w terminie do dnia . . . . kwotę . . . zł. . . gr. i t.d.

3) Ponieważ X.W. wypłaci w terminie 14 dniowym, licząc od chwili prawomocności kwotę . . . . tytułem ustalonego odszkodowania wywłaszczeniowego.

4) W razie gdyby rzeka . . . . .miała być regulowaną w miejscu, na którem znajduje się ujście rowu odpływowego, będzie Spółka obowiązaną w razie potrzeby przeprowadzić potrzebne dla odprowadzenia wody urządzenia własnym kosztem i bez pretensji do jakiegokolwiek odszkodowania ze Skarbu Państwa lub przedsiębiorstwa regulacji.

Koszta postępowania ponosi Spółka wodna.

Termin wykonania rowu oznacza się na 6 miesięcy.

Przeciw orzeczeniu wolno wnieść odwołanie do Urzędu Wojewódzkiego, które podać należy w ciągu dni 14, licząc od dnia następnego po doręczeniu.

Odnośnie wysokości odszkodowania mogą interesowani udać się na drogę sądową w terminie 3 miesięcy, licząc od dnia doręczenia prawomocnego orzeczenia.

Załączniki podania zostaną zwrócone po uprawomocnieniu się niniejszego orzeczenia, oraz po dokonaniu wpisu tak nadanego uprawnienia wodnego do księgi wodnej.

Starosta Powiatowy:
(podpis)

Załącznik Nr. 29.

Wzór zarządzenia Starostwa w sprawie doręczenia orzeczenia.

Starostwo Powiatowe w . . . .
L. . .

. . . . . dnia . . . . 19 . . r.
(miejscowość, data)

Przedmiot: w sprawie zezwolenia art. 45 ustawy wodnej.

Do
Urzędu Gminnego
w . . . .

Przesyłając przyległe orzeczenie z dnia . . . L. . . w powyższej sprawie, polecam Urzędowi Gminnemu doręczyć je koncesjonarjuszowi (adresatowi) za poprzedniem ściągnięciem od niego należytości stemplowej od pozwolenia w kwocie . . złotych. Odpisy tegoż orzeczenia należy doręczyć innym stronom interesowanym według adresów w orzeczeniu podanych. Doręczenie należy uskutecznić za dowodami doręczenia, które należy przedłożyć Starostwu do dni 14.

Termin . . . .

Starosta Powiatowy (podpis)

Załącznik Nr. 30.

Wzór orzeczenia o wygaśnięciu uprawnienia wodnego z powodu niewniesienia podania o wpis do księgi wodnej.

Starostwo Powiatowe w . . . .
L. . .

. . . . (miejscowość) . . dnia . . 19 . . r.

Przedmiot: objęcie uprawnienia wodnego z art. 253 ust. wodn.

Do
P. . . . .
(nazwisko i imię)
właściciela 1) młyna, 2) stawu, 3) promu i t. p.
w . . . .
(miejscowości)
gmina . . powiat . . . .

Na zasadzie art. 187 ust. wodn., punkt 1 z roku 1922, Dz. Ust. Nr. 102 poz. 936, w brzmieniu ustalonem rozp. Ministra Robót Publicznych z dnia 13 kwietnia 1928 r., Dz. Ust. Nr. 62 poz. 574, **orzekam niniejszem utratę prawa do użytkowania wody z rzeki** (nazwa) **alternatywa** 1) jako siły popędowej dla młyna w (miejscowości), stanowiącego własność Pana, alternatywa 2) do nawadniania stawów rybnych

w . . . . **ad 1) i 2)** zarazem celem utrzymania swobodnego przepływu wód, zobowiązuję Pana do usunięcia urządzeń wodnych tego młyna w terminie 1 miesiąca, licząc od dnia uprawomocnienia się niniejszego orzeczenia pod rygorem usunięcia przymusowego tych urządzeń na koszt Pana.

U z a s a d n i e n i e

w myśl postanowień art. 253 ust. 1 ustawy wodnej prawa użytkowania wód płynących w jeden ze sposobów wymienionych w art. 35, a zatem użytkowanie wody jako siły popędowej przy Pańskim młynie, które w/g art. 252 ustawy wodnej zostają utrzymane w mocy, wygasają po upływie 5 lat po wejściu w życie ustawy wodnej, o ile przedtem nie wniesiono podania o wpisanie ich do księgi wodnej.

Ponieważ Pan **mimo dwukrotnego ostrzeżenia ogłoszonego publicznie,** zgodnie z art. 253 ustęp 2 ust. wodn. (wymienić sposób ogłoszenia np. obwieszczenia w prasie, ogłoszenie na tablicy Starostwa, lub gminy przy podaniu dat) postanowieniom tegoż artykułu nie uczynił zadość, przysługujące Panu prawa wodne przy wymienionym młynie wygasły automatycznie z samego prawa z dniem 26 listopada 1927 r.

Od tego orzeczenia przysługuje odwołanie do Urzędu Wojewódzkiego w . . . . . ., które należy wnieść przez Starostwo w . . . . w terminie 14-dniowym, licząc od dnia następnego po dniu doręczenia.

Starosta Powiatowy:
(podpis)

Załącznik Nr. 31.

Wzór Zarządzenia Starostwa w sprawie uzupełnienia podania o wpis do księgi wodnej uprawnień wodnych.

Starostwo Powiatowe w . . . . Miejscowość dnia . . .

L. . . .

Przedmiot:
Młyn wodny w (miejscowości), własność (imię i nazwisko właśc.) wpis do księgi wodnej.

Do
Urzędu Gminy
w (miejscowość)

Polecam zawiadomić . . . . (imię i nazwisko petenta) zamieszkałego w . . . . . (miejscowość właściciela młyna wodnego) że Starostwo przyjmuje do wiadomości podanie jego z dnia . . . . r. . . . jako zgłoszenie istniejącego prawa użytkowania wody płynącej w jeden ze sposobów wymienionych w art. 45 ustawy wodnej z dnia 19.IX.1922 r. Dz. U. Rz. P. Nr. 102 poz. 936, które według art. 252 ma być utrzymane w mocy.

Celem stwierdzenia istnienia tego prawa i ewentualnego zarządzenia wpisu uprawnienia do księgi wodnej, poleca się zarazem wezwać petenta do przedłożenia do dnia . . . 1928 oryginalnych, przez władzę wodną zatwierdzonych, szczegółowych planów odnośnych urządzeń wodnych, wraz z dwoma odbitkami, a mianowicie: 1) sytuacji umożliwiającej zorjentowanie się w założeniu całego urządzenia, 2) przekroju podłużnego i przekroju poprzecznego rzek, 3) odpowiednich rzutów i przekroji budowli z wpisanemi ważnemi miarami, 4) opisu technicznego urządzeń wodnych, 5) prawomocnych orzeczeń władz i dwuch odpisów, stwierdzających specjalny tytuł, na którym są oparte zgłoszone prawa, lub stwierdzających, że istnieje prawnie urządzenie, służące do ich wykonywania, 7) dowodów, że te urządzenia zostały wzniesione przed 1 stycznia 1923 lub że przed tym terminem przystąpiono legalnie do ich wykonania. 8) że zakład istniał w dniu 1 stycznia 1923 dłużej niż lat 10 i 9) wreszcie wykaz osób, na których prawa zakład może oddziaływań z dołączeniem ewentualnych ich oświadczeń.

W niniejszym wypadku przedłożenie planów może być ograniczone do tych części urządzeń, które mają bezpośredni wpływ na interesy publiczne lub prawa osób trzecich, stosownie do przepisu ust. 2 § 8 rozporządzenia Min. Robót Publicznych z dnia 7 maja 1924 r. Dz. U. Rz. P. Nr. 44 poz. 468.

W ten sposób uzupełnione przez petenta podanie będzie po myśli § 8 ust. 3 pow. rozp. uważane przez władzę wodną za przedłożony przez niego wniosek o wpisanie uprawnienia do księgi wodnej w myśl art. 253 i 254 powołanej ustawy wodnej.

Dostarczone dowody i plany przedłoży Urząd gminy Starostwu, jako właściwej w danym wypadku po myśli art. 187 ustawy wodnej, władzy wodnej do właściwego zarządzenia w myśl ostatniego ustępu § 7 powołanego wyżej rozporządzenia.

Starosta Powiatowy
(podpis)

Załącznik Nr. 32

Wzór Protokółu dochodzeń wodno-prawnych przeprowadzonych na skutek podania o wpis do księgi wodnej praw wodnych, zaistniałych przed wejściem w życie ustawy wodnej w roku 1922.

Protokół

Komisyjnego dochodzenia wodno-prawnego na podstawie zarządzenia Pana Starosty w . . . . . z dn. . . . . . . L. . . . . . w sprawie ustalenia prawnego istnienia i rozmiaru uprawnień wodnych przysługujących właścicielom młyna w . . . . . . (miejscowość), oraz ich wpisu do księgi wodnej na skutek podania wniesionego do Starostwa z daty . . . .

Uwaga: w tem miejscu należy wpisać imiona i nazwiska oraz charakter poszczególnych członków komisji, dalej delegatów władz i urzędów, wreszcie pełnomocników, ewent. gdyby tych nie wysunięto wszystkich zgłaszających się zainteresowanych.

Obecni:

. . . .

Uwaga: ustalenie dochowania formalności przepisanych ustawą wodną w związku z rozpisaniem dochodzeń i rozprawy.

Na podstawie dowodów, jako to klauzul zamieszczonych na ogłoszeniach o rozprawie i pokwitowań zainteresowanych stwierdzono:

1) że cele i termin dochodzeń i rozprawy określony w tem ogłoszeniu był podany do publicznej wiadomości w czasie właściwym,

2) że ogłoszenie o dochodzeniu niniejszem było wywieszone w Starostwie w . . . . i Urzędzie Gminnym w . . . . od dnia . . . . . . do dnia. . . . .

3) że tak właściciel zakładu wodnego, jak i zainteresowani, władzy znani, byli wezwani do rozprawy w terminie 8 dniowym przed tem,

4) że ogłoszenie o dochodzeniu zawierało pouczenie o możności wnoszenia zarzutów i żądań w terminie tam wskazanym oraz ostrzeżenie o konsekwencjach nie wniesienia żądań i zarzutów czy to w drodze pisemnej czy ustnej,

5) że projekt techniczny użyty do dochodzeń był wyłożony do publicznego wglądu w Starostwie w . . . . . . i Urzędzie Gminnym w . . . .

6) wreszcie że w drodze pisemnej nie wniesiono żadnych zarzutów i żądań.

Po ustaleniu powyższych formalności Komisja celem zorjentowania się w sytuacji przystąpiła do obejrzenia zakładu oraz związanych z nim urządzeń wodnych.

Na skutek oględzin ustalono, że

a) w miejscowości . . . . (nazwa) znajduje się np. młyn o sile wodnej stanowiący wedle przedłożonego wyciągu hipotecznego z daty . . . . (lub innego dowodu) stanowi własność . . . . oraz, że na wodzie płynącej (wymienić rodzaj i charakter wody np. prywatnej, publicznej, żeglownej, spławnej) zwanej rzeką . . . . (nazwa) pobudowane są urządzenia wodne, służące do użytkowania jej wód, jako siły motorycznej dla tego młyna,

b) że młyn (wymienić nazwisko właściciela) jest utrzymywany w ruchu przy pomocy (np. koło nadsiębierne, podsiębierne, turbina i t. d.),

c) że urządzenia wodne składają się (poda znawca techniczny np. śluza, łotok i t. d.),

d) że dopuszczalna wysokość spiętrzenia nie jest przedmiotem sporu sądowego,

e) że przeciw prawnemu istnieniu zakładu nie wniesiono (lub wniesiono) zarzutu w okresie 10-cio letnim, licząc wstecz od 1 stycznia 1923 r.,

f) że urządzenia fabryczne zakładu składają się z (poda znawca techniczny np. walce, kamienie i t. d.)

Z kolei przystąpiono do ustalenia prawnego istnienia i rozmiaru uprawnienia wodnego zgłoszonego do księgi wodnej.

Właściciel zakładu wezwany do wykazania tytułu prawnego, stwierdzającego prawne istnienie przysługujących mu uprawnień przedkłada 1) wyciąg hipoteczny (tytuł specjalny art. 252 pkt. 1), który w dziale . . . . . . zawiera następujące słowa: (dotyczące zakładu wodnego) lub 2) zezwolenie władzy (na terenie Kongresówki plan zatwierdzony przez b. rosyjskie władze, art. 252 pkt. 2), lub 3) oświadcza, że żądanych dowodów nie posiada.

UWAGA: wobec wykazania się 1) specjalnym tytułem, 2) zezwoleniem należy przyjąć uprawnienie wodne za prawnie istniejące.

W wypadku pod 3).

Wobec braku dowodu prawnego istnienia zgłoszonych do wpisu uprawnień wodnych, przystąpiono do ich ustalenia w mysl art. 252 ust. 3. (domniemanie).

Wedle oświadczenia (wymienić właściciela lub inne osoby) stwierdzono, że: 1) urządzenia wodne (wymienić części składowe urządzenia np. szluza spiętrzająca wodę) istnieje od lat (potrzebny okres dziesięcioletni licząc od 1 stycznia 1923 r. wstecz) w tem samem miejscu i w tych samych rozmiarach, 2) że urządzenia fabryczne (części składowe wewnątrz młyna, zakładu w tym czasie składały się z (podać: walce) kamienie w ilości).

Uwaga: Po ustaleniu prawnego istnienia uprawnienia wodnego należy przystąpić do oznaczenia rozmiaru jego.

Wobec braku w przedłożonych dowodach danych stwierdzających rozmiar tak ustalonego prawa użytkowania wody rzeki . . . . przez właściciela, przystąpiono do ustalenia rozmiaru użytkowania wody a w związku z tem określenia wysokości spiętrzenia na zasadzie postanowień zawartych w części 6 ustawy wodnej z roku 1922.

UWAGA. W tem miejscu wzywa się zainteresowanych do składania oświadczeń i takowe wpisuje się do protokułów.

Przesłuchanie stron i świadków.

Obecny rzeczoznawca techniczny stwierdza wobec powyżej ustalonych danych że (np. siła popędowa taka a nie inna potrzebna jest do utrzymania zakładu w ruchu i że projekt techniczny użyty do dochodzeń odpowiada rzeczywistości.

Po złożeniu powyższych Przewodniczący Komisji proponuje zainteresowanym polubowne usunięcie i ustalenie pretensji i stara się doprowadzić je do skutku.

W wypadku niedojścia do porozumienia ustala się zarzuty i żądania przy pomocy znawcy technicznego i innych znawców zawodowych z dopuszczeniem znawców ze strony zainteresowanych. *)

Na tem protokół zakończono i podpisano.

Miejscowość . . . . . . data . . . . .

podpisy

Przewodniczącego, Rzeczoznawcy, protokólanta oraz pełnomocników zainteresowanych.

Załącznik Nr. 33.

Wzór orzeczenia w sprawie utrzymania w mocy prawa wodnego przysługującego przy wejściu w życie tej ustawy.

Starostwo Powiatowe Miejscowość dnia . . .
w . . . .

Do
Pana . . . .
(imię i nazwisko)
w . . . .
(miejscowość)
gmina . . . .
powiat . . . . . .

Załączając podanie z dnia (data) w sprawie wpisu do księgi wodnej uprawnień wodnych przywiązanych do młyna wodnego w . . . . . . stanowiącego (miejscowość) własność Pana **uznaję** na zasadzie art. 252 Ustawy Wodnej z dnia 19.IX 1922 r. w brzmieniu ustalonem Rozp. Min. Rob. Publ. z dnia 13.IX.1928 r. (Dz. Ust, Nr. 62. poz. 674) **zgłoszone w powyższy sposób prawa wodne za otrzymane w mocy,** przy równoczesnym zachowaniu rozmiarów tych praw okre-

*) W końcu rzeczoznawca techniczny z urzędu wyda opinję w sprawie znaku wodnego, który należy ustawić zgodnie z postanowieniami rozp. Min. Rob. Publ. z dn. 25.IV 23 r. (Dz. Ust. Nr. 80).

ślonych poniżej w myśl postanowień art. 254 a ustęp 2 powołanej ustawy oraz §. 7. Pozp. Min. Rob. Publ. z dnia 7 maja 1924 r. (Dz. U. Nr. 44).

Uzasadnienie.

UWAGA: Następują trzy różne alternatywy (przykłady) zależnie od trzech różnych podstaw prawnych dla utrzymania w mocy danych praw wodnych.

Przykład I. Utrzymanie w mocy prawa wodnego opartego na specjalnym tytule prawnym (art. 252 ust. 1. U. W.).

Zgodnie z wynikiem dochodzenia wodno-prawnego przeprowadzonego w myśl postanowień części VI ustawy wodnej w dniach . . . miesiąca . . . roku . . . . oraz na podstawie przełożonego przez Pana wyciągu wykazu hipotecznego z dnia . . . . miesiąca . . . . roku . . Nr. . . ustalono, że Panu przysługuje prawo wody rzeki . . . jako siły popędowej dla młyna, oparte na specjalnym tytule prawnym, przewidzianym w art. 252 ust. 1. pkt. 3, ustawy wodnej.

W myśl postanowień ustępu 4 wyżej powołanego artykułu (252) treść czyli rozmiar prawa, a zatem i wysokość spiętrzenia wody przy omawianym młynie, utrzymującego w mocy na podstawie szczegółowego tytułu, określa się według tego tytułu.

Skoro zgodnie z brzmieniem powołanego wyciągu wykazu hipotecznego przysługuje Panu prawo korzystania z wody „potrzebnej do utrzymania stałej yziałalności młyna" a tem samem rozmiar prawa wodnego nie został wykazany w sposób wykluczający wszelką wątpliwość, przyjęto za podstawę ustalenia treści prawa korzystania z wody.

I. Protokólarne zeznania zaprzysiężonych świadków, złożone w dniu . . . . roku . . . w Sądzie Pokoju w . . . . . . z których wynika, że spiętrzony poziom wody powyżej młyna dochodził do brzegów.

II. okoliczności stwierdzone w toku dochodzeń a mianowicie:

1) że młyn w stanie obecnym został wybudowany w roku . . . na podstawie zezwolenia władz rosyjskich z dnia . . . . . miesiąca . . . . . roku . . . . i od tego czasu nie uległ żadnym zmianom,

2) że urządzenia wodne, a między innemi szluza spiętrzająca w tem samem miejscu i w takim samym stanie istnieje od lat . . . .,

3) że w roku . . . . założono dwie turbiny . . . . . dla spadu (np. 4,00 mtr.),

4) że przedłożone przez właściciela młyna plany obrazujące obecne stosunki wodne wykazują różnicę górnej i dolnej wody . . . mtr. a więc zwiększenia spadu od . . r. nie było.

Wobec powyższego, przy równoczesnem uwzględnieniu faktu, że ilość wody jest w danym wypadku wartością stałą, a zatem i spadek jaki był przed 1 stycznia 1913 r. winien być takim samym, a więc około . . . mtr. górne (spiętrzenie) zwierciadło wody przy omawianym młynie, winno odpowiadać wysokości . . . w odniesieniu do niwelacji miasta . . .

Przykład II. Utrzymanie w mocy prawa opartego na prawnie istniejących urządzeniach — art. 252 ust. 2. ustawy wodnej.

Zgodnie z wynikiem dochodzenia wodno-prawnego przeprowadzonego w myśl postanowień części 6 ustawy wodnej w dniu . . miesiącu . . . . . roku . . . oraz na podstawie przedłożonego przez właścicieli planu młyna wodnego w . . . . . . (miejscowości) zatwierdzonego przez b. władze rosyjskie dnia . . miesiąca . . . . . roku . . . ustalono, że Panu przysługuje prawo użytkowania wody rzeki . . . . (nazwa), jako siły popędowej dla młyna, a to na zasadzie art. 252 ust. 2. ustawy wodnej.

Jako rozmiar tak ustalonego prawa przyjęto wysokość spiętrzenia, oznaczoną w nadmienionym powyżej planie rosyjskim np. 0,24 sążnia (51 cm.) ponad stan normalny, przy równoczesnem stwierdzeniu, że jako motor wodny odnośnego młyna w miejscowości . . . . służyło koło podsiębierne oraz, że jego urządzenie przemysłowe składało się z dwu par walców kamienia i perlaka.

Ponieważ plany rosyjskie nie wykazują żadnych danych niwelacyjnych, a skutkiem tego nie pozwalzją na określenie rzędnej wysokości spiętrzenia wody w rzece określa się ją na podstawie planów użytych do dochodzenia, przy równoczesnem uwzględnieniu planów zatwierdzonych przez b. władze rosyjakie. Na planach rosyjskich na profilu poprzecznym tuż powyżej urządzeń wodnych zaznaczono, że brzeg lewy wznosi się ponad zwierciadło wody normalnej 0,969 sążnia, czyli 2,03 mtr., analogiczny profil poprzeczny na planach użytych do dochodzenia wykazuje wzniesienie się brzegu lewego ponad wodę normalną, zaznaczoną cotą 146,90 o 2,05 mtr., a więc prawie to samo co na planach rosyjskich, dodając zatem do rzędnej wody normalnej na progu śluzy 0,51 mtr. tj. spiętrzenie zatwierdzone przez władze rosyjskie otrzymuje rzędną 147,41 jako rzędną do której można wodę w rzece spiętrzyć.

Spiętrzenie do tej coty powoduje spad użyteczny 1,26 mtr. różnica między wodą spiętrzoną a dolną, co przy kole podsiębiernym, jako motorze wodnym i wodzie roboczej 0,3 mtr³ daje siłę popędową ok. 25 K.M. a zatem siłę potrzebną do poruszania maszyn, znajdujących się w młynie.

Przykład III. Utrzymanie w mocy prawa opartego na domniemaniu prawnego istnienia zakładu art. 252 ust. 3 ustawy wodnej.

Zgodnie z wynikiem dochodzenia wodno-prawnego przeprowadzonego w myśl części VI ustawy wodnej z dnia . . miesiąca . . . . roku . . oraz na podstawie zeznań obecnych zainteresowanych ustalono, że młyn wodny w miejscowości . . . . . stanowiący własność Paua. istniał w dniu 1 stycznia 1923 r. dłużej niż 10 lat, a tem samem przysługuje Panu prawo uzytkowania wody rzeki . . . . jako siły popędowej dla młyna oparte na domniemaniu prawnem przewidzianem w art 252 ust. 3 ustawy wodnej.

Skoro podobnie, jak istnienie prawa wodnego, tak samo i rozmiar jego nie został wykazany w sposób wykluczający wszelką wątpliwość, przyjęto za podstawę ustalenia treści prawa korzystania z wody poniższe okoliczności: 1) że urządzenia wodne przy tym młynie istnieją od lat około 30. 2) że urządzenia te zmianie istotnej od tego czasu nie uległy, 3) że jako motor wodny służą dwa koła podsiębierne o średnicy np. 5,20 mtr. 4) że już w pierwszych latach uruchomienia młyna spiętrzona woda sięgała brzegów, wskutek czego opierając się na przedłożonych planach widocznem jest, że zwiększenie tego spiętrzania w ostat-

nich czasach nie nastąpiło, a raczej miało miejsce jego obniżenie, 5) że uzyskana siła motoryczna w/g przedłożonego projektu wynosi średnio 8,7 K.M.

Wobec powyższego, celem utrzymania zakładu w ruchu ustala się spiętrzanie odpowiadające stanowi z dnia dochodzeń t.zn. górne zwierciadło musi mieć wysokość względną, zgodną z zaznaczoną na planie tj. 6,15 czyli, że warstwa wody ponad progiem szluzy o wysokości 5,00 winna wynosić 1,15 mtr. a ponad progiem zewnętrznej ścianki szczelnej tejże szluzy o wysokości względnej 4,85 winna wynosić 1,30 mtr.

ad I, II, III. Uznanie tak utrzymanego w mocy uprawnienia wodnego następuje **pod poniżej określonymi warunkami:**

UWAGA: Treść takich warunków uzależniona jest od faktycznych stosunków wodnych przy odnośnym zakładzie wodnym, jako też konieczności zabezpieczenia interesów publicznych i osób trzecich, a więc w szczególności:

Przykład ad I:

Ponieważ utrzymywane dotychczas spiętrzenie wody w rzece i nieracjonalnie wybudowane urządzenia wodne wskutek podniesienia ich progu oraz zbyt małej otworzystości wywołało bardzo znaczne zamulenie, a tem samem podniesienie koryta skutkiem czego znacznie zwiększyło się niebezpieczeństwo powodzi przez utrudnienie odpływu wód burzowych i wielkich utrzymanie spiętrzenia do wysokości np. 169,10 wymaga: 1) wybudowania na podstawie zatwierdzonego projektu szluzy upustowej dla wielkich wód o świetle np. 8 mtr. w miejscu gdzie rozpoczyna się t. zw. stare koryto rzeki . . . . t. zn. w kilom. np. 1,200, z progiem na wysokości dna koryta starej rzeki o konstrukcji łatwej do otwierania, śluzę tę należy otwierać całkowicie w czasie wyższych stanów wód, 2) gruntownego odczyszczenia koryta rzeki . . . . powyżej wspomninnej śluzy na długości działania spiętrzenia t.zn. do km. np. 4,793 tak, ażeby przyszła niweleta dna miała w przybliżeniu położenie uwidocznione kolorem czerwonym na załączonym profilu podłużnym oraz, aby dno w tym stanie było utrzymywane.

Przykład ad II.

1) Odczyszczania corocznie rzekę z naniesionego namułu oraz wyrośniętych chwastów na całej długości od urządzeń wodnych przy swoim młynie, aż do młyna wyżej położonego. 2) przebudowania szluzy w tem sposób, ażeby światło szluzy odpowiadało normalnym warunkom rzeki, przyczem projekt przebudowy winien uzyskać zatwierdzenie władzy wodnej. 3) wysokość stawideł szluzy winna być tak wymierzona, aby górna ich krawędź przy zamkniętej szluzie dokładnie stykała się ze zwierciadłem dozwolonego spiętrzenia wody w rzece. Stawidła szluzy powinny być zaopatrzone takiemi przyrządami do podciągania, żeby ich podnoszenie i spuszczanie mogło się odbywać z łatwością, skutecznie i bez niebezpieczeństwa.

Nadto przyrządy do podciągania winny być zaopatrzone zamknięciem dla zapobieżenia samowolnemu poruszaniu ich przez osoby niepowołane.

Przykład ad III.

Ponieważ przyległe grunty należące do mieszkańców wsi . . . . . (nazwa) wznoszą się tylko nieznacznie ponad spiętrzane zwierciadło wody, są podtopione i wskutek tego stanowia nieużytki. Nadto wadliwe założenie progu szluzy i zwężenie koryta urządzeniami wodnemi spowodowało w niektórych partjach rzeki znaczne jej zamulenie. Wreszcie wskutek zmniejszenia spadku podłużnego rzeki ma miejsce stałe zarastanie wodorostami koryta tej rzeki. Powyższe okoliczności stanowią znaczne utrudnienia dla przepływu wód, letnich i powodują rozlewanie się wód po przyległych łąkach, zwiększając w ten sposób zabagnianie.

Wobec tego ustalone powyżej spiętrzenie wymaga:

1) corocznego odczyszczania koryta rzeki tak poniżej — na długości n. p. 240 mtr (na długości n. p. do km. 2,360 — jak i powyżej młyna) z nagromadzonego namułu i chwastów, tak ażeby głębokość koryta wynosiła np. 1.50 mtr., a szerokość dna odpowiadała normalnym warunkom rzeki,

2) wybudowania urządzeń wodno - meljoracyjnych zabezpieczających grunta obce, po obu stronach rzeki położone przed szkodliwem działaniem spiętrzenia, po poprzedniem zatwierdzeniu projektu przez władze wodne mających się wykonać robót,

3) przebudowania istniejących urządzeń wodnych w ten sposób, ażeby światło tychże odpowiadała normalnym warunkom rzeki przy równoczesnem obniżeniu progu szluzy przyczem projekt przebudowy winien również uzyskać zatwierdzenie władz wodnych i t. p.

Ciąg dalszy orzeczenia odnosi się łącznie do wszystkich trzech przykładów I, II, III.

Stosownie do postanowień art. 65 ust. wodn. oraz rozporządzenia Ministerstwa Robót Publicznych z dn. 25 kwietnia 1923 r. Dz. U. Nr. 80 poz. 631 w przedmiocie kształtu **znaków wodnych** dla zakładów o sile wodnej i urządzeń spiętrzających wodę, oraz sposobu ich ustawienia, winien Pan umieścić znak wodny na prawym brzegu rzeki tuż przy urządzeniach spiętrzających wodę, na specjalnie w tym celu osadzonym słupie betonowym, skonstruowanym według przepisu w § 2 ust. b wyżej wymienionego rozporządzenia M. R. P. Znak ten należy nawiązać do dwu punktów stałych (znaków kontrolnych) stosownie do § 4 tegoż samego rozporządzenia.

Termin do wykonania powyższych robót oznacza się na jeden rok, licząc od dnia uprawomocnienia się niniejszego orzeczenia.

Wpis do księgi wodnej tak utrzymanego w mocy uprawnienia wodnego zostanie ułożony po uprawomocnienia się niniejszego orzeczenia.

Władza wodna zastrzega sobie prawo sprawdzenia szkód, ustalenia ich wysokości oraz sposobu odszkodowania na wypadek, gdyby tak przepisane urządzenia ochronne nie zapobiegły szkodliwemu działaniu spiętrzonej wody.

Do czasu definitywnego ustalenia stosunków wodnych przy młynie, winien Pan złożyć w Kasie Skarbowej na rachunek Starosty Powiatowego w . . kwotę 1000 (tysiąc) zł. na pokrycie szkód powstałych przez spiętrzenie wody do wysokości ustalonej niniejszem orzeczeniem.

Wypłata odszkodowania nastąpi każdorazowo w wysokości ustalonej przez Władzę wodną na żądanie poszkodowanych na koszt Pana.

Niezależnie od powyższego przysługuje interesowanym w myśl art. 63 i 127 u. w. prawo żądania

ograniczenia względnie zupełnego odjęcia prawa piętrzenia wody za odszkodowaniem z powodu przeważających korzyści dla rolnictwa i interesu publicznego.

Wszyscy którzy przeciw projektowi w terminie wskazanym w ogłoszeniu lub w trakcie dochodzenia komisyjnego nie wnieśli zarzutów tracą do nich prawo i mogą przeciw szkodliwemu działaniu wykonywania nadanego prawa, żądać tylko wniesienia i utrzymania urządzeń zapobiegających szkodzie albo też odszkodowanie gdyby takie urządzenia nie dały się pogodzić z przedsiębiorstwem lub też gospodarczo usprawiedliwić.

Żądanie to winno być zgłoszone na pół roku przed wygaśnięciem pozwolenia.

Od niniejszego orzeczenia przysługuje zainteresowanym prawo odwołania do Urzędu Wojewódzkiego w . . . . terminie 14-dniowym, licząc od dnia następującego po doręczeniu.

Załączniki podania zostaną zwrócone po dokonanym wpisie do księgi wodnej tak utrzymanych uprawnień wodnych.

Starosta Powiatowy
(podpis)

Wzór Nr. 34.

Wzór orzeczenia odmawiającego uznania i wpisu do księgi wodnej zgłoszonego uprawnienia wodnego.

Starostwo Powiatowe w . . . , . . . Miejsce i data orzeczenia.

L. . . .

Do
Pana . . . .
(nazwisko i imię)
właściciela młyna wodnego
w . . . .
(miejscowość)
gmina . . . . powiat . . . .

Załatwiając podanie z dnia . . . . . o wpis do księgi wodnej zgłoszonych przez Pana uprawnień wodnych istniejących przy młynie w . . . . . . będącego Pańską własnością, odmawiam uznania tak zgłoszonych praw z następujących powodów.

W związku z wniesionem przez Pana podaniem, oraz po stwierdzeniu protokółem, sporządzonym w Starostwie w . . . . . w dniu . . . . ., braku wszelkich dowodów wyszczególnionych w § 6 p. 3 ust. a Rozp. Min. Rob. Publ. z 7.V.924 Dz. U. Nr. 44, któreby stwierdziły istnienie jakichkolwiek uprawnień wodnych zostało przeprowadzone w dniu . . . . . dochodzenie wodno - prawne na zasadzie art. 254 a i w myśl postanowień części VI ustawy wodnej z dnia 19.II.1922 Dz. U. 102 w brzmieniu ustalonem rozp. Min. Rob. Publ. z dnia 13.IV,1923 Dz. N. Nr. 62 rozp. 574, celem ustalenia prawnego istnienia i rozmiarów zgłoszonego prawa wodnego.

Wynik przeprowadzonych dochodzeń ujęty w protokóle, spisanym w dniu . . . . doprowadził do ustalenia następującego stanu sprawy:

1) zakład wodny w . . . . . ., będący własnością Pana został wzniesiony w roku 1918, a zatem w dniu 1.I.923 oznaczonym w art. 252 ust. 3 ustawy wodnej nie istniał jeszcze przez dziesięć lat,

2) zgłoszone prawa wodne przy tym zakładzie nie są oparte na specjalnym tytule prawnym wymaganym w art. 252 ust. 1 ustawy wodnej,

3) wreszcie urządzenia wodne przy tym młynie, jakkolwiek zostały wzniesione przed 1.I.923 roku, jednakowoż zaistniały nieprawnie, a zatem wbrew postanowieniu art. 252 ust. 2 ustawy wodnej.

Gołosłowne twierdzenia Pana, że zezwolenie na używanie wody rzeki . . . . i wzniesienie budowli wodnych w celu uruchomienia młyna w . . . . rzekomo uzyskane od byłych władz okupacyjnych niemieckich nie mogą zgodnie z art. 252 ustawy wodnej stanowić podstawy prawnej do utrzymania w mocy zgłoszonego prawa i określenia jego rozmiarów.

Wobec powyższego oraz na zasadzie art. 254 ust. a ustawy wodnej § 7 Rozp. Min. Rob. Publ. z 7.V.1924 i art. 2 Rozp. Prezydenta Rzplitej z 24.II.928 Dz. U. Nr. 24 odmawiam wpisu do księgi wodnej praw wodnych zgłoszonych rozpatrywanem podaniem.

Równocześnie zarządzam usunięcie nieprawnie wniesionych przy tym młynie na korycie rz . . . . budowli wodnych i przywrócenie do pierwotnego stanu tak koryta rzeki jak i normalnego przepływu wód w terminie 30 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszego orzeczenia.

Od powyższego orzeczenia przysługuje odwołanie do Urzędu Wojewódzkiego w . . . . które należy wnieść przez Starostwo w ciągu dni 14 licząc od dnia następującego po doręczeniu.

Załączniki podań zostaną Panu zwrócone po uprawomocnieniu się orzeczenia.

Odpis niniejszego orzeczenia zostaje doręczony . , ... wszystkim zainteresowanym uczestnikom rozprawy, względnie ich zastępcom.

Starosta Powiatowy
(podpis)

Załącznik Nr. 35.

Wzór umowy o wykonanie technicznych projektów meljoracyjnych.

Umowa.

Dnia . . . . . pomiędzy P. . . . . Przewodniczącym Wydziału Powiatowego Sejmiku w . . . . Pełnomocnikami zainteresowanych właścicieli meljorowanych gruntów

1) działając . . . . w imieniu i na rzecz . . . . a P. . . . . zamieszkałym w . . . . obierającymi sobie siedzibę prawną w . . . . ul. . . . . zostaje zawarta umowa treści następującej:

Art. 1.

P. . . . . , zobowiązuje się na zasadzie niniejszej umowy dokonać pomiarów i studjów w polu w miejscowości . . . . gm. . . . . , . . powiatu , ... o powierzchni . . . . oraz na podstawie tych pomiarów i studjów opracować projekt mogący służyć za podstawę do wykonania na wyżej wymienionych gruntach robót związanych z ich drenowaniem, osuszeniem rowami otwartymi, regulacją rzek, obwałowaniem . . . .

Art. 2.

Studja techniczne w polu mają obejmować:

Zdjęcia sytuacyjno-niwelacyjne obszaru podlegającego meljoracji, zbadanie i niwelację odpływów i dopływów, zbadanie gleby oraz stosunków wodno-praw-

nych i ekonomicznych, na podstawie których będzie opracowany projekt urządzeń meljoracyjnych szczegółowo w art. 1 wymienionych.

Art. 3.

A) Projekt meljoracji szczegółowych będzie obejmować: 1) plan sytuacyjno-niwelacyjny, z uwidocznieniem biegu odpływów, dopływów oraz szczegółów (drogi, mosty, rowy istniejące i t. p.) z wykreśleniem warstwic co 25 cm., granice działek poszczególnych właścicieli z uwidocznieniem ich imion i nazwisk, 2) przekroje podłużne i poprzeczne odpływów, wykaz sondowań, wynik analizy gleby, wykaz i opis znaków stałych, projekty potrzebnych objektów technicznych, kosztorys, wykaz właścicieli gruntów, obliczenie objętości robót ziemnych, sprawozdanie techniczne z objaśnieniami i uzasadnieniem projektu pod względem technicznym, ekonomicznym i prawnym tak, aby projekt ten mógł stanowić podstawę do uregulowania stosunków prawnych (stosunek prawny do osób trzecich t. j. właścicieli gruntów, graniczących z urządzeniami (rowy odpływowe), meljoracyjnemi i właścicieli gruntów, przez które to urządzenia będą przechodziły) oraz stosunku do właścicieli głównego recypjenta (rzeka) w drodze postępowania wodno-prawnego.

Projekt meljoracji ma być wykonany ściśle w myśl instrukcji technicznej zawartej w rozporządzeniu Ministerstwa Roln. i D. P. z dnia 26.IX 1925 r. o sporządzaniu projektów technicznych urządzeń meljoracyjnych i ich kosztorysów (Monitor Polski Nr. 227 z dnia 1.X.1925 r. poz. 932) oraz w myśl wszystkich rozporządzeń jakie w tym przedmiocie będą obowiązywały do chwili dostarczenia projektu.

B) Projekt meljoracji podstawowych, winien być wykonany w myśl instrukcji Ministerstwa Robót Publicznych o sporządzaniu projektów meljoracji podstawowych.

Art. 4.

. . . . zobowiązuje się:

1) przystąpić do pomiarów w ciągu dni . . . licząc od dnia podpisania umowy przez strony umawiające się oraz zawiadomić o dniu rozpoczęcia robót w polu Starostwo w . . . .

2) pomiary w polu ukończyć najdalej do dnia . . . .

3) projekt techniczny wykonany na podstawie zrobionych zdjęć przedłożyć do dnia . . . . . . na ręce 3) . . . .
. . . .

Art. 5.

W razie niedotrzymania terminów przewidzianych w art. 4 ustala się karę konwencjonalną w wysokości . . . . . za każdy dzień opóźnienia, potrąconą z najbliższej należności, wypłacanej . . . za wykonanie robót niniejszą umową przewidzianych.

Art. 6.

Na mocy udowodnionego przez P. . . . . . a uznanego przez 4) . . . . . faktu, że przeszkody w dotrzymaniu terminów, przewidzianych w art. 4, zostały spowodowane przyczynami siły wyższej P. . . . . . będzie uwolniony od kar konwencjonalnych przewidzianych w art. 5.

Art. 7.

Za wykonanie robót objętych niniejszą umową otrzyma Pan . . . . . od 4) . . . . następujące wynagrodzenie:

1) za 1 ha pow. podlegającej meljoracji po . . . . . zł.

2) za 1 klm. odpływu po . . . . . . zł.

3) za 1 klm. rzeki rowu głównego 1) d'a meljoracji podstawowych po . . . . zł.

4) za 1 klm. obwałowania po . . . . . . zł.
. . . .
. . . .

Teren wyjątkowo trudny, zarośnięty lub bardzo zabagniony liczony będzie o . . . . . % drożej, przyczem obszar tego terenu winien być uzgodniony między obu stronami. W razie sporu decyduje Urząd Wojewódzki.

Ustalenie kwoty należnej . . . . . nastąpi na podstawie rzeczywiście dokonanych zdjęć. Ustalenie to przeprowadzi 5) . . . . .

Za dodatkowe czynności wskazane przez władze nadzorcze (Urząd Wojewódzki, M. R. P., Starostwo) a nie objęte niniejszą umową . . . . . . otrzyma dodatkowe wynagrodzenie oznaczone przez Urząd Wojewódzki (W.B.M) Za podstawę do obliczenia dodatkowego wynagrodzenia posłuży procentowy stosunek prac dodatkowych do całokształtu prac objętych projektem.

Art. 8.

. . . . wypłaci . . . .

1) w dniu podpisania umowy zaliczkę w wysokości 25% kwoty należnej za sporządzenie projektu z powierzchni gruntów podlegających meljoracji, a oznaczonych w art. 1 t. j. od kwoty . . . . zł. czyli zł. . . . . .

2) drugą ratę w wysokości 25% kwoty wykazanej pod 1) t. j. . . . . . zł otrzyma p. . . . . po ukończeniu prac w polu, 6)

3) trzecią ratę w wysokości 25% wykazanej kwoty pod 1) t. j. . . . . . . zł. po przedłożeniu całkowitego projektu.

4) resztę należności ustalono przez 4) . . . . po 7) . . . .
. . . .

Art. 9.

Na zabezpieczenie otrzymanych zaliczek i ewentualnych szkód wynikłych z powodu niedotrzymania umowy składa . . . . weksel gwarancyjny in blanco z upoważnieniem 4) . . . . do wypełnienia go na sumę pobranych zaliczek, oraz szkód ustalonych przez miarodajne czynniki.

Art. 10.

. . . . w okresie trwania robót w polu otrzyma w naturze bezpłatnie odpowiednie mieszkanie dla siebie i swoich pomocników, jak również niezbędną ilość podwód i robotników oraz materjał na znaki pomiarowe (paliki, repery), bezpośrednio od zainteresowanych których, grunta leżą w obrębie projektowanych robót meljoracyjnych.

Art. 11.

Wszelkie wymienione w niniejszej umowie terminy winny być zachowane bez wzywania i stawiania w zwłoce.

Art. 12.

Dla doręczania pism i korespondencji z tytułu niniejszej umowy P. . . . . podaje następujący swój adres: . . . .
. . . .
Wszelkie pisma i korespondencje, skierowane pod tym adresem uważa się za doręczone P. . . . . po upływie dni . . . . od dnia nadania na pocztę.

Art. 13.

Koszta stemplowe związane z niniejszą umową ponosi . . . . z własnych funduszów.

Art. 14.

Do rozstrzygania sporów wynikłych z niniejszej umowy uznają strony za właściwy sąd w . . . .

Art. 15.

Oryginał niniejszej umowy pozostaje w 4) . . . . jeden odpis zaświadczony przez Wydział Powiatowy w . . . . . otrzymuje . . . . drugi zaś Starostwo a trzeci Urząd Wojewódzki w Lublinie (W.B.M.)

Art. 16.

Niniejsza umowa obowiązuje obie strony z chwilą jej podpisania.

Podpisy:

UWAGI:

1) Niepotrzebne wykreślić.

2) Konieczność naniesienia granic działek należy ustalić przez obie strony przed rozpoczęciem prac pomiarowych.

3) Przewodniczącego Wydz. Pow. w . . . . pomocników organizującej się spółki wodnej.

4) Wydział Powiatowy ewentualnie pomocników organizującej się spółki wodnej.

5) Wydział Powiatowy, ewentualnie pomocnicy organizującej się spółki wodnej.

6) Druga rata może być również wypłacona częściowo w zależności od postępu robót i uznania Przewodniczącego Wydziału Powiatowego Sejmiku w . . . . pełnomocników organizującej się spółki wodnej w . . . .

7) Po zaakceptowaniu projektu przezP. Bank Rolny o ile chodzi o projekty meljoracji szczegółowych, względnie po zatwierdzeniu przez władze nadzorcze projektów, które nie będą przedkładane do Banku Rolnego.

Załącznik Nr. 36.

Literatura Meljoracyjna.

Blauth J. Dr. Inż. . .	„Ścieki Polne".
Ciechanowski Inżynier	„Zasady budowy wodociągów".
Dziakiewicz W. Dr. Inż.	„Roboty Wodne".
„ „	„Kanalizacja Miast".
Gumiński L. „ .	„O korzyściach meljoracji i spółkach wodnych".
Ingarten B. Dr. Inż. .	„Komunikacje wodne i meljoracje rolne".
„ „ „	Rzeki i Kanały żeglowne w b. trzech zaborach i znaczenie ich gospodarcze dla Polski".
Janicki St.	„Stosunki rolnicze Królestwa Kongresowego".
Czasopismo 2-miesięcz.	„Inżynierja rolna".
Jeger	„Racjonalny system asenizacji".
Korzybski-Habdank .	„Instrukcje do przeprowadzenia meljoracji rolnych".
Matakiewicz M. Dr. Inż.	„Drogi wodne w Polsce".
Miklaszewski Sławomir	„Jakie gleby należy u nas drenować".
Wydawnictwo Ministerstwa Rolnictwa rok 1925	„Stosunki Rolnicze Rzeczypospolitej Polskiej".
Mokrzycki	„Woda jako źródło siły".
Pomianowski K. Dr. Inż.	„Budownictwo wodne".
Ponikowski A. „	„Wady naszych meljoracji".
Powierza B. „ .	„Program sfinansowania meljoracji".
„ „	„O państwowem znaczeniu meljoracji".
„ „	„Długoterminowy kredyt meljoracyjny".
Rybczyński M. „	„Regulacja rzek".
Skotnickl Cz. „ .	„Nauka meljoracji".
„ „	„Wodnictwo rolne".
„ „	„Zasady techniki odwodnienia bagien i gruntów".
„ „	„Drenowanie w zastosowaniu do celów rolniczych i technicznych".
„ „	„Zasady techniki odwodnienia bagien i gruntów uprawnych".
Sikorski W.	„O zakładaniu stawów i ich użytkowaniu".
„ „	„Czy kraj nasz wysycha".
Winiarski	„Rzeki polskie".
Strasburger Ed. . . .	„Rocznik statystyczny Królestwa Polskiego z uwzględnieniem innych ziem polskich" r. 1925.
Turczynowicz St. Inż. .	„Osuszenie i nawodnienie".
„ „	„Nawodnienie łąk, pól i ogrodów".
„ „	„Meljoracje łąk".
Wierzbicki Al. „ . .	„Meljoracje rolne".

Redakcję zakończono dnia 11 grudnia 1928 r.

Drukarnia „Przełom" Lublin, Kościuszki Nr. 2.